

Národní archiv v roce 2005

Eva Drašarová

Úvod

Ohlédnutí za minulým, inventura odevzdané práce, hodnocení dosaženého, konstatování neúspěchů – to vše neodmyslitelně patří k novoročnímu bilancování a k plánování na další období. Statutární zástupci a další osoby z procesu řízení se obvykle hrozí tohoto časového úseku pro jeho náročnost a současně se pyšně pozastavují nad dosaženými výsledky, nad vším, co se podařilo stihnout a dokázat. Vždyť v úvodních větách plánu na toto období byli plni pesimismu a varování před nereálnými očekáváními. Povolání archiváře (samozřejmě včetně dalších profesí v archivu nepostradatelných) přináší jeho protagonistům mimořádné naplnění. Toto konstatování v sobě skrývá i odkrytí důvodu mimořádných výkonů řady jedinců i celé instituce. Motorem vysoké motivace nebyl a není (jen) kariéerní postup či obecné uznání veřejností. Cítíme se povinováni a jsme zodpovědní, neživíme se pouze. O to více bolí zle míněné kritiky, laxnost či nekompetentnost, způsobené řadou faktorů a vlivů.

Výjimečnost uplynulého roku spočívala především v naplňování ustanovení nového archivního zákona, v náročném vystěhování celého venkovského depozitáře z důvodu nařízeného snížení rozpočtových prostředků, v dobudování personálního jádra a v prvních výsledcích budoucího pracoviště pro elektronické archiválie či v úspěšném zahájení sušení a dezinfikování archiválií, jež zachráněné v době povodní v roce 2002 čekaly v mrazárnách na tento skvělý okamžik. Vedle toho pak nezanikají velmi dobré výkony v oblasti klasické předarchivní péče, ve zpřístupňování fondů i ve využívání archivu veřejností, v interakci s občany mnoha směry a způsoby, v oblasti ochrany archiválií či v neokázale a samozřejmě fungujícím provozně hospodářském zázemí. Kolegyním a kolegům všech povolání v archivu se vyskytujících patří upřímné poděkování.

Personální podmínky archivu

V Národním archivu bylo k 31. 12. 2005 systemizováno 147 pracovních míst, z toho 80 míst archivářských (50 vysokoškolských, 30 středoškolských). Z tohoto počtu se 7 osob zabývalo předarchivní péčí v rámci

oddělení k tomu určeného, dále 1 osoba zajišťovala výkon předarchivní péče a získávání archiválií u nestátních původců, archivními inspektory však bylo jmenováno více archivářů, kteří jsou určeni pro správu fondů, a jeden pracovník oddělení péče o fyzický stav archiválií. Celkem 12 osob je zaměstnáno ve dvou studovnách (včetně základních reprografických služeb). Pro práci s fondy je určeno 60 archivářů (38 VŠ a 22 SŠ), z toho správci fondů je oprávněno být 55 archivářů (39 VŠ a 16 SŠ). Jeden archivář tedy spravuje 1 914 bm archiválií, pokud zahrnujeme do výpočtu i archiváře, jimž není svěřena správa fondů.

Celkové množství uložených archiválií

K 31. 12. 2005 spravoval NA ve své základní evidenci celkem 1573 archivních souborů v rozsahu 114 855,99 bm. Do evidence vnějších přírůstků a úbytků bylo zapsáno celkem 140 vnějších změn uskutečněných v roce 2005. Ve všech případech se jednalo o přírůstky (128 přírůstků výběrem a 12 přírůstků delimitací), úbytek nebyl zaznamenán žádný. Nejčastějším druhem přírůstku byl přírůstek ve skartačním řízení - 60x, dále následovaly dar - 30x, přírůstek mimo skartační řízení - 16x, koupě - 12x a depozitum jiného subjektu - 10x. Celkem bylo v roce 2005 převzato 690,66 bm archiválií a 7 368 evidenčních jednotek. V roce 2005 bylo provedeno celkem 1391 aktualizací evidenčních listů NAD (o 1206 více než v roce 2004!), které se týkaly 704 archivních souborů. 272 aktualizací bylo provedeno prostřednictvím vnějších a vnitřních změn, 1119 aktualizací pak přímou editací evidenčních listů.

Z významnějších přejímek mimo skartační řízení jmenujme dodatky k fondu Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu (nákup z antikvariátu), České spolky Oregon, Karel Bartošek (historik; zajištěn převoz z Paříže díky porozumění a pomoci diplomatického zastoupení), Jaroslav Kabeš (ministr financí), Martin Rais (účastník protifašistického odboje - Petiční výbor „Věrní zůstaneme!“), Jiří Kosta (tajemník Šikova týmu pro přípravu ekonomické reformy, bratr poradce současného předsedy vlády Jiřího Paroubka a bývalého spolkového kancléře Gerharda Schrödera), Jan Čeřovský (archivář břevnovského kláštera), švýcarské krajanské spolky, František Kriegel (politik - 1968), Jan Masaryk (ministr zahraničních věcí), Svaz nuceně nasazených, Bohumil Šimon (politik - 1968), Julius Zajíc (agrární politik). Značné publicity se dostalo předání archiválií shromážděných býv. žáky československých škol ve Velké Británii (předání se účastnil místopředseda Senátu Edvard Outrata) a v závěru roku také archivu Aloise Eliáše. Zcela výjimečnou pozornost si zasloužilo předání soudních spisů z 50. let 20. století velvyslancem USA v ČR Národnímu archivu.

**Přehled archivních souborů,
ke kterým byly v roce 2005 převzaty archiválie**

a) přírůstky k již existujícím archivním souborům:

Název archivního souboru	Číslo NAD	Počet přírůstků	Počet bm	Počet EJ
Apelační soud, Praha	59	1	0,1	2
Archiv Národního divadla, Praha	649	4	15	102
Archiv pražského arcibiskupství - velkostatek Týn nad Vltavou	120	1	0,02	1
Archiv Syndikátu novinářů, Praha	1308	1	1,5	10
Archivní registratura	241	1	3,3	27
Bazika Eduard, Ing. Dr. h. c.	1282	1	0,1	1
Burešovi Josef a Jiří	1372	1	1,5	80
Čechofracht a. s., Praha	1416	1	5,5	31
Česká správa sociálního zabezpečení, Praha	1549	2	4,37	34
České gubernium, Praha	203	1	0,01	1
České spolky Oregon	1543	1	0,12	1
Československá námořní plavba, a. s., Praha	1128	1	1	7
Desky zemské, Praha	172	1	0,08	2
Dokumentace	502	2	0,02	4
Eliáš Alois, Ing.	474	1	0,24	2
Františkáni - provincialát a konvent Praha	38	1	1,5	71
Chalupníček Miroslav, ak. arch.	1320	1	2	732
Chemapol a. s.	1414	1	13	130
Investa, organizace zahraničního obchodu, Praha	1122	1	1,3	17
Karlsson Blanka, PhDr., PhD.	1371	1	0,4	3
Kosta Jiří, Prof., Dr.	1508	1	5	20
Kriegel František, MUDr.	1432	1	0,5	12

Název archivního souboru	Číslo NAD	Počet přírůstků	Počet bm	Počet EJ
Likvidační fond měnový, Praha	1425	1	12,5	192
Masaryk Jan, Dr. h. c.	1103	3	0,07	3
Ministerstvo financí ČSR, Praha	1277	1	5	40
Ministerstvo financí I, Praha	517	2	1,5	16
Ministerstvo financí II, Praha	1027	2	33,5	267
Ministerstvo kultury ČSR/ČR, Praha	995	1	4	22
Ministerstvo lesního a vodního hospodářství, Praha	776	1	14	138
Ministerstvo spravedlnosti ČR, Praha	1534	2	7,12	58
Ministerstvo spravedlnosti ČSR, Praha	980	1	2,75	23
Ministerstvo školství a kultury, Praha	994	1	0,1	1
Ministerstvo vnitra ČSR/ČR, Praha	1442	1	3,2	34
Ministerstvo zdravotnictví ČR, Praha	1533	3	13,5	119
Ministerstvo zemědělství II - Ministerstvo zemědělství, lesního a vodního hospodářství	1085/58	1	2	17
Motokov, organizace zahraničního obchodu, Praha	1138	1	3,5	23
Orbis, Praha	807	1	3	12
Polytechna, organizace zahraničního obchodu, Praha	1133	1	2	15
Pražské sanatorium, Praha	1551	1	0,01	1
Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu, Praha	272	1	0,12	2
Rodinný archiv Metternichů, Plasy	611	1	0,25	2
Ruské a ukrajinské emigrantské spolky a organizace v ČSR, Praha, Poděbrady	820	1	0,01	2
Sbírka drobných tisků Národní knihovny ČR	1402	1	1,75	14

Název archivního souboru	Číslo NAD	Počet přírůstků	Počet bm	Počet EJ
Sbírka genealogicko-heraldická Wunschwitzova	98	2	0,06	2
Sbírka gramofonových desek	1358	1	2	221
Sbírka kinematografických filmů	1319	2	1,03	14
Sbírka map a plánů	324	1	0,8	51
Sbírka písemností osobní povahy, Praha	1273	4	0,13	5
Sbírka pozitivů	1315	1	0,02	1
Sbírka typářů	150	2	0,06	2
Sbírka zvukových nahrávek	1337	1	0,03	3
Státní plavební správa, Praha	1359	1	0,5	10
Státní sanatorium, Praha	1033	1	0,4	3
Strojimport, organizace zahraničního obchodu, Praha	1120	1	124	1116
Svaz československých dramatických umělců, Praha	362	1	1,12	8
Svaz nuceně nasazených	1527	2	29,5	168
Svaz spolků Čechů a Slováků ve Švýcarsku	1447	1	1,4	11
Tělovýchovná jednota Sokol Zürich	1462	2	0,3	2
Tisková sbírka	382	1	0,02	17
Úřad pro vynálezy a objevy, Praha	998	1	2,5	12
Úřad vlády ČR, Praha	1284	2	34,75	402
Ústav pro péči o matku a dítě, Praha	1506	1	0,25	2
Ústav silničního hospodářství, Praha	1377	1	87,5	632
Ústřední jednota hospodářských družstev, Praha	389	1	0,02	1
Vrchní státní zastupitelství Praha	876	1	1	8
Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky, Praha	760	1	32	267

Název archivního souboru	Číslo NAD	Počet přírůstků	Počet bm	Počet EJ
Zátopkovi Dana a Emil	1531	1	0,05	2
Židovské kontrolní matriky	144	5	0,15	14
celkem:		93	486,03	5265

b) nově převzaté archivní soubory:

Název archivního souboru	Číslo NAD	Počet přírůstků	Počet bm	Počet EJ
Archiv Václava Roubíka - dokumentace státních hranic	1580	1	6	57
Bartošek Karel, JUDr.	1581	1	3,8	27
C.H.C., a. s., v likvidaci, Praha	1599	1	1,5	23
Čeřovský Jan	1585	2	5,5	38
Český ekologický ústav, Praha	1598	1	0,8	35
Český svaz artistů a estrádních umělců, Praha	1583	1	0,12	1
Danda Josef, Dr. Ing. arch.	1589	1	7	94
Hlavní správa státních spisů Praha	1559	1	64,5	566
Institut pro vzdělávání Ministerstva spravedlnosti	1596	1	9	72
Kabeš Jaroslav	1587	1	3	33
Konfederace politických vězňů - západoevropská pobočka	1554	1	0,12	1
Konpo, s. r. o., Praha	1595	1	24	194
Kostílková Marie, prom. hist.	1597	1	6	48

Název archivního souboru	Číslo NAD	Počet přírůstků	Počet bm	Počet EJ
Laterna magika, Praha	1584	1	1	8
Madlafousek Jaroslav	1575	1	0,12	1
Ministerstvo dopravy ČR, Praha	1602	1	4	30
Ministerstvo financí ČR, Praha	1603	2	30	208
Ministerstvo kultury ČR, Praha	1576	3	2,17	371
Národní bezpečnostní úřad, Praha	1600	1	2,5	11
Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, Praha	1573	1	3	23
Národní lékařská knihovna, Praha	1592	1	1	10
Občanské forum Švýcarsko	1556	1	0,24	2
Orlov Vsevolod Andrejevič	1557	1	0,12	1
Rada svobodného Československa - švýcarská skupina	1553	1	0,4	3
Rais Martin	1574	1	0,5	4
Rodinný archiv Srbů	1591	1	1,36	10
Sbírka Československé školy ve Velké Británii	1578	4	1,15	13
Správa státních hmotných rezerv ČR, Praha	1604	1	0,05	1
Státní letecká inspekce, Praha	1558	2	12,4	104
Svaz československých filmových a televizních tvůrců, Praha	1579	1	0,12	1
Svaz účetních, Praha	1582	1	0,12	1
Šimon Bohumil, Doc. Ing., CSc.	1560	1	1,12	9

Název archivního souboru	Číslo NAD	Počet přírůstků	Počet bm	Počet EJ
Tělocvičná jednota Sokol Baden	1555	1	0,75	13
Úřad pro civilní letectví, Praha	1601	1	2,3	26
Úřad průmyslového vlastnictví, Praha	1594	1	1,5	7
Ústav pro péči o matku a dítě II, Praha	1590	1	0,12	1
Ústav vědeckých lékařských informací, Praha	1593	1	5,5	39
Vězeňská služba ČR, Praha	1588	2	1,75	17
celkem:		47	204,63	2103

Výběr archiválií

Během roku 2005 byl sestaven s ohledem na novou archivní legislativu poprvé zcela kompletní aktuální soupis veřejnoprávních původců, náležících do předarchivní péče Národního archivu. Mnoho práce bylo vynaloženo také na projednání případné spolupráce s jednotlivými státními oblastními archivy, a to jak v případech přenesení kompetencí pro celé původce, tak především v otázce regionálních a detašovaných pracovišť původců s celostátní působností. Soupis je od října 2005 zveřejněn na intranetu a po posledních korekcích bude k dispozici veřejně, na internetu.

V seznamu veřejnoprávních původců v předarchivní péči Národního archivu je evidováno 252 původců (v tomto počtu nejsou zahrnuty jejich pobočky apod.). Uvedený soupis vytváří osu informačního subsystému Národního archivu určeného pro sledování údajů o výkonu předarchivní péče u veřejnoprávních původců.

Celkem provedli pracovníci oddělení předarchivní péče, v některých případech s pomocí pracovníků oddělení fondů státní správy z let 1945–1992 a oddělení fondů nestátní provenience, výběr archiválií ve skartačním řízení u 45 veřejnoprávních institucí v předarchivní péči a při 75 skartačních řízeních vybrali k trvalému uložení 529,5 bm archiválií (9,3 procenta z množství předloženého k výběru). V mimořádných případech (především u likvidovaných bývalých podniků zahraničního obchodu)

využívali pracovníci u veřejnoprávních původců výběr v mimoskartačním řízení u 13 původců a téměř ve všech případech byly všechny navržené písemnosti určeny ke zničení (na rozdíl od výběru v mimoskartačním řízení u původců soukromoprávních, náležejících do péče oddělení fondů nestátní provenience, kde ve všech případech byly všechny navržené písemnosti vybrány jako archiválie).

Zásadním problémem bylo zvládnutí agendy související s povinností původců upravit nebo vydat nové spisové a skartační normy s ohledem na novou archivní legislativu. Konzultace a kontroly proběhly u 118 veřejnoprávních původců, z toho normy zcela dokončilo ve vyhovující podobě 60 z těchto institucí. V souvislosti s touto činností byly vytvořeny vzorové návody pro sestavení spisových a skartačních řádů a vzorový spisový a skartační plán pro organizace státní správy.

V rámci konzultací spisových norem byly často prováděny průzkumy spisové služby, registratur, popř. správních archivů, z časových důvodů však nemohly být tyto průzkumy důsledné a jednotnou formou. V zájmu racionalizace práce byly alespoň zavedeny nové formuláře pro skartační protokoly a souhlasy s vyřazením dokumentů, záznamy o přejímkách, byly vytvořeny interní pokyny pro administrativní postupy při vyřizování agendy předarchivní péče. Prokázala se nezbytnost dalšího prohlubování vzájemné součinnosti úseku informatiky s tradiční předarchivní péčí. Úspěšné byla setkání archivářů správních archivů a archivářů politických stran, která Národní archiv uspořádal.

Ostatní kontroly u původců nebyly v předpokládaném rozsahu realizovány – byla provedena pouze jedna u Státního fondu životního prostředí. Účinnost státní kontroly byly ověřena, u několika původců, kontrolovaných v roce 2004, došlo k pronikavým zlepšením v komunikaci s archivem, ve spisové službě i ve vlastní péči o dokumenty.

Zvýšenou pozornost věnovali příslušní archiváři rušeným nebo transformovaným institucím, u nichž tyto změny nastaly již v roce 2005 (Český úřad bezpečnosti práce – k 1. 7. 2005, Fond Národního majetku – k 31. 12. 2005) nebo nastanou v roce 2006 (Justiční akademie Stráž pod Ralskem, Česká konsolidační agentura, Středisko cenných papírů, Komise pro cenné papíry, Stavební obnova železnic).

V důsledku oficiálního právního názoru Ministerstva vnitra náleží mezi veřejnoprávní původce nově také většina profesních komor. Způsob výkonu předarchivní péče u této specifické skupiny původců se nepodařilo do konce roku 2005 ujasnit, jednání s odborem archivní správy a s příslušnými pracovníky všech SOA budou v této věci pokračovat počátkem roku 2006.

Informace o novém archivním zákonu a povinnostech z něj vyplývajících v oblasti předarchivní péče byla předána pro všechny církevní řády prostřednictvím jejich řádových konferencí, přičemž tyto projevíly zájem o spolupráci. V současné době je příslušnými odborníky oddělení fondů samosprávy a státní správy do roku 1848 a církevních institucí a oddělení předarchivní péče ve spolupráci s řádem premonstrátů vypracováván vzorový spisový a skartační plán pro tyto původce, o jejichž fondy archiv pečuje v rámci uzavřených depozitních smluv. V prosinci byla provedena na žádost původce skartace u České katolické charity.

Konzultace, zpracování a připomínkování spisových norem poskytovalo i oddělení fondů nestátní provenience specializované na oblast soukromoprávních původců. Jednalo se o tyto subjekty: Česká společnost pro jazyk, Česká strana sociálně demokratická, Český svaz ochránců přírody, Český svaz tělesné výchovy, Junák, Komunistická strana Čech a Moravy, Národní divadlo v Praze, Ochraný svaz autorský k právům hudebním, Sdružení sportovních svazů. Jako metodická pomůcka byl na setkání s archiváři politických stran a občanských sdružení dán k dispozici vzorový spisový a skartační plán politických stran. Je dále průběžně distribuován.

Oddělení vedle toho poskytovalo další konzultace, týkající se akreditace soukromých archivů (Česká strana sociálnědemokratická, Českomoravská konfederace odborových svazů - Všeodborový archiv, Česká obec sokolská, Junák, Společnost pro soudobou dokumentaci), správy archiválií a dokumentů, evidence NAD, přípravy vyřazování dokumentů a výběru archiválií i úředních a badatelských potřeb archivářů soukromoprávních subjektů.

K mimořádným úkolům patřilo jednání o uplatnění předkupního práva státní při nabídce na odkoupení archivu S. N. Nikolajeva, včetně posouzení legislativních aspektů (ve spolupráci s OAS MV a LA PNP); dále posouzení žádosti o vyhlášení umělecké pozůstalosti spisovatele a herce Miroslava Horníčka za národní kulturní památku, včetně posouzení legislativních aspektů (ve spolupráci s OAS MV a Ministerstvem kultury, konzultace o správě a přístupnosti rozsáhlého archivu cestovatelů Jiřího Hanzelky a Miroslava Zikmunda (muzeum ve Zlíně).

Počet zkontrolovaných skartačních protokolů dle archivního zákona

Název archivu	Počet protokolů podle § 52 písm. i)	Počet protokolů podle § 79 odst. 2 písm. f)
Archiv Akademie věd České republiky		17
Archiv hlavního města Prahy		101
Archiv Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR		3
Archiv Senátu ČR		3

Zpracování archiválií

Do evidence archivních pomůcek bylo v roce 2005 zapsáno celkem 28 nových archivních pomůcek, zrušeno bylo 6 starých pomůcek, které byly v roce 2005 nahrazeny nově schválenými pomůckami. Za uplynulý rok bylo formou definitivní archivní pomůcky inventarizováno 149 bm archiválií, zpracováno bylo pak 645,5 bm archiválií. Na oddělení foto-, fono- a kinodokumentů byla dokončena katalogizace 692 bm archiválií (1135 evidenčních jednotek), zpracováno bylo dalších 4.497 bm archiválií (23.126 evidenčních jednotek).

Zpracování archiválií probíhalo dle dlouhodobého plánu a s ohledem na aktuální badatelské potřeby. Během roku 2005 bylo finalizováno zpracování několika kmenových fondů Národního archivu. Jedná se zejména o výraznou část složitěho fondu Ředitelství císařských rodinných a soukromých statků – Administrace toskánských statků, v loňském roce byly dokončeny definitivní pomůcky k pododdělením Kácov, Ploskovice a Zákupy a rozpracováno poslední oddělení Zvoleněves. Důležitým výsledkem je dokončení posledního (XV.) dílu katalogu spisů fondu Stavovský zemský výbor a komplexu nových inventářů fondů z roku 1848 (Svatováclavský výbor, Národní výbor, Národní gardy, Vyšetřovací komise, Sběrka tisků). Z oblasti novější správy představují důležitý výsledek obsáhlé pomůcky k fondům Německé státní ministerstvo pro Čechy a Moravu a Ministerstvo vnitra Londýn. V rámci studentských praxí realizovaných na základě dohody s FF UK v Praze byly vyhotoveny tři pomůcky k menším osobním fondům Glazar Richard, dipl. ek., Obrtel František a Proskowetz Emanuel.

I. oddělení pokračovalo v inventarizaci základního fondu Archiv pražského arcibiskupství IV., které je komplikováno neustálým přísunem dalších dodatků. Výrazně pokročila rovněž katalogizace sbírky vedut z fondu

Benediktini Břevnov a katalogizace židovských kontrolních matrik. II. oddělení kromě zmíněných dokončených úkolů pokračovalo ve zpracování katalogu k fondu Prezidium ministerské rady Vídeň, který bude v příštím roce dokončen. Pokračovalo rovněž zpracování fondu Staré montanum. Nově bylo přikročeno ke zpracování menších fondů Likvidační komisař Ministerstva zahraničních věcí Vídeň, Likvidační komisař Ministerstva železnic Vídeň, Zemský školní úřad a Intendance německého zemského divadla v Praze, pomůcky k těmto fondům by měly být dokončeny rovněž v příštím roce. III. oddělení bylo v loňském roce z hlediska finalizace dlouhodobých zpřístupňovacích prací nejméně úspěšné. Kromě výše zmíněných fondů byly zpracovány formou definitivní pomůcky dodatky k fondu Ministerstvo průmyslu, obchodu a živností II. Pokračovaly práce na inventarizaci rozsáhlého fondu Archiv Huberta Ripky, v souvislosti s novým uložením probíhala reinventarizace fondu Sčítání obyvatel 1939. Na IV. oddělení probíhalo paralelně zpracování tří kmenových fondů. Formou prozatímního inventárního soupisu byla zpřístupněna část fondu Ministerstvo zdravotnictví 1945–1968 – kolegia ministra, zpracování dalších částí fondů intenzivně probíhá, stejně jako zpracování fondů ÚV KSČ – kancelář generálního tajemníka Gustava Husáka a Československá vládní komise pro stíhání nacistických válečných zločinců. S ohledem na badatelskou agendu byly utříděny rozsáhlé části fondů Dům zahraničních služeb Ministerstva školství a Úřad vlády ČSFR a ČR. Okamžitě po převzetí byla uspořádána rovněž krabice soudních spisů, předaná Národnímu archivu za velké pozornosti médií dne 7. června 2005 J. E. velvyslancem Spojených států amerických v České republice. Byl pořízen soupis jednotlivých 283 soudních spisů Okresní prokuratury Hranice z let 1948–1951, Okresní prokuratury Přerov z let 1948–1953 a Okresní prokuratury Kojetín z let 1948–1951. Podrobný soupis obsahuje pro každého jednotlivce: jméno odsouzeného, datum narození, zaměstnání v době zatčení, stručný záznam o důvodu odsouzení a nástupu trestu. Celý soubor nebude rozdělen, protože byl v sedmdesátých letech 20. století uchráněn před skartací a předán neznámou osobou americkému velvyslanci, aby zůstal zachován. Jako takový získal další významnou historickou hodnotu. Ve oddělení fondů státní správy z let 1945–1992 bude volně přiřazen k fondu Generální prokuratura. Intenzivní pořádací práce probíhaly rovněž v VI. oddělení. Správce Sbírký map a plánů předložil dlouhodobou koncepci sbírky, která byla projednána na metodické komisi Národního archivu a schválena. Po celkové revizi bude zahájeno zpracování dílčích částí. V programu JANUS databáze Sbírký map a plánů je celkem k 31. 12. 2005 uloženo 4579 inv. č. Byly rozříděny a zaevidovány přírůstky k SMP (celkem 120 položek). Pokračovaly práce na zpracování kmenového fondu Rodinný archiv toskánských Habsburků, části Leopold

II., Sbirka map a plánů a nově též Ludvík Salvátor. Značně pokročila rovněž katalogizace historických a vzpomínkových prací, které jsou uloženy ve fondu Svaz protifašistických bojovníků (celkem je k dnešnímu dni uloženo 1493 záznamů; v roce 2005 nově uloženo 910 záznamů), stejně jako pořádání spisové části tohoto fondu, jeho první část (do roku 1969) je uspořádána a v příštím roce bude přistoupeno k vyhotovení inventáře. Dalším složitým úkolem je zpracování rozsáhlého fondu Archiv Syndikátu novinářů ČR, probíhající revize původního uspořádání je postupně dokončována, v příštím roce bude zahájeno ukládání záznamů do databáze JANUS. Oddělení fondů nestátní provenience dále plnilo o závazky plynoucí z darovacích a kupních smluv týkajících se osobních fondů. V roce 2005 tak byly pořádány fondy Bílkovi a Nečasovi – rodinný archiv, Malypetr Jan, Nový Rostislav, doc. PhDr., CSc., Tigríd Pavel, Beran Rudolf, Kosta Jiří, Kárných Miroslav a Margita, Clementis Vladimír, JUDr., jakož i Sbirka Československé školy ve Velké Británii. Dokončena byla rovněž reinventarizace fondu Sbirka staničních kronik. Průběžně probíhalo zpracování Sbírký výstřížků, Sbírký dokumentace a Sbírký písemností osobní povahy. VIII. oddělení dokončilo pomůcky k dílčím částem některých fondů obsahujícím foto-, fono- a kinodokumenty. Jednalo se o fondy Správa informačních center, Chemapol, Koospol, Výstavnictví, Centrotex, Ministerstvo práce a sociálních věcí a Ústav stavebních informací. Plynule probíhalo rovněž zpracování Sbírký pozitivů, Sbírký negativů, Sbírký mikrofilmů, Sbírký zvukových záznamů, Sbírký gramofonových desek, Fotoarchivu ČTK, a osobních fondů Ježek Vladimír, Pluhař Josef, Cigánek František a Bílkovi a Nečasovi – rodinný archiv.

Seznam nových archivních pomůcek Národního archivu za rok 2005

- Londýnský archiv – sbírka dokumentů (1924) 1939–1945 (1952), proza-tímní inventární seznam, Ivan Štoviček, 2005, 47 s., ev. č. pom. 1613.
- Ředitelství císařských, soukromých a rodinných statků Vídeň 1719–1918 (1919), inventář, Jiřina Juněcová, 2005, 128 s., ev. č. pom. 1614.
- Ředitelství císařských, soukromých a rodinných statků Praha. Adminis-trace toskánských statků, spisové pododdělení Kácov 1616–1850 (1888), dílčí inventář, Jiřina Juněcová, 2005, 39 s., ev. č. pom. 1615.
- Ředitelství císařských, soukromých a rodinných statků Praha. Adminis-trace toskánských statků, spisové pododdělení Ploskovice 1579–1850 (1889), dílčí inventář, Jiřina Juněcová, 2005, 37 s., ev. č. pom. 1616.

- Koospol, organizace zahraničního obchodu Praha – kinematografické filmy 1974–1988, prozatímní inventární seznam, Iveta Mrvíková, 2005, 54 s., ev. č. pom. 1617.
- Chemapol, organizace zahraničního obchodu Praha – kinematografické filmy a zvukové záznamy 1972–1989, prozatímní inventární seznam, Iveta Mrvíková, 2005, 25 s., ev. č. pom. 1618.
- Centrotex, organizace zahraničního obchodu Praha – kinematografické filmy 1958–1989, prozatímní inventární seznam, Iveta Mrvíková, 2005, 60 s., ev. č. pom. 1619.
- Ústav stavebních informací Praha – obrazové a zvukové dokumenty 1960–1993, prozatímní inventární seznam, Iveta Mrvíková, 2005, 34 s., ev. č. pom. 1620.
- Výstavnictví Praha – kinematografické filmy (1965)–1980, prozatímní inventární seznam, Iveta Mrvíková, 2005, 18 s., ev. č. pom. 1621.
- Správa informačních center Praha 1970–1989, prozatímní inventární seznam, Iveta Mrvíková, 2005, 31 s., ev. č. pom. 1622.
- Ministerstvo práce a sociálních věcí Praha 1976–1988 – kinematografické filmy, prozatímní inventární seznam, Iveta Mrvíková, 2005, 32 s., ev. č. pom. 1623.
- Culka Zdeněk, JUDr. (1903) 1915–1998 (1999), inventář, Dagmar Culková, Jan Kahuda, 2005, 36 s., ev. č. pom. 1624.
- Ministerstvo vnitra I – nová registratura, soupis spolkových spisů signatury D 3111 (1905) 1936–1953 (1958), soupis dokumentů, kolektiv studentů pod vedením Heleny Nováčkové, 2005, 70 s., ev. č. pom. 1625.
- Glazar Richard, dipl. ek. 1937–1997, inventář, Renata Kuprová, Alena Vrbová, 2005, 26 s., ev. č. pom. 1626.
- Proskowetz Emanuel dr. h. c. (1843) 1849–1939, inventář, Hana Drábíková, 2005, 11 s., ev. č. pom. 1627.
- Obrtel František (1866) 1873–1954, inventář, Alena Smítková, 2005, 23 s., ev. č. pom. 1628.
- Stavovský zemský výbor v Čechách 1780–1784, katalog, Marie Lišková, Helena Kokešová, Pavla Lutovská, 2005, 186 s., ev. č. pom. 1629.

- Národní výbor roku 1848, inventář, Hana Bartošová, Roman Horký, Jaroslav Koláčný, Milan Vojáček, 2005, 126 s., ev. č. pom. 1630.
- Vyšetřovací komise roku 1848, inventář, Hana Bartošová, Roman Horký, Jaroslav Koláčný, Milan Vojáček, 2005, 75 s., ev. č. pom. 1631.
- Národní gardy 1848–1851, inventář, Hana Bartošová, Roman Horký, Jaroslav Koláčný, Milan Vojáček, 2005, 34 s., ev. č. pom. 1632.
- Sbíрка tisků roku 1848, inventář, Hana Bartošová, Roman Horký, Jaroslav Koláčný, Milan Vojáček, 2005, 107 s., ev. č. pom. 1633.
- Svatováclavský výbor roku 1848, inventář, Hana Bartošová, Roman Horký, Jaroslav Koláčný, 2005, 24 s., ev. č. pom. 1634.
- Ministerstvo průmyslu, obchodu a živností – dodatky II 1919–1942, inventář, Michaela Munková, 2005, 18 s., ev. č. pom. 1635.
- Svaz Čechů z Volyně, Žatec (1870) 1946–1958, inventář, Raisa Machatková, 2005, 157 s., ev. č. pom. 1636.
- Německé státní ministerstvo pro Čechy a Moravu (1906) 1939–1945 (1965), inventář, Jaroslav Pažout, Monika Sedláková, 2005, 306 s., ev. č. pom. 1637.
- Ředitelství císařských soukromých a rodinných statků Praha. Administrace toskánských statků, spisové oddělení Zákupy 1559–1850 (1889), dílčí inventář, Jiřina Juněcová, 2005, 46 s., ev. č. pom. 1638.
- Ministerstvo vnitra Londýn (1913) 1940–1945 (1947), inventář, Ivan Šťovíček, 2005, 260 s., ev. č. pom. 1639.
- Guberniální listiny (933) 1261–1937, inventář, sv. 12, Věra Beránková, 2005, 54 s., ev. č. pom. 1640.

Soupisy

Práce na Soupisu pečeti pokračovaly plynule dle plánu ve stabilizovaném kolektivu oddělení fondů samosprávy a státní správy do roku 1848 a církevních institucí a bylo popsáno 1 422 ks pečeti. V oddělení fondů státní správy a zemské samosprávy z let 1848–1918 byly sepsány pečeti 150 listin.

Pokračoval soupis konfiskovaného tisku. Byl dokončen soupis tisku z fondu Vrchní státní zastupitelství (uloženo 725 záznamů) včetně nově zařazených reponend. Bude nutné provést revizi záznamů a se správcem programu Janus dořešit formu zpřístupnění pomůcky. Začalo ukládání katalogových záznamů z fondu České místodržitelství – prezidium do programu Janus (uloženo cca 6398 záznamů). Pokračovalo ukládání záznamů do databáze Spolky (1003 záznamy) z fondu České místodržitelství.

Anotace schválených archivních pomůcek

Ředitelství císařských soukromých a rodinných statků – ATS Kácov 1616 – 1850 (1888)

Dílčí inventář, 2004, 39 s., Jiřina Juněcová, 130 kartonů

Panství Kácov ležící v dnešním Středočeském kraji patřilo od počátku 17. století Karlovi staršímu Čejkovi z Olbramovic. Majetek mu byl zkonfiskován v pobělohorské době a v roce 1623 koupil panství Jan Werda z Werdenbergu. Po Janu Werdovi se rychle vystřídala za sebou v držení dominia řada majitelů, k nimž patřil např. Jan de Witte a rod Lobkoviců. V roce 1713 je připomínán jako držitel panství Karel Breda, který připojil k tomuto dominiu statky Žichovice a Češtín. Roku 1726 koupila Kácov od Karla Bredy Marie Anna Františka, vévodkyně sasko-lauenburská provdaná za toskánského vévodu Gastona III. Medici. Nová majitelka přičlenila panství ke své majetkové državě, kterou tvořily statky Buštěhrad, Horní Police, Zákupy a Zvoleněves. Po smrti Marie Anny Františky přešel všechnen majetek na její dceru Marii Annu Karolínu provdanou za bavorského vévodu Ferdinanda. Po její smrti zdědil statky syn Klement František. V držení bavorského rodu zůstala statková doména včetně Kácova do roku 1803, kdy přešla na sekundogenituru habsburského rodu. Podle rodinných ujednání Habsburků, převzatých později do smlouvy vídeňského kongresu, byly bývalé statky toskánských velkovévodů včetně Kácova určeny pro vnuka císaře Františka I., Františka Karla, vévodu zákupského, syna císaře Napoleona, a do jeho plnoletosti je měl užívat Ferdinand III., velkovévoda toskánský. V roce 1832 po smrti Františka Karla, vnuka císaře Františka I., přešla majetková država na Leopolda II. toskánského.

ho velkovévodu, který ji držel až do roku 1847. Na základě článku 101 Vídeňského kongresu z 9. června 1815 byla vytvořena dvorská komise, jejímž úkolem bylo převzít toskánské statky v Čechách. Ke skutečnému převedení panství došlo až roku 1849. Abdikace císaře Ferdinanda V. v roce 1848 nic nezměnila na faktickém stavu přejímaných statků, které měl v doživotním užívání. Proto, když císař Ferdinand V. zemřel roku 1875, majetek přešel na císaře Františka Josefa I. a po jeho smrti na rakouské císaře.

Panství Kácov se rozkládalo v tehdejších Čáslavském kraji. Podle Sommera mělo celkem 31 poddanských vesnic a 2 městečka, a to Čestín a Kácov. K nejdůležitějším hospodářským odvětvím dominia patřilo zemědělství, lesnictví a pivovarnictví. Na dominiu bylo celkem 17 poplužních dvorů, z toho v režii majitele bylo obhospodařováno 8 a zbytek byl pronajat.

Rozsáhlý majetek sasko-lauenburských a bavorských vévodů, jehož součástí byl i Kácov, vyžadoval vytvoření ústředního úřadu pro správu všech statků. Po přechodu komplexu dominií roku 1803 na Ferdinanda III., kurfiřta salzburského, vznikla Administrace toskánských statků v Čechách, která se přeměnila po roce 1848 na ředitelství císařských statků.

K prvnímu pokusu o uspořádání registratury administrace bavorských vévodů v Čechách došlo v roce 1784 v souvislosti s jejím přestěhováním do Prahy, kdy účetní Antonín Birnbaum sestavil její inventář, který je vlastně soupisem písemností. Po převzetí statků Ferdinandem III. byl pořízen k registratuře nový, dvojdílný inventář, který zachycoval spisy do konce září 1805. Tento inventář nazývaný "Inventarium über die Grossherzoglich-herzoglich und Pfalz-zweibrückisch, dann Kurpfalz-bayerischen Haus- und Familienschriften bei den Gütern in Böhmen" byl opět pouhým soupisem písemností podle označení fascikulů v abecedním pořádku.

Se zvětšením agendy administrace v době toskánské vyvstala potřeba vytvořit nové spisové schéma, podle kterého by se ukládaly písemnosti od roku 1800 až do roku 1830. Ke spisům z let 1800-1830 byly pořízeny soupisy písemností podle osob a soupisy podle věcných hledisek. Ke skutečné odborné péči o registraturu původce došlo po roce 1830, kdy se stal registrátorem Moritz Tietz, který vytvořil pro ukládání spisů nový věcný systém. Archivní materiál registratury administrace včetně písemností Kácova rozdělil na devět oddělení. Ke každému pododdělení byl pořízen archivní repertář, který je v podstatě abecedním rejstříkem k názvům signatur a podsignatur. Věcné skupiny Tietz označil signaturou, která se skládala z číslice a pokud byla rozsáhlejší, byla dále členěna ještě na podsignaturu označenou písmeny. Do nově vytvořených signatur

u spisového pododdělení pro Kácov byly Tietzem začleněny dřívější věcné celky, které byly uloženy v původních obalech a opatřeny heslovitým udáním obsahu. Do zmíněných věcných skupin byl později zařazen obsahově shodný materiál. Někdy dochází zdánlivě k opakování dvou hesel, i když písemnosti nejsou stejné. Nedostatkem z dnešního hlediska tohoto uložení písemností v registratuře bylo to, že nerespektovalo diplomatické kategorie archiválií.

Původní spisové pomůcky k administraci toskánských statků v Čechách včetně spisového pododdělení pro Kácov zpřístupňovaly dostatečně archivní materiál, jehož uložení zůstalo proto beze změny. Po přechodu bývalých císařských statků po roce 1918 na československý stát byla registratura administrace odevzdána v roce 1921 Státnímu archivu zemědělskému.

Spisové pododdělení ATS Kácov obsahuje spisy z let 1616 – 1850 (1888). Součástí písemné pozůstalosti administrace se staly některé spisy předchozích majitelů, které byly zařazeny dodatečně do její registratury. Vznikly v kanceláři panství a následně byly zasílány ústřední správě k informaci nebo ke schválení a také k rozhodnutí. Jedná se převážně o schvalování agendy statku, dále o výtky a připomínky ústřední správy k chodu správy panství a jeho hospodářství.

K písemnostem spisového pododdělení pro Kácov existuje, jak již bylo řečeno, původní Tietzův repertář zahrnující 108 věcných skupin. Některé z nich, které jsou větší, rozsáhlejší nebo byly považovány za důležité, se dále ještě člení na podsignatury označené v repertáři písmenky. Při pořádání byly písemnosti zpracovány podle věcných skupin a byl upřesněn časový rozsah. Jednu inventární jednotku tvoří jedna signatura, eventuelně jedna podsignatura.

Některé věcné skupiny nejsou evidovány, protože se nedochovaly spisy a ani v repertáři nebyly tyto věcné skupiny podchyceny. Je možné předpokládat, že patrně došlo k jejich sloučení s jinými signaturami ještě u původce nebo nebyly obsazeny a zůstaly volné pro další možnou agendu.

Písemnosti této fondové části tvoří převážně smlouvy týkající se prodeje a pronájmů nemovitostí, spisy vztahující se ke stavbám a opravám vrchnostenských budov, hospodářské zprávy, dobrozdání a zprávy o lesním a rybníčním hospodářství, dále o pivovarnictví, o mlýnech a o sklárně v Moránech, vyúčtování s odstupujícími úředníky, výtky účtárny k účtům a různé žádosti a stížnosti poddaných.

Uvedené písemnosti mohou posloužit pro studium správy panství a představují také bohatý pramen pro poznání hospodářské činnosti dominia, pivovarnictví a sociálních otázek poddaných.

Ředitelství císařských soukromých a rodinných statků – ATS Ploskovice 1579 – 1850 (1889)

Dílčí inventář, 2005, 37 s., Jiřina Juněcová, 170 kartonů

Panství Ploskovice ležící v dnešním Severočeském kraji náleželo koncem 16. století Petru staršímu Kostomlatskému na Býčkovcích a Soběnicích, který je záhy postoupil svému příbuznému Janu Habartovi Kostomlatskému z Vřesovic. V roce 1631 se přidal Jan Habart Kostomlatský z Vřesovic na stranu nepřítelů, a proto mu byly statky zkonfiskovány. Jejich správou byl pověřen prezident dvorské válečné komory hrabě Jindřich Šlik z Pasaunu, který je získal do vlastnictví roku 1637. Dědičkou celého majetku se stala jeho dcera Marie Sidonie, která prodala Ploskovice roku 1663 sasko-lauenburskému vévodovi Juliu Jindřichovi. Ten vytvořil v Čechách po třicetileté válce rozsáhlou državu statků. Ploskovice se staly od té doby součástí uvedeného komplexu panství. Vévoda Julius Jindřich přikoupil ještě ke svým statkům v roce 1665 Horní Chobolici, roku 1676 Svádov a v roce 1690 Trnovany. Majetek zdědil syn Julius František a po jeho smrti přešel na pozůstalé dcery Annu Marii Františku a Františku Sibylu. Anna Marie Františka, provdaná za Fridricha Viléma, falckraběte rýnského a později za toskánského vévodu Gastona III. Medici, získala středočeská a severočeská panství, a to Buštěhrad, Zvoleněves, Horní Polici, Zákupy a Ploskovice. Po smrti Marie Anny Františky přešel všechny majetek na její dceru Marii Annu Karolínu provdanou za bavorského vévodu Ferdinanda. Statky zdědil syn Klement František. V držení bavorského rodu zůstala statková doména včetně Ploskovic do roku 1803, kdy přešla na sekundogenituru habsburského rodu. Podle rodinných ujednání Habsburků, převzatých později do smlouvy vídeňského kongresu, byly bývalé statky toskánských velkovévodů včetně Ploskovic určeny pro vnuka císaře Františka I., Františka Karla, vévodu zákupského, syna císaře Napoleona, a do jeho plnoletosti je měl užívat Ferdinand III., velkovévoda toskánský. V roce 1832, kdy zemřel František Karel, vnuk císaře Františka I., přešla majetková država na Leopolda II. toskánského velkovévodu, který ji držel až do roku 1847. Na základě článku 101 Vídeňského kongresu z 9. června 1815 byla vytvořena dvorská komise, jejímž úkolem bylo převzít toskánské statky v Čechách. Ke skutečnému převedení panství došlo až roku 1849. Abdikace císaře Ferdinanda V. v roce 1848 nic nezměnila na faktickém stavu přejímaných statků, které měl v doživotním užívání. Proto, když císař Ferdinand V. zemřel roku 1875, majetek přešel na císaře Františka Josefa I. a po jeho smrti na rakouské císaře.

Panství Ploskovice se Svádovem a Zahořany se rozkládalo v tehdejším Litoměřickém kraji. Dominium (včetně Svádova a Zahořan) mělo podle Sommera celkem 51 poddanských vesnic a 3 městečka, a to Ploskovice,

Zahořany a Svádov. K nejdůležitějším hospodářským odvětvím dominia patřilo zemědělství, pivovarnictví a lesnictví. Na panství bylo celkem dvanact poplužních dvorů, z toho v režii majitele bylo obhospodařováno sedm a zbytek byl pronajat.

Rozsáhlá majetková država sasko-lauenburských a bavorských vévodů, jejíž součástí byly i Ploskovice, vyžadovala vytvoření centrálního úřadu pro správu všech statků. Po přechodu komplexu dominií roku 1803 na Ferdinanda III., kurfiřta salzberského vznikla Administrace toskánských statků v Čechách, která se přeměnila po roce 1848 na ředitelství císařských statků.

K prvnímu pokusu o uspořádání registratury administrace bavorských vévodů v Čechách došlo v roce 1784 v souvislosti s jejím přestěhováním do Prahy, kdy účetní Antonín Birnbaum sestavil její inventář, který je vlastně soupisem písemností. Po převzetí statků Ferdinandem III. byl pořízen k registratuře nový, dvojdílný inventář, který zachycoval spisy do konce září 1805. Tento inventář nazývaný "Inventarium über die Grossherzoglich-herzoglich und Pfalz-zweibrückisch, dann Kurpfalz-bayerischen Haus- und Familienschriften bei den Gütern in Böhmen" byl opět pouhým soupisem písemností podle označení fasciкулů v abecedním pořádku. Se zvětšením agendy administrace v době toskánské vyvstala potřeba vytvořit nové spisové schéma, podle kterého by se ukládaly písemnosti od roku 1800 až do roku 1830. Ke spisům z let 1800-1830 byly pořizeny soupisy písemností podle osob a soupisy podle věcných hledisek. Ke skutečné odborné péči o registraturu původce došlo po roce 1830, kdy se stal registrátorem Moritz Tietz, který vytvořil pro ukládání spisů nový věcný systém. Archivní materiál registratury administrace včetně písemností Ploskovic rozdělil na devět oddělení. Ke každému pododdělení byl pořízen archivní repertář. Věcné skupiny Tietz označil signaturou, která se skládala z číslice a pokud byla rozsáhlejší, byla dále členěna ještě na podsignaturu označenou písmeny. Do nově vytvořených signatur u spisového pododdělení pro Ploskovice byly Tietzem začleněny dřívější věcné celky, které byly uloženy v původních obalech a opatřeny heslovitým udáním obsahu. Do zmíněných věcných skupin byl později zařazen obsahově shodný materiál. Někdy dochází zdánlivě k opakování dvou hesel, i když písemnosti nejsou stejné. Nedostatkem z dnešního hlediska tohoto uložení písemností v registratuře bylo to, že nerespektovalo diplomatické kategorie archiválií.

Původní spisové pomůcky k administraci toskánských statků v Čechách včetně spisového pododdělení pro Ploskovice zpřístupňovaly dostatečně archivní materiál, jehož uložení zůstalo proto beze změny. Po přechodu bývalých císařských statků po roce 1918 na československý stát byla registratura administrace odevzdána v roce 1921 Státnímu archivu zemědělskému.

Spisové pododdělení ATS Ploskovice obsahuje spisy z let 1579 – 1850 (1889). Součástí písemné pozůstalosti administrace se staly některé spisy předchozích majitelů, které byly zařazeny dodatečně do její registratury. Vznikly v kanceláři panství a následně byly zasílány ústřední správě k informaci nebo ke schválení a také k rozhodnutí. Jedná se převážně o schvalování agendy statku, dále o výtky a připomínky ústřední správy k chodu správy panství a jeho hospodářství.

Při pořádání byly písemnosti zpracovány podle věcných skupin a byl upřesněn časový rozsah. Jednu inventární jednotku tvoří jedna signatura, eventuelně jedna podsignatura. Některé věcné skupiny nejsou evidovány, protože se nedochovaly spisy a ani v repertáři nebyly tyto věcné skupiny podchyceny. Je možné předpokládat, že patrně došlo k jejich sloučení s jinými signaturami ještě u původce nebo nebyly obsazeny a zůstaly volné pro další možnou agendu.

Písemnosti této fondové části tvoří převážně smlouvy týkající se prodeje a pronájmů nemovitostí, spisy vztahující se ke stavbám a opravám vrchnostenských budov, dále hospodářské zprávy a zprávy o lesním a rybníčním hospodářství, o myslivosti, o pivovarnictví, mlýnech, o těžbě uhlí, vyúčtování s odstupujícími úředníky, výtky účtárny k účtům, zprávy o selských povstáních a různé žádosti a stížnosti poddaných.

Uvedené písemnosti mohou posloužit pro studium správy panství a představují také bohatý pramen pro poznání rostlinné a živočišné produkce dominia, pivovarnictví, těžby uhlí a sociálních otázek a života poddaných.

Svatováclavský výbor roku 1848; Národní výbor roku 1848; Vyšetřovací komise roku 1848; Národní gardy 1848–1851; Sbíрка tisků roku 1848

Inventář, 2005, 24 + 126 + 75 + 34 + 107 s.; Hana Bartošová, Roman Horký, Jaroslav Koláčný, Milan Vojáček

Fondy byly dosud zpřístupněny badatelům sdruženým inventářem vypracovaným kolektivem autorů pod vedením Aleny Sakařové v roce 1965. Základem pro inventarizaci těchto velmi cenných fondů byly v případě Národního výboru a Národních gard studie Františka Roubíka o registraturách těchto úřadů. S výjimkou Sbířky tisků, což je uměle vytvořená sbírka, se zpracovatelé sdruženého inventáře snažili zrekonstruovat resp. zachovat původní registraturní uspořádání. Jelikož v poslední době došlo k zařazení řady dodatků do fondů a k převodu inventáře do elektronické podoby (Janus), bylo přikročeno k reinventarizaci fondů. Inventáře

Svatováclavského a Národního výboru, fondů jež jsou archivní kulturní památkou, byly v podstatě zachovány bez výrazných změn, byly pouze zrevidovány a doplněny věcným rejstříkem. U fondů Národní gardy a Vyšetřovací komise zůstalo také zachováno původní uspořádání, pouze byla doplněna nová inv. čísla, redigovány rejstříky, nově vypracován věcný rejstřík. Zásadní proměnou prošel inventář Sbírka tisků, kam byly tématicky vřazeny dodatky do fondu, byly vypracovány nové registry a nové rejstříky. Zcela nově byly u všech inventářů vypracovány úvody.

Jedná se o velmi cenné archiválie dokumentující dění revolučních let 1848-1851 v českých zemích. S ohledem na význam fondů byl vypracován jejich velmi podrobný inventární seznam, který umožňuje detailní orientaci v jejich obsahu. Fond Svatováclavský výbor o rozsahu jednoho kartonu představuje zachovanou registraturu instituce, která působila v Praze od 11. března do 14. dubna 1848. Fond obsahuje 2 exhibitní protokoly, 22 protokolů ze schůzí výboru a 95 dalších jednotlivých spisů. Mezi spisy se nachází například stanovy výboru, oběžníky, vyhlášky, různé návrhy, žádosti, stížnosti, výzvy a hlášení. Materiály týkající se zajištění cesty deputace do Vídně a jejího návratu, zprávy o průběhu jednání deputace ve Vídni etc.

Nástupcem Svatováclavského výboru se stal Národní výbor, který působil od dubna 1848. Národní výbor byl rozpuštěn v souvislosti s červnovými událostmi v Praze vyhláškou prezidenta gubernia v Čechách Leopolda Lva hraběte Thuna z 26. června 1848. Fond o rozsahu 0,9 bm je uložen v 7 kartonech. Mezi písemnostmi nalezneme jednacím řády, protokoly o plenárních zasedáních výboru, o zasedáních jeho jednotlivých sekcí, protokoly o volbách funkcionářů a členů deputací. Z původních registraturních pomůcek se dochoval podací protokol, podací protokoly X. a XII. sekce. Ze spisů jsou to především petice venkovského lidu a měšťanů venkovských měst, návrhy a žádosti o vysvětlení týkající se aktuálních problémů (např. zastoupení na zemském sněmu, vyvazení z roboty, placení poplatků, školní platy, volby do Frankfurtu), organizační záležitosti NV, poděkování adresovaná NV, žádosti o zlepšení situace, programy zasedání etc.

Komise pro vyšetřování účastníků bouří v Praze v červnu 1848 byla zřízena Alfrédem Windischgrätzem, zemským velícím generálem v Čechách a působila od 19. června do 12. prosince 1848. Fond o rozsahu 5,37 bm je uložen ve 43 kartonech a jednotlivé fascikly zachycují průběh vyšetřování konkrétních osob a vše, co s nimi souviselo.

Na schůzi ve Svatováclavských lázních dne 11. března 1848 byl podán i návrh na vytvoření Národní gard. Během března 1848 začaly vznikat ozbrojené jednotky v řadě českých měst. Tyto gardy byly zrušeny v září 1852. Fond o rozsahu 56 bm je uložen ve 47 kartonech. Nejcenější částí

je téměř v úplnosti dochovaná registratura vrchního velitelství, v níž nalezneme celkové výkazy stavu národních gard z let 1848-1850, podací a korespondenční protokoly, došlou korespondenci s venkovskými gardami i různými úřady, registraturu vrchního disciplinárního soudu. Registratury venkovských gard obsahují zbytky jejich korespondence, protokoly z jednání správních rad, jmenné seznamy a výkazy členstva, účty, subskripční listiny a spisy o volbách důstojnictva, soupisy zbraní, členské legitimace, stanovy pohřebních bratrstev a zpěváckých a hudebních spolků zřizovaných u některých gard, cirkuláře a vyhlášky, programy schůzí etc. Dále zde nalezneme administrativní knihy (knihy raportů, členských seznamů, expediční a exhibitní protokoly, účetní knihy, protokoly disciplinárních soudů, etc.) Zachovala se také 3 pečetidla (Bílina, Smíchov, Tachov).

Sbírka tisků je druhotně vytvořený archivní celek z archiválií uložených v Archivu MV. Jeho vznik byl s největší pravděpodobností motivován blížícím se 100. výročím událostí v roce 1948. Fond o rozsahu 5,6 bm je uložen ve 44 kartonech a obsahuje tisky z let 1848 – 1851. Kartony č. 1 – 15 obsahují 1038 ks různých tisků rozdělených do 10 věcných celků, v rámci nichž jsou členěny věcně a chronologicky. Následující kartony č. 16 – 40 obsahují multiplicitní exempláře císařských patentů a listů, vyhlášek a tisků v chronologickém řazení. Karton č. 41 obsahuje multiplicitní nedatované tisky. Kartony č. 42 – 44 obsahují dodatky multiplikátů.

První část sbírky představují tisky vydané císařským dvorem (listy, patenty, svolání a manifesty týkající se vyvázání z roboty, vyhlášení ústavy, zrušení poddanství, svolání zemského sněmu do Kroměříže etc.), druhá část jsou tisky vydané ministerskou radou, třetí část tisky vydané guberniem. Čtvrtá část představuje tisky magistrátu a městského hejtmánství, pátá tisky z činnosti Národního výboru, šestá tisky Národní gardy. Sedmá část obsahuje letáky vydávané jednotlivci a korporacemi (např. petice Pražanů, spolupráce Čechů a Němců, Slovanský sjezd etc.), osmá část zachycuje básně a písně. Devátou část tvoří příležitostné tisky a časopisy, desátá obsahuje karikatury a obrazy.

Stavovský zemský výbor v Čechách (1763) 1780 – 1784

Katalog, 2005, 186 s., Marie Lišková, Helena Kokešová, Pavla Lutovská, 54 kartonů

Zemský výbor vznikl na základě reskriptu císaře Karla VI. z 30. srpna 1714 jako stálý orgán zemské samosprávy. Jeho úkolem byl dozor nad činností i personálním obsazením reorganizovaného vrchního berního úřadu a správa zemských daní, tj. jejich vybírání a rozhodování o daňových úlevách. V jeho kompetenci bylo také přidělování zimního ubytování vojsku, péče o jeho zásobování, vypisování zemské půjčky a dozor nad jejím splácením. Zemský výbor měl jako výkonný orgán částečně nahrazovat činnost zemského sněmu v období mezi jeho zasedáními. Měl osm členů v čele s nejvyšším purkrabím jako direktorem. Zpočátku byl volen na dobu dvou let, po roce 1720 se volební období prodloužilo na šest let.

Zemský výbor stál vně jakýchkoli zeměpanských úřadů a veškerá jeho komunikace s nimi probíhala přes české místodržitelství. Nepříslušela mu ani nařizovací pravomoc, mohl ovlivňovat pouze práci u vrchního berního úřadu a krajských pokladen nebo pokladen zemských stavovských přírážek. Po roce 1781 zasáhly úřad reformy Josefa II., zemský výbor byl zrušen, jeho činnost však neustala okamžitě, a tak až tři roky poté dočasně zanikla veškerá organizovaná správní činnost stavů mimo sněmovní zasedání.

Všechny úřední spisy zůstávaly ve spisovně zemského výboru až do doby, kdy byly předány do Archivu země České. Archiv přebíral spisy postupně, chronologicky, a s přebíráním nejstarší části začal již záhy po svém vzniku v roce 1862.

Veškerou písemnou agendu zemského výboru vedli zaměstnanci vrchního berního úřadu, a proto byla jeho registratura uchovávána při vrchním berním úřadě na Pražském hradě. Na počátku 19. století byla sloučena s tzv. stavovskou registraturou při obnoveném zemském výboru a s tou byly spisy po zřízení Archivu země České předány k němu do úschovy.

Spisy byly od počátku ukládány chronologicky, po měsících. Z protokolů se zachoval pouze jediný sešit, vedený od 1. února do 22. března 1715. Došlé spisy byly nejprve projednány na zasedání zemského výboru a pak postoupeny k vyřízení dle kompetence. Většina vyřízení je stylizována tak, že zemský výbor odpovídá jako sbor, pouze dobrozdání panovníkovi nebo přípis nějakému význačnému šlechtici podává svým jménem nejvyšší purkrabí. Veškerou korespondenci vedl zemský výbor v němčině.

Co se týče obsahu písemností a věcné náplně registratury, obměňovala se s podmínkami zemského bernictví a pod náparem historických sou-

vislostí, ač jeho základním tématem zůstává vybírání daní či nedoplatků všeho druhu, vyřizování vojenských záležitostí a personálie zemských zaměstnanců. Ve spisech zemského výboru lze sledovat vývoj zemského hospodářství i soudobou berniční praxi, lze z nich vyčíst hospodářské a sociální poměry na jednotlivých dominiích, a to jak z podání zemskému výboru, tak i z četných žádostí o snížení daní, zrušení exekucí či sekvestrací pro daňové nedoplatky.

Tento svazek katalogu zpřístupňuje spisy z konečného období fungování zemského výboru z let 1780–1784. Spisy z tohoto období se nedochovaly v souvislé řadě, objevují se mezery způsobené buď ztrátou písemností nebo jejich převedením do registratury zemského výboru či k jiným institucím po obnovení jeho činnosti za vlády Leopolda II. Patnáctý díl katalogu je poslední částí rozsáhlé archivní pomůcky, která začala vznikat v polovině 50. let 20. století. První díl byl vydán roku 1956. Katalogizační práce probíhaly až do poloviny 80. let, kdy v roce 1986 vyšel předposlední, čtrnáctý svazek. Po dvaceti letech je tedy završeno dílo vydáním posledního dílu, na němž se při zpracovávání musely podílet již další pracovnice SÚA (NA). Katalog vypracovala Marie Lišková, revize katalogu, vypracování rejstříků i úvod jsou dílem Heleny Kokešové a Pavly Lutovské.

Ministerstvo průmyslu, obchodu a živností, Praha – dodatky II, 1919–1942

Inventář, 2005, 18 s., Michaela Munková, 24 kartonů a 1 kniha

Ministerstvo průmyslu, obchodu a živností vzniklo v roce 1918 z bývalého rakouského ministerstva obchodu. Jeho právní základ byl dán tzv. recepčním zákonem č. 11/1918 Sb. a zákonem č. 2/1918 Sb. Stalo se nejvyšší instancí státní správy pro oblast průmyslu, obchodu a živností. V roce 1927 proběhla vnitřní reorganizace - ministerstvo bylo rozčleněno na prezidium a čtyři sekce (I. průmyslovou, II. obchodně politickou, III. živnostenskou, IV. obchodní a dopravní).

Do působnosti ministerstva patřily záležitosti průmyslu, zejména kartelů a trustů, nostrifikace podniků, činnost průmyslových a obchodních spolků a svazů, otázky přechodného hospodářství, úprava výroby, státní a veřejné dodávky. Dále ministerstvo připravovalo obchodní, celní a platební smlouvy s cizinou a provádělo obchodní zpravodajství, podporovalo zahraniční obchod, kontrolu dovozu a vývozu zboží aj. Ve své kompetenci mělo také záležitosti hospodářských a živnostenských poradních sborů (Státní rada živnostenská, celní rady aj.), obchodních a živnostenských komor, ochranu práv vyplývajících ze živnostenského vlastnictví, tj. vyná-

lezů, ochranných známek a vzorků. Organizovalo a podporovalo tuzemské a mezinárodní veletrhy a výstavy včetně československé účasti na nich. V lednu 1942 došlo v rámci tzv. Heydrichových správních reforem k faktickému zániku ministerstva. Nově bylo zřízeno ministerstvo hospodářství a práce, které převzalo kompetence zaniklého ministerstva průmyslu, obchodu a živností, stejně jako některé agendy zrušeného ministerstva veřejných prací a ministerstva sociální a zdravotní správy.

Zpracovaná fondová část obsahuje především materiály k československým a později protektorátním expozicím na zahraničních mezinárodních výstavách a veletrzích. Tyto dokumenty byly ve spisovně původce řazeny pouze chronologicky a proto se z důvodu větší přehlednosti přistoupilo k jejímu abecednímu uspořádání podle států, ve kterých se příslušné expozice konaly. Časově je tato část dodatků ohraničena, až na výjimku z roku 1931, lety 1934 – 1942. Zmíněné alfabetské členění podle jednotlivých států proto odpovídá státoprávním poměrům z roku 1934. Každý státní útvar, v němž se veletrhy či výstavy konaly, představuje jednu inventární jednotku. Jako samostatné inventární jednotky byly brány kolonie. V rámci inventárních jednotek jsou pak veletrhy řazeny chronologicky.

Součástí dodatků je též malý, neucelený soubor materiálů týkajících se dovozních a vývozních cel, vodní a letecké dopravy, ochranných známek a patentů a spisy Státní rady živnostenské. Jsou zde uloženy i výroční publikace Vzájemně pojišťovací banky Slavie a Jednoty pro zvelebení průmyslu cihlářského a dále také publikace Zemského úvěrního fondu živnostenského v Praze a rozhodčího soudu obchodní a živnostenské komory v Brně.

Dodatky byly uspořádány podle výše uvedené organizační struktury ministerstva z roku 1927. Vzhledem k takřka monotematickému charakteru fondu bylo upuštěno od vytvoření věcného rejstříku. Osobní rejstřík nebyl vypracován pro absenci jmen v regestech. V zeměpisném rejstříku jsou jednotlivé lokality řazeny podle současného politického uspořádání.

Tento fond představuje zajímavý pramen především ke studiu československého zahraničního obchodu.

Ministerstvo vnitra, Londýn (1918) 1940-1945 (1947)

Inventář, 2005, 260 s., Ivan Štoviček, 343 kartonů, 7 knih a 11 kartoték

Po ustanovení prozatímní československé vlády v Londýně v červenci 1940 se postupně začal budovat i úřad Ministerstva vnitra. Nejprve se utvářely jednotlivé referáty, které se později přeměnily na odbory. O or-

organizaci Ministerstva vnitra a působnosti jeho jednotlivých organizačních složek v počátečním období nemáme sice žádné pramenné informace, lze však předpokládat, že vnitřní organizace úřadu se postupně vyvíjela do podoby, jakou známe z počátku roku 1942. K 1. únoru t.r. tvořily ministerstvo čtyři odbory s přesně vymezenou kompetencí:

- I. odbor – prezidium
- II. odbor - administrativně právní
- III. odbor – školský
- IV. odbor - politický a státně bezpečnostní

Nárůst práce, která souvisela s očekáváním brzkého konce války a blížící se dobou návratu do vlasti a s tím související přípravou na převzetí státní moci na osvobozeném území Československa, vedl na počátku roku 1943 k úvahám o reorganizaci samotného úřadu. Výnosem ministra J. Slávika č.7019/1/43 vstoupila tato reorganizace ministerstva v platnost ke dni 5. června 1943 a ministerstvo skládalo z následujících složek:

1. Prezidium
2. Odbor právně administrativní
3. Odbor pro organizaci státní správy
4. Odbor pro politické zpravodajství a věci státně bezpečnostní
5. Referát pro Podkarpatskou Rus
6. Školský a osvětový odbor
7. Studijní oddělení pro věci školské a osvětové.

Kompetence a náplň činnosti u dosud existujících odborů zůstaly většinou nezměněny, byly však precizovány. U nových složek rozsah činností se nově definoval.

Po ustanovení nové československé vlády v Košicích ukončilo Ministerstvo vnitra v Londýně, tak jako všechny orgány československého státního zřízení v zahraničí, svou činnost a začalo provádět likvidaci úřadu. V rámci likvidace se uzavíraly jednotlivé agendy a spisy se postupně stěhovaly do Prahy, kde byly uloženy v prostorách Ministerstva vnitra a patrně je spravoval 2. odbor politického zpravodajství. Počátkem padesátých let fond přešel do správy Archivního a studijního ústavu Ministerstva vnitra, kde byl zaevidován pod č. 2. Zde byl fond zmanipulován do 94 věcných skupin a k 15. únoru 1952 byl k němu vypracován inventární soupis. Do Státního ústředního archivu v Praze byl fond předán 3. listo-

padu 1988. K jeho archivnímu zpracování se přikročilo v roce 2001.

Při zpracování byla zachována struktura uspořádání, jak ji vytvořil zmíněný studijní ústav, jednotlivé záznamy inventárních jednotek však byly v inventáři uspořádány podle organizace úřadu a podle věcných souvislostí.

Fond patří mezi nejvýznamnější archivní soubory, které dokumentují činnost československé emigrace v Londýně v letech 1940-1945. Obsahuje písemnosti vztahující se k práci prezidenta E. Beneše, i dalších orgánů československého státního zřízení v exilu. Dokumentuje spolupráci s britskými úřady, vládami protifašistické koalice, různými institucemi apod. Obsahuje rozsáhlý materiál o jednotlivých osobách, jejich politické orientaci, sociálním postavení a činnosti za války. Zvlášť významné jsou archiválie, které informují o protibenešovské opozici a činnosti německé emigrace z ČSR.

Německé státní ministerstvo pro Čechy a Moravu, Praha, (1906) 1939–1945 (1965)

Inventář, 2005, 306 s., Jaroslav Pažout, Monika Sedláková, 109 kartin

Německé státní ministerstvo pro Čechy a Moravu bylo od 20. srpna 1943 nejvyšším orgánem německé okupační správy v protektorátu. Ve své činnosti navazovalo na dosavadní Úřad říšského protektora v Čechách a na Moravě, jehož organizační strukturu také de facto převzalo. Podle výnosu ze 4. listopadu 1943 se ministerstvo skládalo z prezidia a devíti oddělení (I. Všeobecná a vnitřní správa, II. Justice, III. Školství, IV. Kulturní politika, V. Hospodářství a práce, IV. Výživa a zemědělství, VII. Finance, VIII. Doprava a technika, IX. Sdělovací technika a pošta). Funkci německého státního ministra zastával po celou dobu jeho existence Karl Hermann Frank, který byl do vzniku ministerstva státním tajemníkem u říšského protektora. Frank působil zároveň ve funkci vyššího velitele SS a policie pro Čechy a Moravu.

Spisy Německého státního ministerstva pro Čechy a Moravu získala krátce po skončení druhé světové války do své správy Státní bezpečnost. Pocházely pravděpodobně z nálezu písemností ve Štěchovicích. Tyto materiály se staly součástí tzv. Studijního ústavu ministerstva vnitra, čemuž odpovídá i způsob jejich pozdějšího uspořádání vycházejícího z metodiky ústavu, která upřednostňovala státně bezpečnostní hledisko. Fondu bylo přiděleno číslo 110. Byl rozčleněn do jednotlivých složek označených signaturami, které představují pestrou směs dokumentů, u nichž často chybí jakákoliv souvislost. Cílem tohoto zpracování nebylo systematické uspo-

řádání fondu, ale umožnění rychlého vyhledávání informací o jednotlivých osobách. Jména osob nacházejících se v materiálech fondu byla zařazena do jakéhosi generálního osobního rejstříku zpracovávaného ke všem fondům studijního ústavu. Možnost věcných rešerší však byla značně omezena, a to i přes existenci inventárního soupisu z r. 1952, který je přes svou poměrnou obsáhlost značně nedokonalý, až zavádějící.

Dodatečně byly k fondu přiřazeny další skupiny archiválií, především fotokopie dokumentů předaných ze Sovětského svazu v polovině 60. letech, které obsahovaly hlášení německé SD a abwehru o nacistické zpravodajské síti v Československu v letech 1936 – 1939 a o československých zpravodajských složkách. Do Státního ústředního archivu v Praze byl fond předán v roce 1989.

Vzhledem k trvajícimu využívání osobní kartotéky bývalého studijního ústavu pro úřední i badatelské účely nebylo možno přistoupit k rozmanipulování fondu a k jeho novému uspořádání podle organizační struktury německého státního ministerstva, případně podle ucelenějších věcných celků. Existence kartotéky byla také jedním z hlavních důvodů, proč se zdálo neúčelné delimitovat z fondu materiály, které představují jeho provenienčně heterogenní součásti. Bylo proto přistoupeno k zinventarizování fondu podle jeho stávající struktury. Základem pro stanovení inventární jednotky se staly původní složky označené signaturami, k nimž byly vypracovány podrobné registry. Při inventarizaci fondu bylo nutné vypořádat se s problematikou německé terminologie zpracovávaných dokumentů. Inventář proto kromě běžných součástí, jako jsou jednotlivé rejstříky, obsahuje i výběrový heslář původních názvů institucí a dalších termínů s jejich českým překladem.

Fond Německé státní ministerstvo pro Čechy a Moravu představuje klíčový pramen pro výzkum dějin protektorátu především v letech 1943 – 1945. Obsahuje též cenné materiály z předcházejícího období německé okupace pocházející především ze spisovny úřadu státního tajemníka u říšského protektora, které byly při vzniku nového ministerstva převedeny do jeho registratury, případně do fondu začleněny až po skončení války.

Proskowetz Emanuel, dr. h. c. (1843) 1849–1939

Inventář, 2005, 11 s., Hana Drábiková, 2 kartony, 1 fotografie

Emanuel Proskowetz (16. listopadu 1849 – 20. listopadu 1944) se narodil v Praze v rodině nájemce velkostatku a propagátora pěstování cukrovky Emanuela Proskowetze st. Po gymnaziálních studiích v Praze a ve Vídni

si vzdělání doplnil několika semestry na vídeňské univerzitě, kde se zaměřil zejména na studium přírodních věd. Od roku 1871 působil v zemědělské praxi, nejprve na velkostatku svého tchána v Kopistech u Mostu, později na vlastních velkostatcích Židlochovice a Kvasice. Dosáhl významných úspěchů zejména v cukrovarnictví a pěstování ječmene; o těchto tématech publikoval řadu teoretických prací (zejména se věnoval problematice pěstování tzv. krajových odrůd ječmene). Podílel se zároveň na spolkovém životě (zejm. jako zakladatel Spolku pro zvelebení zemědělského výzkumnictví a Společnosti pro pěstování rostlin) i na mezinárodních vědeckých aktivitách v oblasti zemědělství.

Torzo osobního fondu obsahuje deníky původce z let 1849–1939 s autobiografickými záznamy i zprávami o problémech odborného a vědeckého zájmu.

Obrtel František (1866) 1873–1954

Inventář, 2005, 23 s., Alena Smítková, 2 kartony, 13 fotografií

František Obrtel (31. března 1873 – 13. února 1962) se narodil v obci Henčlov u Přerova. Po studiu Právnické fakulty nastoupil jako redaktor Selských listů v Olomouci (v letech 1902–1916 zde působil jako vedoucí redaktor), od roku 1916 pak působil jako novinář v redakci agrárních novin Venkov, a to až do odchodu do důchodu v roce 1933; v letech 1920–1924 působil navíc v měsíčníku Brázda. Žurnalistická činnost Františka Obrtela se zaměřila zejména na problematiku historie venkova, kulturní historie a národopisu s akcentem na území střední Moravy. Kromě drobných článků byly postupně publikovány rovněž rozsáhlejší práce korunované syntézou Zemědělské družstevnictví v Československu (1928).

Torzo osobního archivu obsahuje zlomek korespondence původce, strojopis nevydaných pamětí (314 s.) koncipovaných zároveň jako dějiny rodného Henčlova, rukopisy drobných novinových článků, podkladový a přípravný materiál a novinové výstřižky vlastních i cizích článků. Orientaci v inventáři umožňuje také osobní rejstřík.

Culka Zdeněk, JUDr. (1903) 1915–1998 (1999)

Inventář, 2005, 36 s., Dagmar Culková a Jan Kahuda, 24 kartonů, 1 tubus, 426 fotografií, 1 mikrofilm

Zdeněk Culka (9. února 1915 – 29. ledna 1998) se narodil v Nymburce. Po studiu na nymburské reálce a doplňovací maturitě z latiny pokračoval

studium Právnické fakulty Univerzity Karlovy a současně muzikologie a hudební vědy na Filozofické fakultě téže univerzity. Studia mohl dokončit až po II. světové válce, poté přijal zaměstnání jako právník ve Výsadní obilní společnosti, později Ministerstvu výživy. Od počátku 50. let byl jako kádrově nespolehlivý propuštěn a odpovídající místo našel až roku 1965 v hudebním oddělení Národního muzea. Z. Culka vytvořil rozsáhlé vědecké dílo v oboru hudební vědy a dějiny hudby. Zaměřil se zejména na hudební dějiny rodného Nymburka a širšího okolí (dějiny nymburských hudebních spolků, zejm. Nymburského Hlaholu, sbírka lidových písní z Polabí, soupis hudebníků okresu Nymburk apod.). Druhým tématem pak byla historie české varhanní hudby v nejširších souvislostech, zde zejména osobnosti významných varhaníků, dějiny české varhanní a klavírní výroby.

Poměrně rozsáhlý a dobře zachovaný osobní archiv Z. Culky obsahuje kromě osobních dokladů a korespondence týkající se vědecké činnosti původce zejména rukopisy často nevydaných studií a článků, rozsáhlou přípravnou dokumentaci a výpisky (k osobnostem, firmám vyrábějícím hudební nástroje apod.) V části věnované cizím osobám nalezneme řadu rukopisů, které byly Culkovi svěřeny k dokončení (např. katalog díla B. Smetany).

Glazar Richard, dipl. ek. 1937–1997

Inventář, 2005, 26 s., Renata Kuprová a Alena Vrbová; 1 diplom, 10 kartonů, 1 plán, 64 fotografií, 9 fotoalb, 3 zvukové záznamy

Richard Glazar (29. listopadu 1920 – 20. prosince 1997) se narodil v Praze. Během II. světové války čelil kvůli židovskému původu rasové perzekuci a posléze byl vězněn v koncentračním táboře Treblinka (v letech 1942–1945), odkud se mu podařilo uprchnout. Po válce vystudoval ekonomii a pracoval v zahraničním obchodě, od roku 1969 do počátku 90. let žil v emigraci ve Švýcarsku. Účastnil se jako svědek soudních procesů s dozorcí v koncentračním táboře a systematickou publikační a přednáškovou činností seznamoval posluchače a čtenáře s životem v koncentračním táboře a během okupace. Glazar podal důležitá svědectví o nacistické zvěli, holocaustu, antisemitismu a xenofobii, jeho osobnost se stala uznávanou morální autoritou, což bylo oceněno rovněž propůjčením několika vyznamenání (mj. Řád T. G. Masaryka III. třídy). Úspěch u čtenářů získala zejména Glazarova vzpomínková kniha Treblinka – slovo jako z dětské říkanky (Praha 1995) a předtím německy vydaná Die Falle mit dem grünen Zaun (1993).

Osobní fond Richarda Glazara obsahuje kromě několika osobních dokladů a torza korespondence (zejm. z 90. let) především rukopisy obou monografií, audiokazety s namluvenými vzpomínkami, rukopisy novinových článků, polemik a recenzí; dále též přípravný materiál a dokumentaci včetně plánu koncentračního tábora, fotografií a novinových výstřižků.

Svaz Čechů z Volyně, Žatec (1870) 1946–1958

Inventář, 2005, 157 s., Raisa Machatková, 33 úředních knih, 15 registraturních pomůcek, 6 kartoték, 117 kartonů, 17 map, 10 plánů, 14 kreseb, 131 plakátů, 1279 fotografií, 29 pohlednic, 3 prapory

Na základě zákona č. 74/1946 Sb. proběhla reemigrace zahraničních krajanů, mj. z oblasti ukrajinské Volyně, kam probíhala migrace Čechů od poloviny 19. století. Během druhé světové války bojovala řada volyňských Čechů v řadách čs. dobrovolných sborů. Na základě iniciativy Vojenské skupiny Žatec našli první skupiny volyňských Čechů svůj nový domov na počátku roku 1947 v Žatci a jeho okolí. Po zrušení vojenských skupin byl vytvořen v roce 1946 Svaz Čechů z Volyně. Jeho úkolem bylo zejména zastupování komunity volyňských Čechů při jednáních s československým státem, podpůrná, sociální, kulturní, vzdělávací a etnografická činnost. Nejvyššími orgány svazu byla valná hromada, dvanáctičlenný výkonný výbor a předsednictvo v čele s předsedou Jaroslavem Chudobou. Svaz byl vydavatelem časopisu Věrná stráž, jeho činnost probíhala v místních pobočkách, kterých bylo koncem 40. let dvacet. Důležitým bodem činnosti svazu byla i sběratelská činnost zaměřená nejen na písemný, ale i tiskový a fotografický materiál i trojrozměrné předměty. Činnost svazu byla ukončena v roce 1958, v roce 1959 převzal jeho písemnosti Státní oblastní archiv Litoměřice, který je v roce 1976 delimitoval Státnímu ústřednímu archivu v Praze.

Inventarizace fondu proběhla v letech 2003–2005, spisový materiál byl uspořádán podle organizační struktury původce. Součástí fondu je rovněž ilustrační materiál určený původně pro předpokládané volyňské oddělení žateckého muzea. Ve fondu nalezneme rovněž dokumentaci k jednotlivým volyňským obcím a drobné pozůstalosti padlých vojáků v SSSR.

Inventář je doplněn jmenným, místním a věcným rejstříkem.

Správa informačních center, Praha 1970–1989

Prozatímní inventární seznam, 2003, 31 s., Iveta Mrvíková, 25 filmových pásů

Fond obsahuje dokumentární kinematografické filmy o českých osobnostech z oblasti výtvarného umění, hudby, filmy týkající se české historie a o dalších zajímavostech v Čechách a na Moravě. Filmy jsou především ve francouzské verzi.

Fond předalo Národnímu archivu Ministerstvo zahraničních věcí ČR – Správa informačních center, pobočka Bukurešť. Jedná se o kinematografické filmy z pobočky v Bukurešti v roce 2000.

Prozatímní inventární seznam byl vytvořen z důvodu neuzavřenosti fondu (předpokládá se předávání materiálů i z poboček v jiných zemích bývalého východního bloku) a je opatřen těmito rejstříky: názvů filmů, osobním, místním a věcným.

Chemapol, organizace zahraničního obchodu – kinematografické filmy a zvukové záznamy, Praha 1972–1989

Prozatímní inventární seznam (kinematografické filmy), 2003, 25 s., Iveta Mrvíková, 21 filmových pásů

Jde o dílčí část archivního fondu Chemapol, organizace zahraničního obchodu, Praha, která obsahuje dokumentární a propagační kinematografické filmy, týkající se výrobní činnosti a výzkumu podniků z oblasti chemického průmyslu, zpracování ropy, farmaceutického průmyslu a obchodních organizací zabývajících se vývozem a dovozem chemických surovin a výrobků. Filmy jsou v českých a cizojazyčných verzích.

Zpřístupnění formou prozatímního inventárního seznamu bylo zvoleno především z toho důvodu, že materiál nebyl zatím převzat kompletně a není zpracován celý fond. Prozatímní inventární seznam je opatřen těmito rejstříky: názvů filmů, osobním, místním a institucí.

Koospol, organizace zahraničního obchodu – kinematografické filmy, Praha 1974–1988

*Prozatímní inventární seznam, 2003, 54 s., Iveta Mrvíková,
84 filmových páسů*

Jde o dílčí část archivního fondu Koospol, organizace zahraničního obchodu, Praha, která obsahuje reklamní, propagační a dokumentární kinematografické filmy z oblasti potravinářského průmyslu. Nejvíce jsou zastoupeny filmy propagující export i výrobu českého piva, karlovarského likéru Jan Becher a cukrovinek. Filmy jsou v různých jazykových mutacích.

Zpřístupnění dílčí části archivního fondu formou prozatímního inventárního seznamu bylo zvoleno především z toho důvodu, že materiál nebyl zatím převzat kompletně a není zpracován celý fond. Prozatímní inventární seznam je opatřen těmito rejstříky: názvů filmů, osobním a místním.

Výstavnictví – kinematografické filmy, Praha (1965)–1980

*Prozatímní inventární seznam, 2003, 18 s., Iveta Mrvíková,
15 filmových páсů*

Dílčí část archivního fondu Výstavnictví, Praha obsahuje dokumentární i instruktážní kinematografické filmy, související především s činností národního podniku: aranžování výkladních skříní, výstavba továrního komplexu pro národní podnik Výstavnictví, dokument ze zahájení provozu pražského metra na trase A, dokument k 75. výročí České filharmonie, dokument o založení komunistické strany na Slovensku, vzdělávací pořad z historie tiskových technik a stříhový dokument o vzájemných vztazích Československa a Sovětského svazu. Filmy jsou v české a ve slovenské verzi.

Zpřístupnění formou prozatímního inventárního seznamu bylo zvoleno z důvodu nezpracovanosti písemné části archivního fondu. Prozatímní inventární seznam je opatřen těmito rejstříky: názvů filmů a osobním.

Centrotex, organizace zahraničního obchodu – kinematografické filmy, Praha 1958–1989

*Prozatímní inventární seznam, 2003, 60 s., Iveta Mrvíková,
70 filmových páсů*

Jde o dílčí část archivního fondu Centrotex, organizace zahraničního obchodu, Praha, která obsahuje dokumentární kinematografické filmy, tý-

kající se propagace výrobků československého textilního průmyslu doma i v zahraničí. Na různých výstavních a veletržních akcích, pořádaných doma i ve světě, prezentuje Centrotex širokou škálu exponátů především formou módních přehlídek. Filmy jsou v různých jazykových verzích.

Prozatímní inventární seznam je opatřen těmito rejstříky: názvů filmů, osobním, místním a institucí).

Ministerstvo práce a sociálních věcí – kinematografické filmy, Praha 1976–1988

*Prozatímní inventární seznam, 2003, 32 s., Iveta Mrvíková,
27 filmových pásů*

Dílčí část archivního fondu Ministerstvo práce a sociálních věcí, Praha obsahuje dokumentární a osvětové kinematografické filmy s pracovní a sociální tematikou: zlepšení produktivity práce, využívání pracovní doby, výběr budoucího povolání školních dětí, organizace práce.

Filmy jsou v české verzi. Zpřístupnění formou prozatímního inventárního seznamu bylo zvoleno především z důvodu nezpracovanosti písemné části archivního fondu. Prozatímní inventární seznam je opatřen těmito rejstříky: názvů filmů a osobním.

Ústav stavebních informací – obrazové a zvukové dokumenty, Praha 1960–1993

*Prozatímní inventární seznam (kinematografické filmy), 2000,
134 s., Iveta Mrvíková, 201 filmových pásů*

Jde o dílčí část archivního fondu Ústav stavebních informací, Praha, která obsahuje instruktážní a dokumentární kinematografické filmy z oblasti stavebnictví. Tematicky jsou filmy zaměřené na bezpečnost a ochranu zdraví při práci, organizaci a řízení práce ve stavebnictví, manipulaci s materiálem, stavební stroje a mechanismy, dopravu, skladování, inženýrské stavby a zakládání staveb, pozemní stavby (konstrukce a technologie), technické zařízení budov, výrobní procesy, stavební hmoty, beton a silikátová prefabrikace, kamenoprůmysl, průmysl cementu a vápna ap. Jedná se tedy zejména o odborné filmy instruktážního charakteru, vyrobené v letech cca 1960–1990. Filmy sloužily jako názorný prostředek k výuce a školení zaměstnanců resortu stavebnictví nebo k pořádání odborných seminářů v oblasti vědecko technického rozvoje.

Filmy jsou v české verzi. Zpřístupnění formou prozatímního inventárního seznamu bylo zvoleno především z toho důvodu, že písemný archivní materiál není zpracován. Prozatímní inventární seznam je opatřen těmito rejstříky: názvů filmů, osobním, místním, institucí a věcným.

Využívání archiválií

Počet badatelů celkem	Z toho cizinců	Počet badatelských návštěv	Počet správních řízení podle § 38 odst. 2	Počet zapůjčených evidenčních jednotek	Počet vypůjčených evidenčních jednotek	Počet rešerší pro úřední potřebu	Počet rešerší pro soukr. účely
2418	311	12811		237	313	2282	1177

Stejně jako v roce 2004, tak i v roce 2005 bylo dle informačního systému nejvíce zahraničních badatelů ze Slovenska (60). Dále pak následovali badatelé z Německa (40), USA (27), Rakouska (10), Itálie (6) a další. Letos nás navštívili i dva badatelé z arabského světa. Systémem bylo zprostředkováno celkem 19.127 objednávek, což je zhruba o polovinu více než v roce 2004. Toto navýšení je dáno zvýšením limitu předkládaných archiválií na jeden den - ze tří kartonů na pět a z pěti jednotlivin na deset.

Největší zájem je o dějiny dopravy, o československé dějiny 1945-1989 a pak o československé dějiny 1918-1945. Nejvíce objednávek z jediného fondu, celkem 1297, bylo z fondu Ministerstvo železnic I., což je o 486 více než v minulém roce. Z fondů provenience bývalého ÚV KSČ, bylo předloženo celkem 3492 objednávek, což je o 583 více než v roce minulém. Na oddělení fondů státní správy z let 1945-1992 tak leží největší nápor na přípravu archiválií pro badatelnu ze všech oddělení.

Domácí i zahraniční badatelé si z centrální badatelny odnesli a zaplatili celkem 33 797 kopií, což je o 19 539 kopií méně než v roce 2004. Toto razantní snížení je způsobeno umožněním badatelům používat vlastní reprodukční zařízení. Povolení pro použití vlastního reprodukčního zařízení bylo v roce 2005 pro 21 388 snímků. Vlastní reprodukční zařízení používá přibližně jedna polovina badatelů, především zahraničních.

Stanovený úkol pro rok 2005, a sice nastavit v informačním systému Badatelna ukládací jednotky podle jednotlivých fondů pro automatizaci objednávání badateli, se zatím podařilo splnit jen na 90 %. Pro badatelské využívání archivních pomůcek se dále doplňuje databáze zrušených archivních pomůcek, neplatných a dosud neschválených archivních pomůcek a pomůcek cizích archivů.

Zahraníční styky v roce 2005

V plánu zahraničních služebních cest pracovníků Národního archivu pro rok 2005 bylo uvedeno celkem 19 cest. Tématicky se zahraniční služební cesty pracovníků Národního archivu dají rozdělit na několik okruhů, a to:

- bohemikální výzkum;
- účast na mezinárodních konferencích a seminářích;
- účast na zasedáních mezinárodních komisí;
- získávání zkušeností v oblasti archivnictví v zahraničních archivech;
- prezentace Národního archivu a českého archivnictví v zahraničí.

Národní archiv se každoročně podílí i na přijetí zahraničních hostů. Tato přijetí jsou však realizována odborem archivní správy MV ČR. Většinou se jedná o archivní studium a zájem o seznámení se s odbornou činností Národního archivu.

V roce 2005 se v Praze uskutečnilo zasedání sfragistické komise Mezinárodní archivní rady, jejíž členkou je pracovnice Národního archivu PhDr. Helena Sedláčková. Toto zasedání organizoval a finančně zajišťoval odbor archivní správy MV ČR.

Přehled zahraničních služebních cest zaměstnanců Národního archivu v roce 2005:

• BcA. Anna Rajnišová

Velká Británie - Skotsko (15. – 19. 3. 2005)

- pobyt v restaurátorském oddělení Národního archivu Skotska

• PhDr. Lenka Matušíková

Velká Británie – Londýn, Cambridge (19. – 24. 4. 2005)

- účast na zasedání komise pro hodnocení projektů podaných v rámci „Endangered Archives Programme” (Programu na záchranu ohrožených archivních fondů); konzultace v rámci projektu „Economic Mentalities of Czech Peasants, 1550-1750” (Univerzita Cambridge)

• PhDr. Jaroslav Pažout

SRN – Berlín (1. - 14. 6. 2005)

- výzkum dokumentů ve Spolkovém archivu vztahující se k nacistické politice v Protektorátu Čechy a Morava v letech 1943-1945

• PhDr. Tomáš Kalina, Ing. Miroslav Kunt

Nizozemí – Amsterdam, Haag (13. – 18. 6. 2005)

- seznámení se s aktuální koncepcí předarchivní péče s důrazem na problematiku elektronických dokumentů (ED), aktuální metody archivace ED a metody zajištění jejich autorizace a autenticity, zpřístupňování ED včetně využití Internetu, problematika tvorby archivních pomůcek s důrazem na mezinárodní standardy

• Mgr. Filip Paulus

(SRN – Marburg (19. – 22. 6. 2005)

- účast na kurzu v Archivní škole v Marburgu (kurz byl zaměřen na terminologické a teoretické otázky značení a klasifikace pozůstalostí v archivech, knihovnách a jiných institucích shromažďující pozůstalosti)

• PhDr. Tomáš Kalina, Ing. Miroslav Kunt

SRN – Drážďany (4. – 9. 9. 2005)

- získání poznatků o koncepci a praxi v přejímání a archivaci elektronických dokumentů v Sasku, koncepci předarchivní péče, archivního dohledu a standardizaci archivního popisu

• Mgr. Jitka Křečková

Rakousko – Vídeň (20. – 22. 10. 2005)

- účast na mezinárodní konferenci "Alte Archive – neue Technologien"

• Alexandra Blodigová, Mgr. Jan Kahuda

Chorvatsko – Daruvar, Záhřeb (18. 9. – 2. 10. 2005)

- pokračování v pořádání archivu Svazu Čechů v Chorvatsku v Daruvaru a archivu České besedy v Záhřebu

- **PhDr. Eva Gregorovičová**

Itálie – Florencie (6. – 23. 9. 2005)

- průzkum vztahů mezi fondem Rodinný archiv toskánských Habsburků a fondy Státního archivu ve Florencii

- **Mgr. Milan Vojáček, Mgr. Jaroslav Kolář**

Rakousko – Vídeň (2. – 7. 10. 2005)

- výzkum bohemikálních písemností ve fondech Rakouského státního archivu do roku 1918

- **Mgr. Zora Machková**

Francie – Paříž (2. – 8. 10. 2005)

- jednání o převzetí osobního fondu Karel Bartošek a pokračování v akviziční činnosti v oblasti nestátních původců

- **PaedDr. Bohumír Brom**

Polsko – Varšava (9. – 14. 10. 2005)

- seznámení se současnou legislativou o archivní a spisové službě a výměna zkušeností z oblasti spisové služby a předarchivní péče

- **PhDr. Jan Krlín, PhD.**

Slovinsko – Lublaň (9. – 15. 10. 2005)

- výzkum bohemik týkajících se období kolem 1. světové války v materiálech bývalých rakouských ministerstev předaných Slovinsku
- studium archivních fondů ústředních státních orgánů na území dnešního Slovinska

• PhDr. Alena Pazderová

Itálie – Řím (14. 10. – 7. 11. 2005)

- výzkum bohemik v Archivio di Stato di Roma s ohledem na edici korespondence papežského nuncia v Praze Cesare Speciana v letech 1592-1598
- kolace textů edice Specianovy nunciatury z let 1592-1593 ve Vatikánském tajném archivu
- studium fondů rukopisného oddělení Vatikánské knihovny a odborné literatury v její všeobecné studovně včetně doplňování jejího soupisu
- studium fondu "Acta Minucciana" a odborné literatury v Německém historickém ústavu v Římě

• Zuzana Zajačiková, Benjamin Bartl

SRN – Berlín (9. – 11. 11. 2005)

- účast na semináři "Conservation of tracing paper", věnovaného problematice identifikace, použití, poškození a konzervace transparentních papírů

• PhDr. Alena Šimánková

Slovensko – Bratislava (10. – 11. 11. 2005)

- účast na semináři ÚPN "Úloha represie a politického násilia v komunizme"

• PhDr. Zdeňka Kokošková

SRN – Berlín (12. – 18. 11. 2005)

- získání personálních údajů z fondů centrálních říšských úřadů o předních představitelích nacistické okupační politiky v protektorátu v období 1943-1945 uložených v Bundesarchivu v Berlíně

• Ing. Miroslav Kunt, PhDr. Karel Koucký

SRN – Marburg (13. – 16. 11. 2005)

- účast na kurzu v Archivní škole v Marburgu (školení o elektronických dokumentech)

• **Mgr. Milan Vojáček**

Rakousko – Vídeň (20. – 22. 11. 2005)

- studium archivních fondů a odborné literatury v rámci grantového projektu „Reflexe a sebereflexe ženy v české národní elitě 2. poloviny 19. století“

Vědecký výzkum

Národní archiv pokračoval v uplynulém roce rovněž v provádění vědeckého výzkumu v oblasti archivnictví, pomocných věd historických, dějin správy, českých dějin a fyzické péče o archiválie, nově též v oblasti dlouhodobého ukládání elektronických dokumentů.

Národní archiv je nositelem grantu GA ČR Reflexe a sebereflexe ženy v české národní elitě 2. poloviny 19. století (řešitel Milan Vojáček), jehož výsledkem bude mj. edice deníků Marie Červinkové-Riegrové. Dalším projektem je grant GA ČR Nacistická okupační politika v Protektorátu Čechy a Morava 1943–1945. Edice dokumentů, jehož řešení probíhá ve spolupráci s Ústavem pro soudobé dějiny AV ČR (řešitel Stanislav Kokoška, spolupracovníci Zdeňka Kokošková a Jaroslav Pažout). Úspěšnou obhajobou byl ukončen grant Československo-francouzské diplomatické vztahy 1940–1945 realizovaný ve spolupráci s Historickým ústavem AV ČR (spolupracovníci Helena Nováčková, Ivan Šťovíček). Anotace výsledné edice je otištěna na jiném místě sborníku. Závěrečným seminářem byl ukončen rovněž grant GA AV ČR s názvem KSČ a radikální socialismus v Československu v letech 1918–1989 (řešitel Zdeněk Kárník, spolupracovníci Jiří Křestian, Jaroslav Pažout, Alexandra Blodigová). Pracovníci Národního archivu se zapojili do řešení dalších grantů a výzkumných projektů, například vědeckého projektu MZV ČR Společenské a politické aspekty arizačního procesu v českých zemích v letech 1939–1945. Profitentí rasové a národnostní perzekuce (spolupracovnice Monika Sedláková), vědeckého projektu MZV ČR Mezinárodní obchod ČSR a neutrálních států v období studené války (spolupracovník Bohumír Brom).

Podle plánu pokračovala též spolupráce se zahraničními partnery (přehled zahraničních cest pracovníků NA je uveden na jiném místě). Alena Pazderová pokračovala v práci na edici korespondence papežského nuncia na císařském dvoře Cesare Speciana z let 1592–1598, která je jedním ze základních úkolů Českého historického ústavu v Římě. Lenka Matušíková spolupracovala s univerzitou v Cambridge na řešení vědeckého projektu Economic Mentalities of Czech Peasants 1550–1750. Zároveň působila jako oponentka grantových žádostí v rámci mezinárodního programu Endangered Archives Programme. Podle plánu pokračoval výzkum

v archivech v Rakousku, Itálii, Francii, SRN, Slovinsku a Chorvatsku. Velký význam do budoucna má i účast pracovníků NA na odborných kursech pořádaných Archivní školou v Marburku. Alena Šimánková pokračovala ve spolupráci s Úřadem pro dokumentaci a vyšetřování zločinů komunismu na přípravě edičních projektů Československá justice v letech 1948–1953 v dokumentech, sv. IV. a Vykonané tresty smrti v Československu 1918–1989. Alexandra Blodigová a Jaroslav Bubeník pokračovali ve spolupráci s Centrem mediálních studií FSV UK na projektu Slovníku československých novinářů.

Pracovníci Národního archivu se zúčastnili v loňském roce řady odborných konferencí a seminářů. V rámci jednání 11. konference archivářů ČR v Chrudimi na téma Archiv jako informační centrum bylo předneseno 6 příspěvků pracovníků NA (Tomáš Kalina, Středisko pro archivaci elektronických dokumentů v Národním archivu; Monika Sedláková – Jan Kahuda, Poskytování služeb v nizozemských archivech; Miroslav Kunt, Zkušenosti s programem JANUS v Národním archivu; Milan Vojáček, Projekt digitalizace přihlášek pražského policejního ředitelství; Vladimír Waage, Zhodnocení dosavadního provozu studovny Národního archivu; Michal Ďurovič – Hana Paulusová – Lucie Weberová, Ochrana archivních materiálů před živelními pohromami v síti archivů ČR). Na semináři Moderní podnikatelské elity – metody a perspektivy bádání pořádaném FFUK vystoupili s příspěvkem Monika Sedláková (Arizace v potravinářském průmyslu a obchodu jako násilná obměna elit) a Milan Vojáček (Politika a podnikání? Vztah formujících se politických a podnikatelských elit ve 2. polovině 19. století na příkladu F. L. Riegra). Milan Vojáček dále vystoupil na konferenci Žena umělkyně na přelomu 19. a 20. století (Středočeské muzeum Rožtoky u Prahy) s příspěvkem Odkaz budoucím generacím. Literární obraz vlastní rodiny vytvořený Marií Červinkovou-Riegrovou a jejím chotěm Václavem Červinkou. Monika Sedláková vystoupila rovněž na konferenci Evropská města za druhé světové války (Archiv hlavního města Prahy) s příspěvkem „Bursa“ s židovskými byty – součást protektorátní bytové politiky. Jiří Křesťan vystoupil na konferenci Jaroslav Goll a jeho žáci (Historický ústav Jihočeské univerzity České Budějovice) s příspěvkem Zdeněk Nejedlý a Gollova škola, Alexandra Blodigová přednesla v rámci semináře FF UK a PF UK Zachránění na ostrově. Život v exilu za druhé světové války referát na téma Prameny k dějinám českého exilového školství v Národním archivu. Eva Gregorovičová se podílela ve spolupráci s Italským kulturním institutem a italskými partnery na uspořádání vědeckého kolokvia La Boemia e l'Ordine di Santo Stefano, kde rovněž přednesla příspěvek o pramenech k dějinám řádu v rodinném archivu toskánských Habsburků. Jitka Křečková se zúčastnila mezinárodní konference Alte Archive – Neue Technologien s příspěvkem

o fondech klášterních archivů v Národním archivu. Tomáš Kalina a Jaroslav Šulc přednesli na semináři západočeských archivářů v Srní příspěvek na téma Seznam veřejnoprávních původců předarchivní péče v Národním archivu.

Přes problematické podmínky technického charakteru zahájilo v loňském roce svou činnost v rámci Národního archivu samostatné pracoviště pro dlouhodobé ukládání dokumentů v digitální podobě. Přestože se jednalo o první rok jeho činnosti věnovaný jeho postupnému personálnímu obsazování a formulaci základní koncepce, podařilo se na tomto úseku dosáhnout několika důležitých výsledků. V rámci pracoviště byly vypracovány interní metodiky (Roman Mík, Přehled technologií dlouhodobé archivace elektronických dokumentů; Roman Mík, The UVC: a method for preserving digital documents. Proof of concept; Roman Mík, Platforma Microsoft.NET). V rámci pracoviště byly zpracovány i metodické návody využitelné v „klasické“ spisové službě (Miroslav Kunt, Elektronická podatelna ve spisovém řádu; Miroslav Kunt, Elektronické dokumenty z hlediska požadavků zákona č. 499/2004 Sb. a potřeba jejich dlouhodobého ukládání). Pracoviště bylo spoluorganizátorem odborného semináře Ochrana dokumentů před elektromagnetickými poli ve Vyškově. Problematika elektronických dokumentů byla konzultována se zahraničními partnery při služebních cestách do SRN a Nizozemí i v rámci odborného kurzu pořádaného Archivní školou v Marburku. Pracoviště bylo prezentováno rovněž na několika konferencích, zejm. zmíněné archivní konferenci v Chrudimi, dále konferenci ISSS v Hradci Králové (referát Miroslava Kunta a Tomáše Kaliny, Návrh strategie pro dlouhodobé ukládání elektronických dokumentů), konferenci Archivy, knihovny a muzea v digitálním světě 2005 (referát Tomáše Kaliny a Miroslava Kunta, Pracoviště pro dlouhodobé ukládání dokumentů v digitální podobě v Národním archivu) a na odborném semináři uživatelů GINIS v Pardubicích.

Pracovníky výzkumného úseku oddělení fyzické péče o archiválie byly řešeny v roce 2005 následující výzkumné úkoly:

- Vlastnosti kancelářského recyklovaného papíru
- Studium vlastností některých vybraných lepidel
- Vytvrzení poškozené fotografické želatiny plísněmi
- Stanovení optimální koncentrace pracího a dezinfekčního prostředku při praní filmových pásů
- Studium enzymatické aktivity plísní izolovaných v archivních depozitářích

- Studium metody hromadného odkyseloání papíru metodou CSC BOOK SAVER

- Vlastnosti azobarviv používaných pro barvení papíru

- Studium vlivu mikrovlnného sušení na fyzikálně-chemické a mikrobiologické vlastnosti různých druhů papíru

- Vlastnosti fixačního prostředku "Protecting spray 680"

- Posouzení původu barevných skvrn v knihách z fondu knihovny Národního muzea

- Vliv viditelného světla na archiválie

Národní archiv pokračoval rovněž v ediční činnosti dle schváleného edičního plánu (seznam vydaných publikací a kompletní bibliografie pracovníků NA je součástí této zprávy).

V roce 2005 pokračovalo 8 pracovníků archivu v doktorském studiu na vysokých školách. Jedná se o následující práce:

- **Stanislava Jílková**, Odras josefínských církevních reforem (1780–1790) v chodu pražské konsistoře a církevní správě (FF UK Praha)

- **Jan Kahuda**, Dějiny rodinného archivu Metternichů (FF UK Praha)

- **Karel Koucký**, „Berounské zboží“ – raně novověká keramika ve světle archeologických a písemných pramenů (FF UK Praha)

- **Roman Mík**, Standardizace přenosu CAD dat a jejich dlouhodobá archivace (FEL ČVUT Praha)

- **Jaroslav Pažout**, Československé a západoevropské studentské hnutí v 60. letech 20. století (FF UK Praha)

- **Monika Sedláková**, Arizace v potravinářském průmyslu a obchodu (FF UK Praha)

- **Jaroslav Šulc**, Třicetiletá válka a venkovská společnost v Čechách (FF UK Praha)

- **Milan Vojáček**, Velkostatek Maleč v Riegrově éře (FF UK Praha)

Pracovníci Národního archivu pracovali v uplynulém roce rovněž v odbor-

ných komisích a vědeckých grémiích (vědecké rady Národní knihovny ČR, Památníku národního písemnictví, Masarykova ústavu AV ČR, odborné komise při AS MV) a v redakčních radách (Archivní časopis, Sborník archivních prací, Soudobé dějiny, Paginae historiae, Masarykův sborník, Podbrdsko, Kuděj). Národní archiv měl své zastoupení rovněž ve výbo-rech České archivní společnosti a České informační společnosti.

Akce pro veřejnost

Rok 2005 byl zahájen slavnostním shromážděním při příležitosti vzniku Národního archivu, kterého se zúčastnili současní i bývalí pracovníci archivu. Slavnostní ráz akce byl umocněn projevy ředitelky archivu a ředitele Odboru archivní správy MV ČR.

V roce 2005 uspořádal archiv ve dnech 24. 9.–6. 11. samostatnou výstavu *Návrat ke kořenům – běh života v archivních dokumentech* (autorka Lenka Matušíková) věnovanou genealogické problematice. Výstavě, na které spolupracovali i partneři z řad amerických genealogických společností, předcházela dne 23. 9. konference ke stejné problematice spojená s prezentací jednotlivých českých archivů a možností genealogického studia v nich. Ve dnech 24.–25. 5. 2005 proběhlo v prostorách archivu jednání mezinárodní konference *Československo 1945 – na rozhraní epoch nesvobody* uspořádané ve spolupráci s Ústavem pro soudobé dějiny AV ČR. Národní archiv se podílel rovněž na vydání sborníku z této konference. Při příležitosti této konference byla ve foyer Národního archivu instalována drobná výstavka *První týdny míru*. Národní archiv hostil rovněž řadu v uplynulém roce řadu akcí pořádaných mj. Českou archivní společností, Českou informační společností, Ministerstvem vnitra ČR nebo Spolkem knihovníků a informačních pracovníků. Stejně jako v minulých letech byl i v roce 2005 velký zájem o exkurze po obou budovách archivu. Archiv navštívilo celkem 64 organizovaných exkurzí, zejm. studentů středních a vysokých škol.

Národní archiv se dále podílel organizačně i zápůjčkou archiválií na řadě výstav mimo jeho prostory. K nejdůležitějším patřila výstava instalovaná v rámci projektu EU na zámku Brandýs nad Labem k 90. výročí úmrtí arcivévodvy Ludvíka Salvátora spojená s vědeckým kolokviem a doprovobená publikací *Ludvík Salvátor, vědec a cestovatel* (organizátory byly Městský úřad Brandýs nad Labem a Česká křesťanská akademie ve spolupráci s Národním archivem). Značnou pozornost měla i výstava *Zlaté časy médií* uspořádaná v Národním muzeu v Praze (organizátoři Knihovna Národního muzea, Centrum mediálních studií FSV UK). Z dalších výstav,

na kterých archiv nějakou formou spolupracoval, jmenujme výstava Zlo a naděje (expoze v Pražském domu v Bruselu), putovní výstava Pocta všem, kteří vzdorovali ve spolupráci s Konfederací politických vězňů, Za mřížemi a ostatním drátem (Galerie Františka Drtíkova Píbram), 80 let od založení Muzea osvobozovacího boje Ukrajiny v Praze (Slovenská knihovna ČR), Židé v rezistenci (Parlament ČR), Spoutané paprsky. Osvětlování a svítidla v průběhu staletí (Muzeum Šumavy Sušice), Relikviář sv. Maura (Muzeum policie ČR), Exil v Praze a ČSR (Archiv hlavního města Prahy), Od té doby věřím na osud (Židovské muzeum v Praze) a nová expoze v Památníku Lidice.

Úlohu aktuálního zdroje informací plnila úspěšně internetová stránka Národního archivu www.nacr.cz, jejíž obsahová i grafická podoba byla na přelomu loňského a letošního roku zásadním způsobem změněna (autor Jaroslav Šulc).

Pedagogická činnost

Velice čile a ku prospěchu archivu i budoucích archivářů se rozvíjí na základě smlouvy spolupráce s Filozofickou fakultou UK, Katedrou pomocných věd historických a archivního studia. Studenti vykonávají v archivu celoroční i prázdninovou praxi. Výuka archivnictví pro studenty bakalářského a magisterského studia archivnictví FF UK v rozsahu 2 semestry probíhá jednou za 2 roky a podílí se na ní řada odborníků Národního (ale také Státního oblastního) archivu a odboru archivní správy. Jedná se o předměty Seminář ke zpřístupňování archiválií, Archivní legislativa, Archivní provoz a technika, Spisová služba, Předarchivní péče a výběr archiválií, Archivní praxe a Základy ochrany archiválií. Pracovníci archivu se podílejí též na výuce v archivním kurzu. Dále se archiv podílí též na výběrových přednáškách katedry. Ředitelka archivu působila jako externí členka komisí pro bakalářské a státní závěrečné zkoušky na oboru archivnictví FF UK.

Katedra archivnictví využívá také prostory archivu k výuce – přednáškový sál Chodovec (výuka archivnictví 2 semestry každý týden 1 celý den, výuka archivního kurzu nepravidelně); multimediální místnost na třídě Milady Horákové (výuka novověké paleografie pravidelně každý týden 1 celý den).

Pracovníci oddělení péče o fyzický stav archiválií se tradičně podílejí na výuce studentů Střední průmyslové školy grafické v Praze, Ústavu chemické technologie restaurování památek VŠCHT v Praze a Ústavu

historických věd Pedagogické fakulty Vysoké školy pedagogické v Hradci Králové včetně konzultace diplomových prací.

Fyzický stav archiválií

V rámci zajišťování preventivní péče o archivní fondy průběžně probíhaly průzkumy fyzického a mikrobiologického stavu archivních fondů dle požadavků správců fondů. Bylo provedeno 576 mikrobiologických rozborů (u pozitivních nálezů byla provedena identifikace mikroorganismů), 33 stěrů u povodňových materiálů (zde bylo prováděno širší spektrum analýz, včetně identifikace bakterií), 14 měření kontaminace ovzduší pomocí aeroskopu.

Ve spolupráci s pracovníky Krajské hygienické stanice Středočeského kraje byla provedena mikrobiologická kontrola vysušených povodňových archiválií, které jsou do archivu přiváženy k dezinfekci. Byla potvrzena jejich vysoká kontaminace plísněmi i bakteriemi, vyskytly se i podmíněné patogeny (*Enterobacter* sp., *Escherichia vulneris*). Na základě těchto výsledků byla vylepšena hygienická opatření při manipulaci s těmito materiály tak, aby pracovníci byli vystaveni co nejmenším rizikům. Jako každý rok byla rovněž provedena periodická kontrola stavu archivních kulturních památek a národních kulturních památek. Rovněž byla provedena hloubková kontrola listin a pečetí fondu Archiv České koruny.

Národní archiv zhotovil v uplynulém roce celkem 87.791 políček bezpečnostních kopií a 164.164 políček studijních reprodukcí archiválií.

Koncem roku 2005 byly zahájena digitalizace fondu Stabilní katastr - indikační skici, jejímž výsledkem je digitalizace 5.626 ks indikačních skic. Technické zabezpečení skic pro digitalizaci prováděli studenti pod vedením správce fondu. Zvolená metodika se osvědčila, stejně se bude postupovat i v následujících letech. Průběžně probíhala spolupráce s ústavem Institut für Kirchengeschichte v St. Pölten, který je garantem projektu EU pro digitalizaci církevních listin. Výsledkem je, po souhlasu vlastníků archiválií, podepsaná dohoda o digitalizaci církevních listin do roku 1526, uložených v Národním archivu, která bude realizována na podzim roku 2006. V rámci problematiky digitalizace byl vypracován též návrh pro začlenění digitalizace fondu SK-IS do projektu EU Culture 2000, jež bude projednáván v příslušné komisi EU v září 2006; výsledku bude záviset další postup financování digitalizačních prací. Současně byla zahájena digitalizace policejních přihlášek z fondu Policejní ředitelství v Praze.

Konzervace a restaurování

Práce související s odstraňováním následků povodní z rok 2002 pokračovaly v naplňování Usnesení vlády ČR číslo 216 z března 2003. Ve veřejné obchodní soutěži zvítězila firma Belfor s.r.o., která vybudovala v blízkosti Prahy v obci Jirny vysoušecí pracoviště. V září 2005 byly zahájeny práce na záchraně dokumentů Městského soudu v Praze, Ministerstva zemědělství, Ministerstva průmyslu a obchodu, Ministerstva obrany a Českého statistického úřadu. Byly podepsány meziresortní i prováděcí smlouvy s jednotlivými resorty o dezinfekci vysušených dokumentů. Restaurování a konzervování těchto dokumentů bude řešeno v tomto roce, v současné době se jedná o konkrétních finančních podmínkách a způsobu úhrady.

Dne 29. 7. 2004 schválila vláda ČR v návaznosti na jednání mezi ministerstvy kultury České republiky a Iráku usnesení č.757/2004 a v prostorách Národního archivu proběhlo školení 6 iráckých pracovníků Národního archivu a knihovny v Bagdádu. V roce 2005 bylo schváleno nové vládní usnesení, ve kterém byly vyčleněny finanční prostředky na vybavení restaurátorského pracoviště Národního archivu a knihovny v Bagdádu. Projekt vypracovali pracovníci 10. oddělení. V současné době se jedná o umístění tohoto pracoviště. Bohužel bezpečností situace v Iráku neumožňuje toto pracoviště vybudovat přímo v Bagdádu. Dalšími městy, kde by mohlo být přechodně vybudováno a o kterých se uvažuje, jsou jordánský Ammán, město Erbil v Kurdistánu nebo dokonce Praha.

Vysoce lze též hodnotit pokračování v navázané mezinárodní spolupráce s National Archives of Scotland v Edinburgu.

Mimořádně důležitým úkolem v roce 2005 bylo dopracování Krizového plánu Národního archivu pro živelní katastrofy (oheň a voda). V současné době se dotváří ještě tzv. akční plán.

V roce 2005 byla dokončena novelizace provozních řádů v chemických a mikrobiologických laboratořích a restaurátorských atelierech Národního archivu a s tím související doplnění bezpečnostních listů jednotlivých chemikálií a novelizace označení obalů chemikálií (symboly nebezpečnosti, R a S věty). Vypracované provozní řády byly předány všem státním archivům jako vzorové.

Jedním z hlavních úkolů restaurátorského pracoviště umístěného v budově Národního archivu v budově na Milady Horákové bylo restaurování listin a pečetí listin pečetí z archivu Řád maltézských rytířů. Bylo zrestaurováno 82 pečetí a 161 listin bylo vyrovnáno a uloženo do speciálních krabic pro pergamenové listiny firmy EMBA. Bylo vyrovnáno a uloženo 240 ks map z fondu Řád křížovníků. Dále bylo sejmuto 39 ks negativních forem

a vytvořeno 20ks kopií pečeti. Komplexně byly zrestaurovány 2 rukopisy (Řád piaristů a Kapucíni).

Jako již tradičně restaurátorské pracoviště na Chodovci pokračovalo v restaurování archiválií přijatých již minulých letech nebo zahájilo práce na nových pracích. Systematicky probíhala konzervace listin z fondů Rodinný archiv Metternichů a Ředitelství státních lesů a statků Praha, konzervace erbovníku z fondu RAM, odkyselování kvaternů desek zemských, konzervace deníků Leopolda II. a dalších rukopisů z fondu Rodinný archiv toskánských Habsburků. Dle potřeby probíhaly konzervátorské a restaurátorské práce jednotlivých archiválií z řady fondů.

Knihovna

K 31. 12. 2005 spravuje knihovna Národního archivu celkem 481.149 svazků. Ve volném výběru je k dispozici celkem 19.775 svazků, knihovna odebírá celkem 397 seriálů. Za rok 2005 bylo registrováno celkem 2.513 nových knihovních jednotek. Při katalogizaci bylo zpracováno celkem 10.330 záznamů. Na centrálním pracovišti knihovny bylo registrováno 279 čtenářů, na detašovaném pracovišti I. oddělení 198 čtenářů. V roce 2005 bylo realizováno celkem 9.327 výpůjček. Knihovna uspořádala celkem 11 výstavek knižních novinek, podílela se na zpracování oborových bibliografií a sama připravila k vydání 3 bibliografické soupisy.

Publikační činnost Národního archivu a jeho pracovníků za rok 2005

Anna Vindušková

Monografické publikace

1

ALBUM amicorum: sborník ku poctě prof. Mojmíra Horyny / editoři Jan Royt, Petra Nevimová. – Praha : Ústav pro dějiny umění FF UK, 2005. – 220 s.

2

ATTI del convegno La Boemia e l'Ordine di Santo Stefano: (Praga, 20 maggio 2005) / a cura di Danilo Marrara. – Pisa: Istituzione dei Cavalieri di S. Stefano : Dipartimento di scienze della politica dell'Università di Pisa: Istituto italiano di cultura di Praga : Archivio di Stato di Praga, 2005. – 90 s. – (Cuaderni Stefaniani; Anno Ventiquattresimo).

3

BERÁNEK, Karel – BERÁNKOVÁ, Věra: Karel Beránek: výbor prací z let 1958-1999 / úvod Ivan Hlaváček. – 1. vyd. – Praha: Národní archiv, 2005. – 275 s.

ISBN 80-86712-24-9

4

ČESKO-FRANCOUZSKÉ vztahy v diplomatických jednáních 1940-1945 / ed. Jan Němeček, Helena Nováčková, Ivan Šťovíček, Jan Kuklík. – 1. vyd. – Praha: Historický ústav AV ČR : Státní ústřední archiv: Univerzita Karlova v Praze – Nakladatelství Karolinum, 2005. – 647 s.

ISBN 80-246-0941-X

5

ČESKOSLOVENSKO na rozhraní dvou epoch nesvobody: sborník z konference k 60. výročí konce druhé světové války / uspoř. Zdeňka Kokošková, Jiří Kocian, Stanislav Kokoška; angl. res. Derek Paton; překlad něm. textu Pavla Lutovská. – Praha: Národní archiv: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2005. – 419 s.

ISBN 80-86712-32-X. – ISBN 80-7285-000-8

6

HISTORICKÁ fotografie : sborník pro prezentaci historické fotografie ve fondech a sbírkách České republiky. Roč. 5 / ved. red. Jiří Zikmund, Emilie Benešová. – Hradec Králové; Praha : Muzeum východních Čech v Hradci Králové : Národní archiv, 2005. – 88 s.
ISBN 80-85031-60-4. – ISBN 80-86712-30-3

7

INFORMATIVNÍ přehled : výběrová bibliografie z archivnictví, pomocných věd historických a příbuzných oborů. Č. 24 / sest. Anna Vindušková, Marie Šatochinová; excerptce Jaroslav Koláčný, Anna Vindušková, Hana Paulusová. – 1. vyd. – Praha: Národní archiv, 2005. – 140 s.
ISBN 80-86712-25-7

8

LUDVÍK Salvátor – vědec a cestovatel : zpráva o životě a díle rakouského arcivévody a toskánského prince se zvláštním zřetelem k městu Brandýsu nad Labem – Staré Boleslavi / Brigita Mader, Eva Gregorovičová, Petr Mašek, Milan Němeček, Milan Novák, Jiří Hyka; spoluprac. José María Sevilla, Wolfgang Löhnert, Vladimír Novák, Filip Paulus; editor Milan Novák; fotografie Kamil Voděra, Jiří Hyka, Karel Novák. – Brandýs nad Labem – Stará Boleslav : Město Brandýs nad Labem – Stará Boleslav, 2005. – 71 s. – (Zámecká edice; [Sv.] 2).
ISBN 80-902897-62

9

MATUŠÍKOVÁ, Lenka: Návrat ke kořenům : běh života v archivních dokumentech = Back to One's Roots : Our Ancestor's Everyday Lives as Shown in Archival Documents : doprovodná publikace k výstavě pořádané Národním archivem, archivní areál Chodovec, 23. září až 6. listopadu 2005 / autoři Eugen Aksamit, Lenka Matušíková, David Pavelka; fotografie Jiřina Kopčáková; graf. úprava Anna Benešová; red. a ed. Lenka Matušíková; lektor. Karel Müller, Alena Pazderová; překlady Kateřina Kotíková, Lenka Matušíková. – 1. vyd. - Praha: Národní archiv, 2005. – 83 s.
ISBN 80-86712-26-5

10

NEVÍMOVÁ, Petra: La Capella Italiana della Città Vecchia = Vlašská kaple. – 1. vyd. – Praha : Istituto Italiano di Cultura in Praga; Kutná Hora: Edizioni Tichá Byzanc, 2005. – 31 s.
ISBN 80-86359-13-1

11

NOTHING and Nobody Should Be Forgotten: On the Anniversary of the Central Archives of the Czech State 1954-2004 / kol. aut. pod vedením Emilie Benešové; fotografie Benjamin Bartl, Emilie Benešová, Martin Hrubeš, Jan Krlín, Miroslav Kunt, Jiřina Olszewiczová, Naďa Slezáková, Roman Straka; reprodukce Blanka Hnulíková, Eva Hodíková, Martin Hrubeš; grafy, tabulky a schemata Rudolf Kaďorek; redaktor a editor Emilie Benešová. – 1. vyd. – Praha : Státní ústřední archiv, 2004. – 239 s.

ISBN 80-86712-14-1

12

PAGINAE historiae : sborník Národního archivu. Č. 13 / překlad resumé Jaroslav Koláčný. – 1. vyd. – Praha : Národní archiv, 2005. – 269 s.

ISBN 80-86712-31-1

13

PRŮVODCE po archivních fondech a sbírkách : Státní ústřední archiv v Praze. Díl 1, Sv. 3 / kol. aut. pod vedením Aleny Pazderové; aut. kol. Karel Beránek, Věra Beránková, Václav Babička, Pavla Burdová, Dagmar Culková, Eliška Čáňová, Denko Čumlivski, Jarmila Dubská, Eva Gregorovičová, Libor Gottfried, Jaroslava Hoffmannová, Jan Kahuda, Helena Klímová, Josef Kollmann, Miroslav Kronus, Marie Lišková, Raisa Machatková, Lenka Matušíková, Alena Pazderová, Helena Sedláčková, Dáša Šmerdová, Alexandra Špiritová, Magda Zahradníková. – 1. vyd. – Praha : Odbor archivní správy Ministerstva vnitra ČR, 2005. – 437 s., 16 obr.

ISBN 80-86466-02-7

14

PŘEHLED přírůstků knihovny Státního ústředního archivu : leden 2001 – prosinec 2001 / sest. Dagmar Spáčilová. – 1. vyd. – Praha: Národní archiv, 2005. – 91 l., (634 záz.)

ISBN 80-85712-22-2

15

XII. SEMINÁŘ restaurátorů a historiků Praha 2003 : sborník. – 1. vyd. – Praha: Národní archiv, 2005. 416 s., obr. příl.

ISBN 80-86712-29-X

16

SOUPIS poddaných podle víry z roku 1651 : Boleslavsko / zprac. a úvod naps. Alena Pazderová. – 2. dopln. vyd. – Praha: Národní archiv, 2005. – 2 sv.; 367 s., S. 373-739.
ISBN 80-86712-28-1

17

SOUPIS židovských rodin v Čechách z roku 1793. [Sv.] 5, Čáslavský kraj. Klatovský kraj. Rakovnický kraj / editoři Ivana Ebelová, Mlada Holá, Michal Řezníček, Renáta Sádlová; lektor. Lenka Matušíková. – 1. vyd. – Praha: Národní archiv, 2005. – 405 s.
ISBN 80-86712-21-4

18

ŠAMBERGER, Zdeněk : Studie k dějinám československého archivnictví / red. Jan Kahuda; úvod Eva Drašarová. – 1. vyd. – Praha: Národní archiv, 2005. – 363 s.
ISBN 80-86712-23-0

19

THERESIENSTÄDTER Gedenkbuch : österreichische Jüdinnen und Juden in Theresienstadt 1942-1945 / die Herausgabe haben vorbereitet Michal Frankl, Christa Mehany-Miterrutzner, Christine Schindler, Gerhard Ungar; in Zusammenarbeit mit René Donner, Othmar Fetz, Tomáš Fedorovič, Georg Hufgard, Martin Kolassa, Raisa Machatková, Jaroslava Milotová, Martin Niklas, Wolfgang Schellenbacher, Thomas Schoiswohl, Jarmila Škrábková, Michael Wögerbauer. – Prag : Institut Theresienstädter Initiative : Dokumentationsarchiv des österreichischen Widerstandes, 2005. - 702 s.
ISBN 3-8258-7590-3

20

ZEMĚDĚLSKÉ družstevnictví : kolektivizace zemědělství : podmínky pro vznik JZD – 1947 / přípr. Jana Pšeničková. – 1. vyd. – Praha: Národní archiv, 2005. – 382 s. – (Edice dokumentů z fondů Národního archivu).
ISBN 80-86712-27-3

Články a recenze**21**

BACÍLKOVÁ, Bronislava: Studium účinků par butanolu a jiných alkoholů na plísňě.

In: XII. Seminář restaurátorů a historiků Praha 2003 : sborník. – Praha: Národní archiv, 2005. – S. 156-162.

22

BARTL, Benjamin – WEBEROVÁ, Lucie: Mezinárodní konference „Durability of Paper and Writing“ : Lublaň, listopad 2004.

In: Arch. Čas. – Roč. 55, č. 3 (2005), S. 199-202.

23

BARTL, Benjamin – PAULUSOVÁ, Hana – STRAKA, Roman: Preservation of Archival Fonds and Collections.

In: Nothing and Nobody Should Be Forgotten: On the Anniversary of the Central Archives of the Czech State 1954-2004 / kol. aut. pod vedením Emilie Benešové. – Praha : Státní ústřední archiv, 2004. – S. 209-227.

24

BARTOŠOVÁ, Hana – KŘEŠŤAN, Jiří: Soupis archivních pramenů k Tomáši Garriguovi Masarykovi a jeho rodině ve Státním ústředním archivu v Praze : rodinné a osobní archivy, archivy spolků, politických stran a kulturních institucí, archivní sbírky.

In: Masaryk. Sbor. – Sv. 11-12, 1999-2003 (2004), S. 435-473.

25

BARTŮŠEK, Václav: [Bacháček z Nauměřic, Martin; Bartlík, Bernard – biogramy].

In: Biografický slovník českých zemí. Seš. 2, B-Bař /ved. projektu Pavla Vošahlíková. – 1. vyd. – Praha: Historický ústav AV ČR, 2005. – S. 173-174; S. 232.

26

BARTŮŠEK, Václav: Co bylo dříve v aule školy.

In: 60 let Vyšší odborné školy a Střední průmyslové školy elektrotechnické Františka Křížáka: Praha 1, Na Příkopě 16, www.vosaspsekrizik.cz. - Praha, 2005. – S. 6-8.

27

BARTŮŠEK, Václav: Elementární školství církevních řádů v českých zemích v době baroka.

In: Barokní Praha – barokní Čechie 1620-1740: sborník příspěvků z vědecké konference o fenoménu baroka v Čechách /sest. Olga Fejtová, Václav Ledvinka, Jiří Pešek, Vít Vlnas. – Praha: Scriptorium, 2004. – S. 601-608.

28

BARTŮŠEK, Václav: Fauny běh.

In: ČAS v roce 2004: ročenka České archivní společnosti. – (2005), S. 167.

29

BARTŮŠEK, Václav: [Hesla o piaristických kolejích a rezidencích] / vb.

In: Encyklopedie moravských a slezských klášterů / Dušan Foltýn ... [aj.] – Praha : Libri, 2005.

30

BARTŮŠEK, Václav: Jeremiáš Soudný (1702-1768) – život piaristy. [Část] 1.

In: Jiskra: týdeník Benešovska, Vlašimska a Voticka. – Roč. 45, č. 1 (7.1.2004), S. 3.

- [Část] 2. : Jiskra. – Roč. 45, č. 2 (14.1.2004), S. 3.
- [Část] 3. : Jiskra. – Roč. 45, č. 4 (28.1.2004), S. 3.
- [Část] 4. : Jiskra. – Roč. 45, č. 5 (4.2.2004), S. 3.
- [Část] 5. : Jiskra. – Roč. 45, č. 13 (31.3.2004), S. 3.
- [Část] 6. : Jiskra. – Roč. 46, č. 3 (19.1.2005), S. 3.
- [Část] 7. : Jiskra. – Roč. 46, č. 4 (26.1.2005), S. 3.
- [Část] 8. : Jiskra. – Roč. 46, č. 5 (2.2.2005), S. 3.
- [Část] 9. : Jiskra. – Roč. 46, č. 6 (9.2.2005), S. 3.
- [Část] 10. : Jiskra. - Roč. 46, č. 7 (16.2.2005), S. 3.
- [Část] 11. : Jiskra. – Roč. 46, č. 8 (23.2.2005), S. 3.
- [Část] 12. : Jiskra. – Roč. 46, č. 9 (2.3.2005), S. 3.

31

BARTŮŠEK, Václav: Konzultace draka Plíživáka.

In: ČAS v roce 2004 : ročenka České archivní společnosti. – (2005), S. 165.

32

BARTŮŠEK, Václav: Může být sv. Filip Neri opravdu patronem humoristů ?
In: Karmelitánský kalendář 2005 : čtení pro poučení i zábavu. – Kostelní
Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. – S. 43-45.

33

BARTŮŠEK, Václav: P. Jan Inocenc Buba, polský historik divadla.
In: Miscellanea theatraalia : sborník Adolfu Scherlovi k osmdesátinám /
uspoř. a redig. Eva Šormová, Michaela Kuklová. – Praha: Divadelní ústav,
2005. – S. 506-512.

34

BARTŮŠEK, Václav: Piarista z Postupic.
In: Jiskra: týdeník Benešovska, Vlašimska a Voticka. – Roč. 46, č. 30
(27.7.2005), S. 3.

35

BARTŮŠEK, Václav: Publishing.
In: Nothing and Nobody Should Be Forgotten : On the Anniversary
of the Central Archives of the Czech State 1954-2004 / kol. aut. pod
vedením Emilie Benešové. – Praha: Státní ústřední archiv, 2004. – S. 103-
116.

36

BARTŮŠEK, Václav: Roráty a jejich provozování v Benešově do poloviny
18. století.
In: Jiskra : týdeník Benešovska, Vlašimska a Voticka. – Roč. 46, č. 48
(30.11.2005), S. 3, 4.

37

BARTŮŠEK, Václav: Vlastníci starých knih historických knižních fondů
knihovny Státního ústředního archivu v Praze.
In: Problematika historických a vzácných knižních fondů Čech, Moravy
a Slezska 2004 : lidé okolo knih (autor – tvůrce – recipient) / k vyd. přípr.
Rostislav Krušínský. – Brno : Sdružení knihoven ČR : Vědecká knihovna
v Olomouci, 2005. – S. 87-96.

38

BARTŮŠEK, Václav: Zázraky piaristů v českých řádových kronikách 18.
století.
In: Karmelitánský kalendář 2006: čtení pro poučení i zábavu. – Kostelní
Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2005. – S. 72-75.

39

BARTŮŠEK, Václav: Podblanická zastavení v Římě v 11. až 18. století.
In: Jiskra: týdeník Benešovska, Vlašimska a Voticka. – Roč. 46, č. 1
(5.1.2005), S. 3.
Rec. na: Česká zastavení v Římě / Jana Koudelková. – Praha: Portál,
2000.

40

BARTŮŠEK, Václav: [Kdo byl kdo ...].
In: Děj. Věd. Techn. – Roč. 37, č. 4 (2004), S. 245.
Rec. na: Kdo byl kdo, světoví cestovatelé a mořeplavci / Jiří Martínek,
Miloslav Martínek. – Praha : Libri, 2003. – 551 s.

41

BARTŮŠEK, Václav: Když staré knihy vyprávějí.
In: Jiskra : týdeník Benešovska, Vlašimska a Voticka. – Roč. 46, č. 52
(28.12.2005), S. 3.
Rec. na: Když staré knihy vyprávějí : kulturně-historické obrázky nejen
z piaristické knihovny v Litomyšli / Oldřich Kašpar. – Litomyšl: Regionální
muzeum v Litomyšli, 2005. – 84 s.

42

BARTŮŠEK, Václav: [Latinská a česká literatura na pomezí Čech, Moravy
a Slezska].
In: Arch. Čas. – Roč. 55, č. 2 (2005), S. 150-151.
Rec. na: Latinská a česká literatura na pomezí Čech, Moravy a Slezska /
Josef Tříška. – Litomyšl, 2002. – 258 s.

43

BARTŮŠEK, Václav: Kam jít u nás na pout' ?
In: Jiskra : týdeník Benešovska, Vlašimska a Voticka. – Roč. 46, č. 19
(11.5.2005), příl., S. II.
Rec. na: Poutní místa v Čechách / text Irena Dibelková, spolupráce
Zdeněk Novák, Jiří Martínek. – Praha : Olympia, 2004. – 208 s.

44

BARTŮŠEK, Václav: [Tiskařská bohemika ze 16.-18. století ve Vatikánské knihovně a v knihovně Angelice v Římě].

In: Arch. Čas. – Roč. 55, č. 2 (2005), S. 148-149.

Rec. na: Tiskařská bohemika ze 16.-18. století ve Vatikánské knihovně a v knihovně Angelice v Římě: I. Historický úvod a rejstříky. II. Popisy dochovaných exemplářů / Hana Beránková. – Praha : Knihovna Akademie věd ČR, 2002. – 419 s.

45

BENEŠOVÁ, Emilie: Access to Archival Documents and Records and Their Utilisation.

In: Nothing and Nobody Should Be Forgotten: On the Anniversary of the Central Archives of the Czech State 1954-2004 / kol. aut. pod vedením Emilie Benešové. – Praha : Státní ústřední archiv, 2004. – S. 137-147.

46

BENEŠOVÁ, Emilie: Exhibitions and Promotion of the Archives.

In: Nothing and Nobody Should Be Forgotten : On the Anniversary of the Central Archives of the Czech State 1954-2004 / kol. aut. pod vedením Emilie Benešové. – Praha: Státní ústřední archiv, 2004. – S. 149-175.

47

BENEŠOVÁ, Emilie: Foreword.

In: Nothing and Nobody Should Be Forgotten : On the Anniversary of the Central Archives of the Czech State 1954-2004 / kol. aut. pod vedením Emilie Benešové. – Praha : Státní ústřední archiv, 2004. – S. 9-11.

48

BENEŠOVÁ, Emilie: Průzkum stavu zpracování, ukládání a digitalizace fotografických dokumentů : zpráva z pracovní cesty do Itálie (Firence, Prato) 15.-22.10.2004.

In: Hist. Fotogr. – Roč. 5, (2005), S. 75-76.

49

BENEŠOVÁ, Emilie: Skener pro Státní archiv.

In: Mercedesmagazin. – [Roč.] 2005, č. 1 (2005), S. 70.

50

BÍLEK, Jan – MARŠOUN, Erik – ŠŤOVÍČEK, Ivan: Fotografie v archivním fondu Edvard Beneš.

In: Hist. Fotogr. – Roč. 5, (2005), S. 5-15.

51

BLODIGOVÁ, Alexandra – KAHUDA, Jan: Archiv Svazu je mimořádný celek i ve světě : hleďte na půdách – možná doplníme mezery / [rozhovor zaps.] Věra Bartošová.

In: Jednota : orgán Svazu Čechů v Republice Chorvatsko. – Roč. 60, č. 39 (8.10.2005), S. 8-9, 3 fotogr.

52

BLODIGOVÁ, Alexandra: Znovu o krajanských archivech ve Vídni: zpracování archivů Školského spolku Komenský a Spolku Národní dům.

In: ČAS v roce 2004: ročenka České archivní společnosti. – (2005), S. 68-76.

53

BROM, Bohumír: Pre-archival Care, Collaboration with Originators, Acquisitions.

In: Nothing and Nobody Should Be Forgotten : On the Anniversary of the Central Archives of the Czech State 1954-2004 / kol. aut. pod vedením Emilie Benešové. – Praha: Státní ústřední archiv, 2004. – S. 45-66.

54

ČUMLIVSKI, Denko : Vyšehradský kapitulní chrám jako pohřebiště od sklonku 11. do 18. století : autoreferát.

In: Kapitulní chrám sv. Petra a Pavla na Vyšehradě: archeologický výzkum / Bořivoj Nechvátal a kol. – Praha: Archeologický ústav AV ČR, 2004. – S. 617-626.

55

DRAŠAROVÁ, Eva: [Foreword].

In: Nothing and Nobody Should Be Forgotten: On the Anniversary of the Central Archives of the Czech State 1954-2004 / kol. aut. pod vedením Emilie Benešové. – Praha: Státní ústřední archiv, 2004. – S. 8.

56

ĐUROVIČ, Michal: Papír pro dokumenty ČSN ISO 9706 vs. recyklovaný papír.

In: Arch. Čas. – Roč. 55, č. 4 (2005), S. 287-289.

57

ĐUROVIČ, Michal: Povodeň 2002 v archivech a knihovnách České republiky : současný stav a návrh dalšího postupu záchrany zasažených dokumentů.

In: XII. seminář restaurátorů a historiků Praha 2003 : sborník. – Praha: Národní archiv, 2005. – S. 23-28.

58

ĐUROVIČ, Michal: Zásady vystavování archiválií ve Státním ústředním archivu v Praze.

In: XII. seminář restaurátorů a historiků Praha 2003 : sborník. – Praha: Národní archiv, 2005. – S. 395-412.

59

GREGOROVÍČOVÁ, Eva: L'archivio familiare degli Asburgo Lorena a Praga : una fonte per la storia dell'Ordine di S. Stefano.

In: Atti del convegno La Boemia e l'Ordine di Santo Stefano: (Praga, 20 maggio 2005) / a cura di Danilo Marrara. – Pisa : Istituzione dei Cavalieri di S. Stefano : Dipartimento di scienze della politica dell'Università di Pisa : Istituto italiano di cultura di Praga: Archivio di Stato di Praga, 2005. – S. 61-81.

60

GREGOROVÍČOVÁ, Eva: Le fotografie dell'archivio familiare degli Asburgo di Toscana.

In: AFT Rivista di Storia e Fotografia. – [Roč.] 21, AFT Nr. 41 (2005), S. 18-26.

61

GREGOROVÍČOVÁ, Eva: Registration and Dissemination of Archival Documents.

In: Nothing and Nobody Should Be Forgotten : On the Anniversary of the Central Archives of the Czech State 1954-2004 / kol. aut. pod vedením Emilie Benešové. – Praha : Státní ústřední archiv, 2004. – S. 67-101.

62

GREGOROVÍČOVÁ, Eva: Testi e testimonianze sui bagni della Boemia : Karlovy Vary tra Quattro e Cinquecento.

In: Gli umanisti e le terme : Atti del Convegno internazionale di studio, Lecce – Santa Cesarea Terme, 23-25 maggio 2002 / a cura di Paola Andrioli Nemoia, Olga Silvana Casale, Paolo Viti. – Lecce: Conte Editore, 2004. – S. 305-311.

63

HÁJKOVÁ, Dagmara – ŠŤOVÍČEK, Ivan – NOVÁČKOVÁ, Helena: Edvard Beneš a M.R. Štefánik – svědectví jejich dopisů.

In: Sbor. arch. Pr. – Roč. 54, č. 2 (2004), S. 567-655.

64

HEISLER, Jan – JÍCHA, Karel – KUNT, Miroslav: Perspektiva dlouhodobé archivace elektronických dokumentů ve veřejné správě.

In: Archivy, knihovny, muzea v digitálním světě 2004. – Praha: Národní technické muzeum, 2005. – S. 107-111. – (Rozpravy Národního technického muzea; Sv. 190).

65

JANČÍK, Drahomír – KALINA, Tomáš: Národohospodářské elity politických stran na počátku přechodu k plánovanému řízení československé ekonomiky (1945-1946).

In: Československo na rozhraní dvou epoch nesvobody : sborník z konference k 60. výročí konce druhé světové války / uspoř. Zdeňka Kokošková, Jiří Kocian, Stanislav Kokoška. – Praha: Národní archiv: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2005. – S. 92-99.

66

JUNĚCOVÁ, Jiřina: Školní statky středních zemědělských škol v letech 1945-1960.

In: Zemědělské školství, výzkum a osvěta jako předpoklad hospodářského a sociálního rozvoje venkova v 19. a 20. století : sborník příspěvků z mezinárodní konference věnované památce Samuela Cambela / sest. Blanka Rašticová. – Uherské Hradiště: Slovácké muzeum, 2004. – S. 191-202.- (Studie Slováckého muzea; Sv. 9).

67

KAŘOŘEK, Rudolf: Establishment and Development of the Central State Archives in Prague.

In: Nothing and Nobody Should Be Forgotten: On the Anniversary of the Central Archives of the Czech State 1954-2004 / kol. aut. pod vedením Emilie Benešové. – Praha : Státní ústřední archiv, 2004. – S. 13-44.

68

KAHUDA, Jan: 14. valná hromada České archivní společnosti.

In: ČAS v roce 2004: ročenka České archivní společnosti. – (2005), S. 11 - 16.

69

KAHUDA, Jan: 15. valná hromada České archivní společnosti.
In: Arch. Čas. – Roč. 55, č. 2 (2005), S. 131-134.

70

KAHUDA, Jan: Archives in International Context : a conference marking the 50th anniversary of the foundation of the Central State Archives in Prague.
In: INSAR. – Nr. 10, (2005), S. 2, 3.

71

KAHUDA, Jan: Archivy v mezinárodním kontextu.
In: Arch. Čas. – Roč. 55, č. 1 (2005), S. 34-37.

72

KAHUDA, Jan: Informace o předcích v archivech velkostatků.
In: Sborník učebních textů kurzu pro začínající rodopisce. – Praha : Česká genealogická a heraldická společnost v Praze, 2005. – S. 71-80.

73

KAHUDA, Jan: K životnímu jubileu PhDr. Karla Beránka.
In: ČAS v roce 2004 : ročenka České archivní společnosti. – (2005), S. 148-149.

74

KAHUDA, Jan: Megaoslavy 50. výročí Státního ústředního archivu v Praze.
In: ČAS v roce 2004 : ročenka České archivní společnosti. – (2005), S. 51-52.

75

KAHUDA, Jan – KALINA, Tomáš – VOJÁČEK, Milan: Seminář západočeských archivářů.
In: Arch. Čas. – Roč. 55, č. 1 (2005), S. 37-39.

76

KAHUDA, Jan: Úvodem.
In: Studie k dějinám československého archivnictví / Zdeněk Šamberger. – 1. vyd. – Praha: Národní archiv, 2005. – S. 7-8.

77

KAHUDA, Jan: Výstava Návrat ke kořenům.
In: Geneal. Herald. Listy. – Roč. 25, č. 2 (2005), S. 95.

78

KAHUDA, Jan: [Pauline de Metternich].

In: Čes. Čas. Hist. – Roč. 103, č. 1 (2005), S. 202-203.

Rec. na: Pauline de Metternich : l'éventail brisé / Philippe Luez. – Paris: Payot, 2004. – 232 s. – ISBN 2-228-89876-7.

79

KAHUDA, Jan: [Západní Morava. Sv. 5-8].

In: Arch. Čas. – Roč. 55, č. 3 (2005), S. 223-225.

Rec. na: Západní Morava. [Sv.] 5-8. – Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 2001-2004. – 260 s; 194 s.; 200 s.; 246 s.

80

KALINA, Tomáš: Information Technology and Computing Systém.

In: Nothing and Nobody Should Be Forgotten : On the Anniversary of the Central Archives of the Czech State 1954-2004 / kol. aut. pod vedením Emilie Benešové. – Praha: Státní ústřední archiv, 2004. – S. 189-207.

81

KALINA, Tomáš: New Building of the National Archives and Regional State Archives in Prague.

In: INSAR. – Nr. 10, (2005), Sl. na s. 4, 5, 8.

82

KALINA, Tomáš – KUNT, Miroslav: Pracoviště elektronické archivace v Národním archivu a předpoklady jeho činnosti.

In: ISSS : Internet ve státní správě a samosprávě : setkání věnované úloze informačních technologií ve státní správě a samosprávě. – [Praha]: [Triada, spol. s.r.o.] 2005. – S. 85-87.

83

KALINA, Tomáš: Pracoviště pro dlouhodobé uložení elektronických dokumentů v Národním archivu.

(Elektronicky publikováno na www.cesarch.cz).

84

KALINA, Tomáš – ŠULC, Jaroslav: Soupis veřejnoprávních původců v předarchivní péči Národního archivu : referát na semináři západočeských archivářů v Srní 2005.

(Publikováno na intranetu SOA Plzeň).

85

KNIHOVNA České archivní společnosti / sest. Jana Nováková.

In: ČAS v roce 2004 : ročenka České archivní společnosti. – (2005), S. 169-182.

86

KOKOŠKOVÁ, Zdeňka – PAŽOUT, Jaroslav: Museli pracovat pro Říši : nucené pracovní nasazení českého obyvatelstva v letech 2. světové války.

In: ČAS v roce 2004 : ročenka České archivní společnosti. – (2005), S. 55-56.

87

KOLÁČNÝ, Jaroslav: Studijní pobyt v Rakouském státním archivu.

In: Arch. Čas. – Roč. 55, č. 4 (2005), S. 273-274.

88

KOUCKÝ, Karel: Popsání měšťanstva sedlčanského z roku 1785.

In: Podbrdsko. – Sv. 12, (2005), S. 33-57.

89

KRÁSNÝ, Filip – KYPTA, Jan – ŠULC, Jaroslav: Pozdně gotické nálezy ve venkovských usedlostech v Čisté u Mladé Boleslavi.

In: Archeol. ve stř. Čechách. – Roč. 9, č. 2 (2005), S. 643-652.

90

KRLÍN, Jan: České stopy v Kamniku (na jižní straně Julských Alp).

In: Kult. Klub. – Roč. 25, č. 12 (2005), S. 76-77.

91

KRLÍN, Jan: Zpráva o jubilejním XXV. ročníku Běhu za zdravím.

In: ČAS v roce 2004: ročenka České archivní společnosti. – (2005), S. 166-167.

92

KŘEŠŤAN, Jiří: Gollova škola a "hodný žák" Zdeněk Nejedlý.

In: Jaroslav Goll a jeho žáci. – České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2005. – S. 451-462.

93

KŘEŠŤAN, Jiří: Intelektuálové bez rozumu ? : učenec Zdeněk Nejedlý a fascinující půvab komunismu.

In: Bolševismus, komunismus a radikální socialismus v Československu. Sv. 5 / sest. Zdeněk Kárník a Michal Kopeček. – Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR : Dokořán, 2005. – S. 15-41.

94

KŘEŠŤAN, Jiří: Jüdische Vereine in den böhmischen Ländern (1918-1940).

In: Theresienstädter Studien und Dokumente 2004 / editoři Jaroslava Mílotová, Ulf Rathgeber, Michael Wögerbauer. – Praha: Sefer, 2004. – S. 337-404.

95

KŘEŠŤAN, Jiří: Politik a politický publicista Emanuel Rádl a ohlas jeho názorů v meziválečném Československu.

In: Emanuel Rádl – vědec a filosof: sborník z mezinárodní konference konané u příležitosti 130. výročí narození a 60. výročí úmrtí Emanuela Rádlu / k vyd. přípr. Tomáš Hermann, Anton Markoš. – Praha : Oikoymenh: Výzkumné centrum pro dějiny vědy, 2004. – S. 634-646.

96

KŘEŠŤAN, Jiří: „Poslední husita“ odchází : Zdeněk Nejedlý v osidlech kulturní politiky KSČ.

In: Soudobé Děj. – Roč. 12, č. 1 (2005), S. 9-44.

97

KŘEŠŤAN, Jiří: Zpráva o jubilejním XX. Jarním běhu.

In: ČAS v roce 2004 : ročenka České archivní společnosti. – (2005), S. 163-164.

98

KŘEŠŤAN, Jiří: [Básník a politik].

In: Čes. Čas. hist. – Roč. 103, č. 4 (2005). – S. 959-960.

Rec. na: Básník a politik : sborník z konference k sedmdesátému výročí úmrtí Viktora Dyka / Josef Tomeš. – Praha : Akropolis, 2004. 200 s.

99

KŘEŠŤAN, Jiří: [Czechoslovak American Archivalia].

In: Soudobé Děj. – Roč. 12, č. 2 (2005), S. 398-400.

Rec. na: Czechoslovak American Archivalia. Sv. 1 a 2 / Miloslav Rechcigl Jr. – Olomouc-Ostrava : Centrum pro československá exilová studia při Katedře historie Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, 2004. – 206 + 368 s.

100

KŘEŠŤAN, Jiří: [Dopisy dceři].

In: Čes. Čas. hist. – Roč. 103, č. 3 (2005), S. 718-720.

Rec. na: Dopisy dceři / Jan Šverma; uspoř. a prův. slovo naps. Jiřina Kopoldová-Švermová. – Říčany : Orego, 2004. 60 s.

101

KŘEŠŤAN, Jiří: [Formování stalinského mocenského systému].

In: Soudobé Děj. – Roč. 11, č. 4 (2004), S. 203-204.

Rec. na: Formování stalinského mocenského systému: k problému takzvané sebedestrukce bolševiků 1928-1939 / Bohuslav Litera a kol. – Praha : Historický ústav AV ČR, 2003. – 342 s.

102

KŘEŠŤAN, Jiří: [Havlíčkovobrodsko].

In: Arch. Čas. – Roč. 55, č. 2 (2005), S. 145-146.

Rec. na: Havlíčkovobrodsko : vlastivědný sborník. Sv. 18, Jaroslav Hašek – komunistický autor, nebo světový spisovatel. – Havlíčkův Brod : Muzeum Vysočiny, Státní okresní archiv Havlíčkův Brod, 2004. – 128 s.

103

KŘEŠŤAN, Jiří: [Hnutí '68 na Západě].

In: Soudobé Děj. – Roč. 11, č. 4 (2004), S. 200-201.

Rec. na: Hnutí '68 na Západě: studentské bouře v USA a západní Evropě / Ingrid Gilcher-Holteyová. – Praha : Vyšehrad, 2004. – 144 s.

104

KŘEŠŤAN, Jiří: [Jan Blahoslav Čapek].

In: Čes. Čas. Hist. – Roč. 103, č. 1 (2005), S. 218-219.

Rec. na: Jan Blahoslav Čapek : jubilejní sborník 1903-2003 / ed. Jan Štěpán. – Brno : L. Marek, 2004. – 304 s. – ISBN 80-86263-48-7.

105

KŘEŠŤAN, Jiří: [Národní kulturní komise 1947-1951].

In: Soudobé Děj. – Roč. 12, č. 2 (2005), S. 400-401.

Rec. na: Národní kulturní komise 1947-1951 / Kristina Uhlíková. – Praha: Artefactum, 2004. – (Fontes historiae artium; sv. 11). – 255 s.

106

KŘEŠŤAN, Jiří: [Parlamentní projevy 1891-1893; Parlamentní projevy 1907-1914].

In: Masaryk. Sbor. – Sv. 11-12, 1999-2003 (2004), S. 580-582.

Rec. na: Parlamentní projevy 1891-1893 / T.G. Masaryk; editoři Vratislav Doubek, Zdeněk Kárník, Martin Kučera, rejstříky Josef Tomeš. – Praha: Masarykův ústav AV ČR – Ústav T.G. Masaryka, 2001. – 452 s.

Rec. na: Parlamentní projevy 1907-1914 / T.G. Masaryk; editoři Vratislav Doubek, Zdeněk Kárník, Martin Kučera, rejstříky Josef Tomeš. – Praha: Masarykův ústav AV ČR – Ústav T.G. Masaryka, 2002. – 696 s.

107

KŘEŠŤAN, Jiří: [Polskie instytucje za granicą].

In: Arch. Čas. – Roč. 55, č. 4 (2005), S. 315-316.

Rec. na: Polskie instytucje za granicą : przewodnik po zbiorach archiwalnych / Anna Krochmal. – Warszawa : Rada Dziedzictwa Archiwalnego – Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych, 2004. – 304 s.

108

KŘEŠŤAN, Jiří: [Profesor Václav Chytil a uranové doly] / jk.

In: Děj. Věd. Techn. – Roč. 37, č. 4 (2004), S. 263-264.

Rec. na: Profesor Václav Chytil a uranové doly / (ed.) Zdeněk Pousta. – Praha: Ústav dějin a Archiv UK v Praze, 2003. – 213 s.

109

KŘEŠŤAN, Jiří: [Ročenka Československého dokumentačního střediska 2003].

In: Soudobé Děj. – Roč. 11, č. 4 (2004), S. 209-210.

Rec. na: Ročenka Československého dokumentačního střediska 2003. – Praha: Československé dokumentační středisko, o.p.s., 2004. – 248 s.

110

KŘEŠŤAN, Jiří: [Sborník Archivu Ministerstva vnitra, č. 2].

In: Soudobé Děj. – Roč. 12, č. 1 (2005), S. 220-221.

Rec. na: Sborník Archivu Ministerstva vnitra. Č. 2. – Praha: Odbor archivní a spisové služby MV ČR, 2004. 340 s.

111

KŘEŠŤAN, Jiří: [Studie k dějinám československého archivnictví].

In: Čes. Čas. hist. – Roč. 103, č. 4 (2005), S. 934-935.

Rec. na: Studie k dějinám československého archivnictví / Zdeněk Šamberger. – Praha: Národní archiv, 2005. – 364 s.

112

KŘEŠŤAN, Jiří: [Únor a kultura].

In: Čes. Čas. Hist. – Roč. 103, č. 1 (2005), S. 215-217.

Rec. na: Únor a kultura : sovětizace české kultury 1948-1950 / Jiří Knapík. – Praha : Libri, 2004. – 360 s. – ISBN 80-7277-212-0.

113

KŘEŠŤAN, Jiří: [Z počátků Athenaea].

In: Čes. Čas. hist. – Roč. 103, č. 4 (2005), S. 956-957.

Rec. na: Z počátků Athenaea : texty z let 1883-1885 / Tomáš Garrigue Masaryk; svazek přípr. Jiří Franěk. – Praha : Ústav T.G. Masaryka – Masarykův ústav AV ČR, 2004. – 384 s. – (Spisy T.G. Masaryka; Sv. 18).

114

KŘEŠŤAN, Jiří: [Zprávy tajným inkoustem].

In: Čes. Čas. hist. – Roč. 103, č. 2 (2005), S. 460-461.

Rec. na: Zprávy tajným inkoustem : kapitola z dějin českého zpravodajství za první světové války (1914-1918) / Martin Kučera. – Praha: Masarykův ústav AV ČR, 2003. – 195 s.

115

KUKÁNOVÁ, Zlataše – MATUŠÍKOVÁ, Lenka: Die Quellen zur Oberlausitz in tschechischen Archiven.

In: Oberlausitz : Beiträge zur Landesgeschichte: wissenschaftliches Symposium zum 100. Todestag von Hermann Knothe / hrsg. von Matthias Herrmann, Danny Weber. – Görlitz – Zittau : Verlag Gunter Oettel, 2004. – S. 139-148.

116

KYPTA, Jan – ŠULC, Jaroslav: Pozdně gotické kamenické prvky ve venkovských usedlostech na Nymbursku.

In: Průzkumy památek. – Roč. 12, č. 2 (2005), S. 55-78.

117

KYPTA, Jan – ŠULC, Jaroslav: Pozdně gotické slohové prvky v architektuře venkovských usedlostí v Záluží u Čelákovic.

In: Památ. stř. Čech. – Roč. 19, č. 1 (2005), S. 46-53.

118

LANGEROVÁ, Johana: Zkušenosti z odborné stáže ve Skotsku.
In: XII. seminář restaurátorů a historiků Praha 2003 : sborník. – Praha: Národní archiv, 2005. – S. 298-308.

119

LIST of Resources and Referenced Literature / sest. Anna Vindušková.
In: Nothing and Nobody Should Be Forgotten : On the Anniversary of the Central Archives of the Czech State 1954-2004 / kol. aut. pod vedením Emilie Benešové. – Praha: Státní ústřední archiv, 2004. – S. 229-235.

120

LIŠKOVÁ, Marie: Rozhovor s PhDr. Marií Liškovou při příležitosti životního jubilea / s dr. Liškovou hovořil Jan Kahuda.
In: ČAS v roce 2004: ročenka České archivní společnosti. – (2005), S. 95-100.

121

MACHATKOVÁ, Raisa – KŘEŠŤAN, Jiří: Pořádání spolkových archivů.
In: Arch. Čas. – Roč. 55, č. 1 (2005), S. 1-25.

122

MACHKOVÁ, Zora: [Czech and Slovak American Archival Materials ...]
In: Soudobé Děj. – Roč. 11, č. 4 (2004), S. 207-208.
Rec. na: Czech and Slovak American Archival Materials and their Preservation: Proceedings of the Working Conference, held at the Czech and Slovak Embassies in Washington, DC on November 22-23, 2003 / (ed.) Miloslav Rechcígl. – Praha : Prague Edition, 2004. – 166 s.

123

MACHKOVÁ, Zora: [Úzkost a naděje].
In: Čes. Čas. hist. – Roč. 103, č. 1 (2005), S. 217-218.
Rec. na: Úzkost a naděje / Jaroslav Šimsa. – 2. dopl. vyd. – Benešov: Nakladatelství EMAN, 2003. – 255 s. – ISBN 80-86211-31-2.

124

MASARYKOVÁ, Alice: Několik vzpomínek / editoři Jan Bílek, Ivan Šťovíček.
In: Masaryk. Sbor. – Sv. 11-12, 1999-2003 (2004), S. 432-434.

125

MATUŠÍKOVÁ, Lenka: Die Entwicklung des Handwerks in der Herrschaft Podiebrad im 17. und 18. Jahrhundert.

In: Untertanen, Herrschaft und Staat in Böhmen und im „Alten Reich“ : sozialgeschichtliche Studien zur Frühen Neuzeit / hrsg. von Markus Cerman, Robert Luft. – München : R. Oldenbourg Verlag, 2005. – S. 277-296. – (Veröffentlichungen des Collegium Carolinum; Bd. 99).

126

MATUŠÍKOVÁ, Lenka: History of the Jews and Jewish Communities in the Seventeenth to Nineteenth Centuries in Czech Popular Educational and Specialist Literature of the Last Decade / transl. S. Hattersley.

In: Jud. Bohem. – Roč. 40, (2005), S. 277-290.

127

MATUŠÍKOVÁ, Lenka: Židé v Lednici a jejich rodiny : (Pokus o rekonstrukci na základě matričních záznamů).

In: Již. Morava. – Roč. 41, Sv. 44 (2005), S. 231-245.

128

NEVÍMOVÁ, Petra: [Hesla o jezuitských kolejích a rezidencích / pn.

In: Encyklopedie moravských a slezských klášterů / Dušan Foltýn ... [aj.] – Praha: Libri, 2005.

129

NEVÍMOVÁ, Petra: Jan Kuben – vir memoriae immortalis.

In: Album amicorum : sborník k počtě prof. Mojžíra Horyny / editoři Jan Royt, Petra Nevímová. – Praha: Ústav pro dějiny umění FF UK, 2005. – S. 124-132.

130

NEVÍMOVÁ, Petra: Poznámka k ikonografii jezuitského řádu.

In: Barokní Praha – barokní Čechie 1620-1740 : sborník příspěvků z vědecké konference o fenoménu baroka v Čechách / sest. Olga Fejtová, Václav Ledvinka, Jiří Pešek, Vít Vlnas. – Praha : Scriptorium, 2004. – S. 389-402.

131

NOVÁČKOVÁ, Helena: Browsing Routine and Retrieval.

In: Nothing and Nobody Should Be Forgotten : On the Anniversary of the Central Archives of the Czech State 1954-2004 / kol. aut. pod vedením Emilie Benešové. – Praha : Státní ústřední archiv, 2004. – S. 117-136.

132

NOVÁKOVÁ, Barbora: Restaurování pergamenové listiny s pečeti : Všerubské erbovní privilegium.

In: XII. seminář restaurátorů a historiků Praha 2003: sborník. – Praha : Národní archiv, 2005. – S. 250-257.

133

PAULUS, Filip – KŘEŠŤAN, Jiří: Paměti a vzpomínky ve fondech Státního ústředního archivu v Praze.

In: Paměti a vzpomínky jako historický pramen : konference v Národním technickém muzeu v Praze ve dnech 20.-21. října 2004: texty přednesených příspěvků. – Praha: [Národní technické muzeum], 2005. – Nestr. (příspěvek č. 15). – CD-ROM.

134

PAULUSOVÁ, Hana – WEBEROVÁ, Lucie: Vliv „Bücheburského“ odkyselovacího procesu na vlastnosti papíru.

In: XII. seminář restaurátorů a historiků Praha 2003 : sborník. – Praha : Národní archiv, 2005. – S. 192-193.

135

PAULUSOVÁ, Hana: Železogatové inkousty a koroze.

In: XII. seminář restaurátorů a historiků Praha 2003 : sborník. – Praha: Národní archiv, 2005. – S. 273-279.

136

PAZDEROVÁ, Alena: Gutsherrschaft und Untertanen in der Herrschaft Reichenau an der Kněžna : zur „zweiten Leibeigenschaft“ in Böhmen im 18. Jahrhundert.

In: Untertanen, Herrschaft und Staat in Böhmen und im „Alten Reich“: sozialgeschichtliche Studien zur Frühen Neuzeit / hrsg. von Markus Cerman, Robert Luft. – München : R. Oldenbourg Verlag, 2005. - S. 177-201. – (Veröffentlichungen des Collegium Carolinum; Bd. 99).

137

PAZDEROVÁ, Alena: In memoriam PhDr. Marie Liškové.

In: Arch. Čas. – Roč. 55, č. 2 (2005), S. 138-139.

138

PAŽOUT, Jaroslav: Ohlas na perzekuci členů Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných v roce 1979 : (edice dokumentů).

In: Sbor. arch. Pr. – Roč. 55, č. 2 (2005), S. 215-275.

139

PAŽOUT, Jaroslav: Studentské hnutí na Vysoké škole zemědělské v Praze.

In: Zemědělské školství, výzkum a osvěta jako předpoklad hospodářského a sociálního rozvoje venkova v 19. a 20. století : sborník příspěvků z mezinárodní konference věnovaný památce Samuela Cambela / sest. Blanka Rašticová. – Uherské Hradiště : Slovákcké muzeum, 2004. – S. 133-137. – (Studie Slovákckého muzea; Sv. 9).

140

PAŽOUT, Jaroslav: Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných.

In: Opozice a odpor proti komunistickému režimu v Československu 1968-1989 / editor Petr Blažek. – Praha : Ústav českých dějin FF UK : Dokořán, 2005. - S. 96-110.

141

SEDLÁKOVÁ, Monika: Několik poznámek k článku L. Čepičky „Movité kulturní památky na území Čech a Moravy v období II. světové války“.

In: Hist. a Voj. – Roč. 54, č. 1 (2005), S. 150.

142

ŠATOCHINOVÁ, Marie: Central State Archives Library.

In: Nothing and Nobody Should Be Forgotten : On the Anniversary of the Central Archives of the Czech State 1954-2004 / kol. aut. pod vedením Emilie Benešové. – Praha: Státní ústřední archiv, 2004. – S. 177-187.

143

ŠTÚDIUM fotodegradácie arylmetánových farbív EPR spektroskopiou / Vlasta Brezová, Júlia Pigošová, Bohuslava Havlínová, Dana Dvoranová, Michal Ďurovič.

In: XII. seminář restaurátorů a historiků Praha 2003 : sborník. – Praha: Národní archiv, 2005. – S. 381-394.

144

ŠULC, Jaroslav: Třicetiletá válka a venkovská sociální struktura na panství Brandýs nad Labem v 16.-18. století.

In: Confluens. – Sv. 1, (2005), S. 1-35.

145

VÁVROVÁ, Petra – PAULUSOVÁ, Hana – KUČEROVÁ, Irena: The Properties and Lifetime of Polymer UV Films.

In: Restaurator. – Vol. 25, Nr. 4 (2004), S. 233-248.

146

VOJÁČEK, Milan: Zamýšlená edice Zápisků Marie Červinkové-Riegrové a Pamětní knihy Malče.

In: Paměti a vzpomínky jako historický pramen : konference v Národním technickém muzeu v Praze ve dnech 20.-21. října 2004: texty přednesených příspěvků. – Praha: [Národní technické muzeum], 2005. – Nestr. (příspěvek č. 25). – CD-ROM.

147

VYHODNOTENIE svetlostálosti farebných záznamov vyhotovených niektorými typmi ink-jetových a laserových tlačiarní / Jozef Hanus, Bohuslava Havlínová, Zuzana Janatová, Jarmila Mináriková, Emília Hanusová, Michal Ďurovič.

In: XII. seminář restaurátorů a historiků Praha 2003 : sborník. – Praha: Národní archiv, 2005. – S. 359-374.

148

WEBEROVÁ, Lucie: Porovnání vlastností některých lepidel pro knihařské účely.

In: XII. seminář restaurátorů a historiků Praha 2003 : sborník. – Praha: Národní archiv, 2005. – S. 163-176.

Evidence veřejnoprávních původců v předarchivní péči Národního archivu

Tomáš Kalina - Jaroslav Šulc

Ve Státním ústředním archivu vzniklo specializované pracoviště pro předarchivní péči koncem 60. let a vzápětí byly vytvářeny jako základní pracovní a informační pomůcka různě koncipované seznamy původců příslušných podle tehdejší legislativy. Kromě základních údajů o původcích obsahovaly tyto kartotéky i cenné aktualizované citace zřizovacích a zrušovacích norem a odkazy na předchůdce i nástupnické instituce. V roce 1988 prováděli pracovníci uvedeného oddělení průzkum spisové služby u ústředních správních institucí, získané informace zapisovali do k tomu vytvořených formulářů a nedlouho předtím zřízený „úsek automatizace“ zajistil jejich zpracování pomocí výpočetní techniky. Výstup z této databáze se stal součástí a vzorem následujících evidencí původců. Významnou koncepční proměnou prošel původně prostý soupis, když byl počátkem 90. let propojen s databází, podchycující veškerá skartační řízení, na nichž se Státní ústřední archiv podílel. Tato databáze umožňuje dodnes roční a dlouhodobější vyhodnocování výběru archiválií a jejich přejímání do archivu a to nejen celkově, ale i v analytické podobě pro jednotlivé původce.

Kvalitativně na vyšší úrovni se ocitá soupis původců v předarchivní péči v Záměru archivního informačního systému Státního ústředního archivu, který za účelem vypsání výběrového řízení sestavil kolektiv pracovníků archivu v roce 1997 a který byl postupně doplňován až do roku 2000. V koncepci budoucího informačního systému našeho archivu hraje segment „Původců“ zcela klíčovou roli a v širokém smyslu jsou pod tímto pojmem chápány informace identifikující, evidující a přesně vymezeným způsobem charakterizující „fyzické nebo právnické osoby, které mají nebo výhledově mohou mít vztah k archiváliím Státního ústředního archivu“ nebo k jím vykonávané předarchivní péči a mohou být potenciálními tvůrci jeho archivních fondů a sbírek. V tomto pojetí představuje evidence aktuálních původců v předarchivní péči našeho archivu podmnožinu uvedeného logického okruhu původců. Záměr předpokládá její propojení s evidencí spisových a skartačních norem, s databází o skartacích, s přírůstkovou knihou, s průzkumy spisové služby u původců a s evidencí archivních fondů.

K 1. lednu 2005 bylo v Národním archivu vytvořeno nové 5. oddělení nazvané „oddělení předarchivní péče, fondů státní správy po roce 1992 a elektronických dokumentů“. Toto pracoviště ve srovnání s ostatními evropskými národními archivy ojedinělým způsobem organizačně propojuje na jedné straně předarchivní péči o tradiční druhy archiválií u veřejnoprávních původců vymezených archivním zákonem, na druhé straně „uchovávaní a zpřístupňování nových forem i nosičů informací včetně dokumentů v digitální podobě“ (§ 46 odst. 2 písm. h) zák. č. 499/2004 Sb.). V rámci 5. oddělení působí vysoce specializovaná skupina pracovníků, zaměřená ve smyslu usnesení vlády č. 11 ze 7. ledna 2004 na „dlouhodobé uchovávaní a zpřístupňování dokumentů v digitální podobě“. Na rozdíl od tradiční předarchivní péče není působnost uvedeného úseku elektronických dokumentů legislativně jednoznačně určena, v citované pasáži archivního zákona se hovoří o jeho „ústřední“ funkci v souvislosti s jeho vědecko-výzkumnou, metodickou a školicí funkcí, průvodní zpráva k uvedenému usnesení vlády však předpokládá, že až do vybudování obdobných regionálních pracovišť (patrně v rámci jednotlivých státních oblastních archivů) bude mít tzv. digitální archiv v Národním archivu charakter „centrálního pracoviště“. Podle této představy by tedy úsek pro elektronické dokumenty v Národním archivu měl zajišťovat v prvním období své existence veškerou péči o tento druh archiválií vznikajících v působnosti všech státních archivů a patrně i u těch původců, kteří ukládají archiválie do specializovaných nebo bezpečnostních archivů (např. Ministerstvo zahraničních věcí, Ministerstvo národní obrany, Univerzita Karlova, Archiv České akademie věd, Národní bezpečnostní úřad apod.).

Významným impulsem k sestavení nového soupisu původců v předarchivní péči Národního archivu se kromě vzniku uvedeného oddělení stal současně v platnost vstupující nový archivní zákon: pro 5. oddělení Národního archivu se stalo východiskem vymezení do jeho kompetence náležejících původců, jejich rozdělení na skupinu veřejnoprávních a soukromoprávních (§ 3 odst. 1 a 2) v kombinaci s ustanoveními § 46 odst. 1a), 1b). Zde se vymezuje působnost Národního archivu při kontrole spisové služby, při výběru archiválií ve skartačním řízení a při přejímání vybraných archiválií (a to ve všech případech u původců, kteří jsou povinni výkonem spisové služby ve smyslu § 63 odst. 2a), tedy obecně v oblasti tzv. předarchivní péče, pojmu, který bohužel nový archivní zákon vůbec nevyužívá. Nová legislativa tak napomohla přesnějším vymezení působnosti těch oddělení Národního archivu, která se zabývají předarchivní péčí: zatímco 5. oddělení se v tomto směru specializuje výhradně na veřejnoprávní původce s celostátní působností (s výjimkou těch, které si zřídily specializované nebo bezpečnostní archivy), profilovala se oddělení 1. a 6. na ty původce soukromoprávní, kteří nenáleží do péče příslušných státních oblastních archivů.

Oddělení foto-, fono-, kinodokumentů a služeb veřejnosti se potom věnuje všem těmto druhům archiválií bez rozdílu jejich původců.

Za těchto nových okolností vznikl v 5. oddělení našeho archivu po celý rok 2005 nový soupis veřejnoprávních původců, který tak podchycuje kompetenci tohoto oddělení v oblasti předarchivní péče o všechny druhy archiválií kromě elektronických dokumentů – rozsah jejich původců není prozatím (jak výše naznačeno) v podstatě omezen.

Pro vymezení pojmu „původce“ jakožto objektu předarchivní péče určitého archivu jsou ustanovení § 2 odst. c, g archivního zákona příliš neurčitá. Vycházeli jsme proto (teoreticky poněkud zúženě) ze vžitého vymezení archivního fondu nebo sbírky, jejichž původcem je „určitá instituce (úřad, korporace, podnik atd.), případně jejich operativně a organizačně oddělená část ..... nebo jednotlivec“ – tedy v podstatě jakákoliv právnická nebo fyzická osoba.¹ Metodický problém nastává při rozhodování, jaké části nebo organizační útvary určité instituce je možné považovat v tomto pojetí za samostatné původce, pokud vytvářejí regionální nebo detašovaná pracoviště a pobočky. Jako naprosto nereálné se jeví za tímto účelem aplikovat metodické doporučení, podle kterého je původcem archivního fondu jen taková organizační složka instituce, jejíž samostatnost je potvrzena právní normou, samostatným rozpočtem a personální systemizací.² Slovenská archivní příručka realisticky připouští, že původcem samostatného archivního fondu může být i „organizačně nebo operativně oddělená část“ instituce.³ Dislokovaná nebo regionální pracoviště neposuzujeme proto v tomto směru důsledně podle výše uvedených teoretických kritérií, ale přihlížíme pragmaticky v každém individuálním případě k tomu, zda v předchozím období vykonával předarchivní péči u takovýchto pracovišť Národní archiv spolu s centrálou instituce (např. Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský) nebo zda tuto činnost zajišťoval regionálně příslušný státní okresní respektive oblastní archiv (např. Národní památkový ústav). Dále jsme posuzovali, zda z činnosti dotyčného pracoviště vznikl samostatný archivní fond a kde je uložen (např. krajské reprezentace

¹ *Archivní příručka, Praha 1965, s. 125 – 126.*

² *Babička, Václav. Vymezení archivního fondu. In: Evidence jednotného archivního fondu, Archivní teorie, metodika a praxe 8, Státní ústřední archiv, Praha 1994, s. 43 – 46.*

³ *Ochrana, sprístupňovanie a využívanie archívnych dokumentov, Bratislava 1988, s. 9.*

Českého statistického úřadu) nebo naopak zda se tam vznikající dokumenty stávají součástí jednoho archivního fondu společného s dokumenty z činnosti ústředí (např. jednotlivé věznice v rámci Vězeňské služby nebo Zemědělské agentury a pozemkové úřady Ministerstva zemědělství). Podstatným kritériem je také dlouhodobější přetrvávání centralizovaného nebo naopak decentralizovaného systému evidence dokumentů a s tím ne vždy korespondující soustava útvarových nebo pouze centrální spisovny. Rozhodujícím hlediskem je ovšem vůle původce, vyjádřená ne vždy jasně ve spisovém a skartačním řádu, zda bude provádět skartační řízení a ukládat vybrané archiválie z činnosti detašovaných pracovišť buď v Národním archivu nebo u příslušných státních oblastních archivů. Právě zjišťování existence různých druhů detašovaných a regionálních pracovišť veřejnoprávních institucí v předarchivní péči Národního archivu a upřesnění spolupráce se státními oblastními archivy dalo nejvíc práce, kterou jsme společně s tamními kolegy při řadě jednání během roku 2005 vykonali. Ve výsledném soupisu vyjádřené rozhodnutí nemusí být však konečné, neboť součinnost při předarchivní péči a hlavně tvorbu samostatných archivních fondů u detašovaných pracovišť bude v budoucnosti stále významněji ovlivňovat ve státní správě a v podnikové sféře silící tendence centralizovat spisovou službu v souvislosti s přechodem na vyšší formy elektronických informačních systémů. Centrální podací deník vedený v elektronické podobě pro ústředí a všechna pracoviště, stejně tak jako stále častější ukládání úředních dokumentů do centrálních, někdy i soukromými firmami vedených registratur, bude v budoucnu klást nástrahy vytváření samostatných archivních fondů z činnosti dislokovaných pracovišť.

Při určení konkrétních původců veřejnoprávní povahy náležejících do předarchivní péče 5. oddělení Národního archivu jsme vycházeli z jejich typologie vyjádřené v § 3 odst. 1 archivního zákona. Interpretace tohoto pojetí však není jednoduchá. Především jsme naráželi na dilema, kam zařadit ty původce, kteří náležejí do okruhu veřejnoprávních původců podle § 3 odst. 1 a současně podle § 3 odst. 2 nesou znaky původců soukromoprávních (např. profesní komory, které byly zřízeny zákonem, jako je Česká lékařská komora, nebo podnikatelské subjekty zapsané v obchodním rejstříku a přitom zřízené zákonem jakožto právnické osoby zřízené zákonem podle § 3 odst. 1g téhož zákona (např. České dráhy a.s. nebo Česká konsolidační agentura). I když to v praxi nevede vždy k optimálnímu řešení, respektujeme Národním archivem vyžádané písemné stanovisko odboru legislativy a koordinace předpisů MV ze dne 14.11. 2005, podle kterého má v uvedených případech vždy přednost zařazení původce do okruhu veřejnoprávních. V důsledku tohoto zařazujeme naprostou většinu profesních komor zřízených zákonem mezi původce veřejnoprávní.

Na druhé straně však považujeme za jednoznačně do kompetence státních oblastních archivů náležející i ty státní podniky, které byly zřízeny zvláštním zákonem, protože se výslovně uvádějí v příslušném § 49 odst. 1c (např. Česká pošta, s.p.) a také všechny vysoké školy, které si nezřídily specializované nebo akreditované archivy (např. Vysoká škola chemicko-technologická v Praze) – v obou případech, přestože se uvádějí v § 3 odst. 1 archivního zákona v okruhu původců veřejnoprávních a mají celostátní význam.

Stejně tak nenáleží do předarchivní péče Národního archivu žádná z oborových zdravotních pojišťoven, zřízených podle zák. č. 280/1992 Sb. o resortních, oborových, podnikových a dalších zdravotních pojišťovnách, protože jsou považovány jakožto podnikatelské subjekty zapsané v obchodním rejstříku za původce soukromoprávní ve smyslu § 3 odst. 2a) archivního zákona. Pouze Všeobecná zdravotní pojišťovna zřízená zvláštním zákonem náleží do předarchivní péče Národního archivu, zatímco její regionální pracoviště patří do kompetence státních oblastních archivů.

Striktní aplikace archivního zákona vede ale někdy k řešením, která neprospívají ani předarchivní péči pověřeným archivům ani badatelům přejímaných archiválií. Uvedme dva příklady:

Do předarchivní péče Národního archivu náleží zvláštním zákonem zřízená Česká konsolidační agentura, která je fakticky státem kontrolovaným bankovním ústavem. Protože nemůže provádět určité finanční transakce, zřídila si dceřině soukromoprávní finanční instituce – Revitalizační agenturu a.s., Českou finanční agenturu, s.r.o., Českou inkasní, s.r.o. a Konpo s.r.o. Ty sice podle archivního zákona náleží jednoznačně do předarchivní péče Státního oblastního archivu Praha, vzhledem k provázanosti agendy s agendou zřizovatele a nadřízeného ministerstva nebude však uložení vznikajících archivních fondů ve dvou různých archivech pro badatele výhodné. Obdobným případem je ve smyslu § 46 odst. 1a archivního zákona určená předarchivní péče a přejímání archiválií do Národního archivu od těch zdravotnických zařízení, která v důsledku aktuální politické situace nenáleží ani do správy krajů ani nebyla privatizována a jejich formálním zřizovatelem je Ministerstvo zdravotnictví: řada z těchto nemocnic, léčeben apod. uložila již přitom své archiválie (nebo svých předchůdců) u regionálně příslušných státních oblastních archivů, některá tato zařízení jsou rozmístěna prakticky ve všech krajích a nebyť ochotně nabídnuté pomocné ruky většiny oblastních archivů, nebylo by v silách Národního archivu zajistit předarchivní péči u nich (celkem se jedná o více než 40 původců, např. Dětská lázeňská léčebna v Lázních Kynžvart nebo Fakultní nemocnice v Olomouci).

Na rozdíl od předchozích soupisů představuje náš nový soupis veřejno-právních původců v předarchivní péči Národního archivu zdroj informací na kvalitativně vyšší úrovni: zatímco předchozí seznamy byly vytvářeny jako prostý text určený pouze pro interní potřebu dotyčných oddělení archivu, bude nový soupis dostupný v rámci informačního systému Národního archivu všem jeho pracovníkům na intranetu a současně ve zkrácené verzi široké veřejnosti jako součást našich internetových stránek. Z praktického hlediska je významné, že jak původci, tak i státní archivy budou mít možnost si ověřit aktuální příslušnost konkrétních původců nebo jejich organizačních částí do předarchivní péče Národního nebo ostatních státních archivů. Soupis tak představuje konkrétní interpretaci příslušných ustanovení archivního zákona, která – jak jsme výše ukázali – nemusí být vždy jednoznačná a takto vytvořený soupis původců je mnohdy určitým praktickým kompromisem.

V tomto směru je největší úlitbou snaze zajistit optimální předarchivní péči její přenesení u některých původců na státní oblastní archivy, i když archivní zákon určuje jako příslušný Národním archiv. Zákon sice tuto možnost výslovně neuvádí, vycházíme však z metodického stanoviska odboru archivní správy, které takové přenesení kompetencí připouští v mimořádných případech, odůvodněných geografickou vzdáleností nebo tradičním uložením archivních fondů z činnosti dotyčných původců nebo jejich předchůdců. Platí to především o řadě příspěvkových organizací zřízených ministerstvy nebo jinými ústředními organizacemi státní správy, které jsou rozptýleny na území celého státu: nejvíce jich je v resortu Ministerstva zdravotnictví v podobě velkého množství psychiatrických a lázeňských léčeben, léčeben pro dlouhodobě nemocné a fakultních a jiných nemocnic nebo v každém kraji se vyskytujících zdravotnických ústavů. Podobně jsme postupovali u třinácti muzeí a galerií zřízených ministerstvem kultury (např. Slezské zemské muzeum v Opavě, ukládající své archiválie do Zemského archivu v Opavě nebo chrudimské Muzeum loutkářských kultur, náležející již tradičně do péče SOA Zámorsk). Ve všech těchto případech lze jako doplňkový argument uvést výrazně regionální působnost původce a tedy těsnější obsahovou provázanost jeho archiválií s ostatními archivními fondy uloženými v příslušných Státních oblastních archivech. Toto hledisko ovšem neplatí v těch výjimečných případech, kdy z důvodů geografické vzdálenosti, dlouhodobé předarchivní tradice u někdejších podnikových archivů a případně již uložených archivních fondů jsme se dohodli o přenesení předarchivní péče na Státní oblastní archivy u čtyř správních institucí s celostátní působností - Český metrologický institut v Brně, České dráhy a. s., Všeobecná zdravotní pojišťovna a nově po přesídlení z Prahy Státní úřad inspekce práce v Opavě.

Soupis veřejnoprávních původců v předarchivní péči Národního archivu představuje jen dílčí výstup komplexnějšího databázového informačního systému, který v současné době v Národním archivu vzniká. Jeho architektura je založena na integraci nově navržených segmentů a starších databázových aplikací, které byly v rámci informační podpory předarchivní péče provozovány v archivu již v minulosti (databáze Skartace, databáze Přejímky a přírůstky, databáze Průzkum spisové služby). Nově navrženým jádrem systému je „Registr veřejnoprávních původců v předarchivní péči Národního archivu“, který soustřeďuje základní informace o každém z evidovaných původců. Náleží sem kromě názvu a sídla instituce, právní formy, příslušnosti do odvětví státní správy, zkratky názvu, webové adresy a kontaktních údajů také informace o zřízení či zániku původce, právních předchůdcích, organizační struktuře a podřízených organizacích. Následuje vymezení kompetencí v oblasti předarchivní péče o příslušného původce, a to jak u ústředí instituce, tak případně u poboček, detašovaných a podřízených pracovišť. Součástí registru jsou rovněž údaje o druhu spisové služby dle způsobu evidence dokumentů (centrální, decentralizovaná), o eventuální platnosti společné normy pro pobočky, detašovaná a podřízená pracoviště, o způsobu ukládání obyčejných dokumentů a o poslední návštěvě archiváře ve spisovně. V souvislosti s povinností původců uvést své spisové a skartační normy do souladu s novou archivní legislativou získala v roce 2005 velký význam evidence stavu těchto norem u původců, která již průběhu roku 2005 poskytovala užitečný přehled o činnosti dotčených institucí. Důležité je, že systém předpokládá uchování retrospektivních informací a v případě aktualizace kteréhokoliv datového pole je nahrazený údaj archivován.

Uvedený registr je provázán s dalšími podřízenými částmi systému, které tvoří sekce Průzkum spisové služby, Skartace, Státní kontroly, Evidence přírůstků, Normy a Monitoring instituce.

Shromažďování informací o původcích a spisovných ústředních úřadů vycházející z průzkumů spisové služby má v Národním archivu dlouhou tradici. Již v roce 1987 přistoupil tehdejší Státní ústřední archiv k počítačovému zpracování shromážděných dat. Výsledkem byly databáze „Původci“ a „Spisovny“, které evidovaly údaje o původcích a stavu písemností ve spisovných ústředních úřadů, o postupu při výběru archiválií a o skartačním řízení.⁴ Později došlo k úpravě databázové struktury, která byla

---

⁴ Srov. Brom, Bohumír. *Předarchivní péče, spolupráce s původci, akvizice.* In: *Aby na nic a na nikoho nebylo zapomenuto. K jubileu ústředního archivu českého státu 1954 – 2004, Národní archiv Praha 2004, s. 54.*

členěna na oddíly „Spisovna – depozitář – správní archiv“ a „Elektronické dokumenty“. Prvně zmíněný oddíl soustředil informace o samotných spisovnách (typ, adresa, kontaktní informace, organizačně nadřazený útvar, uložení písemností ve spisovně jiné instituce), o personálu spisovny (vedoucí, kumulovaná či samostatná funkce vedoucího, počet pracovníků) a o její prostorové situaci (počet depotních místností, ukládací kapacita v bm, klimatické a pracovní podmínky). Následoval popis písemností ve spisovně, který rozlišoval písemnosti předchůdců, písemnosti vlastní a písemnosti cizích institucí, pokud je bylo lze v konkrétních případech rozlišit. V rámci takto vymezených skupin měl být evidován časový rozsah dokumentů, jejich celkové množství, úplnost či torzovitost zachování, datum posledního skartačního řízení a popis písemností s důrazem na písemnosti „A“. V oddílu „Elektronické dokumenty“, který byl nově navržen v roce 2005 v souvislosti se vznikem pracoviště pro dlouhodobé uchovávání a zpřístupňování dokumentů v elektronické podobě, je věnována pozornost typům elektronických dokumentů vznikajících či uchovávaných v organizaci, jejich uložení, formátům dat, systémům jejich zpracování, způsobům zálohování, ochraně a objemům dat. Samostatně se sleduje elektronický systém spisové služby a jeho vlastnosti, správa úřední elektronické pošty, intranetové a internetové prezentace, databáze a systémy CAD/GIS.⁵

Také segment „Skartace“ navazuje na starší databázovou aplikaci téhož názvu, která vznikla již na přelomu let 1990 – 1991 a poskytovala cenný každoroční přehled o výsledcích skartačního řízení u jednotlivých původců. Evidence byla postavena hlavně na údajích protokolů o vykonaném skartačním řízení a zachycovala vedle identifikačních dat o původcích především informace o typech a rozsahu navržených dokumentů ke skartačnímu řízení, o typech a rozsahu vybraných archiválií, úplnosti písemností, charakteristice navržených dokumentů a vybraných archiválií „A“.⁶ V souvislosti s převodem dat této evidence do nově budovaného komplexního databázového informačního systému se počítá s její inovací.

⁵ Formulář je v úplnosti přístupný na webových stránkách Národního archivu (www.nacr.cz) v sekci Výzkumy.

⁶ Kalina, Tomáš. *Informatika a výpočetní technika*. In: *Aby na nic a na nikoho nebylo zapomenuto. K jubileu ústředního archivu českého státu 1954 – 2004*, Národní archiv Praha 2004, s. 210.

V roce 1996 byla uvedena do provozu databázová aplikace „Přejímky a přírůstky“, později zjednodušená a užívaná jako pomůcka v rámci evidence JAF. Přírůstková kniha, užívaná v této podobě dodnes, zachycuje vedle základních údajů o původci archiválií označení příslušného archivního fondu či sbírky, číslo NAD, popis archiválií, časový a fyzický rozsah, zpracovanost, místo uložení, správce archivního souboru a předávací protokol. Samostatně jsou pak evidovány také úbytky archiválií (delimitace).

K nově navrženým segmentům systému náleží sekce „Normy“, a „Monitoring instituce“, které slouží k evidenci aktuálních i starších obecně závazných a vnitřních norem, jimiž se řídí činnost sledovaných institucí (obecně závazné právní předpisy, zřizovací a zrušovací dokumenty, organizační normy, spisové a skartační normy apod.), zatímco v sekci „Monitoring instituce“ mají pracovníci archivu možnost evidovat např. záznamy z jednání a telefonických rozhovorů, relevantní informace z tisku, televize, internetu a dalších médií. K oběma uvedeným typům záznamů bude možné připojovat libovolné obrazové či textové dokumenty.

Poslední oddíl systému pak slouží k zachycení průběhu a výsledku státních kontrol realizovaných u původců v předarchivní péči Národního archivu. Podkladem této databáze jsou údaje pocházející z protokolu o státní kontrole, které specifikují datum, předmět, účastníky, průběh, výsledky kontroly, případná nápravná opatření a termín pro jejich splnění. Databáze rovněž umožní evidovat všechny související dokumenty k příslušným kontrolám.

Nastíněný ucelený databázový informační systém by se v blízké budoucnosti měl stát významnou oporou pracovníkům archivu při všech činnostech, které souvisejí s předarchivní péčí o veřejnoprávní původce spadající do kompetence Národního archivu. Míra uplatnění systému při vlastním výkonu předarchivní péče ovšem nezávisí jen na vhodně navržené architektuře systému nebo jeho rozhraní, ale jeho nezbytným předpokladem je rovněž trvalý zájem samotných pracovníků o jeho využití a zajištění pravidelné aktualizace.

Dílním výstupem ze systému evidence je soupis veřejnoprávních původců v předarchivní péči Národního archivu, který v roce 2005 sloužil jako podklad při jednání o rozdělení kompetencí v předarchivní péči mezi Národním archivem a státními oblastními archivy. Tento seznam byl zveřejněn na internetových stránkách archivu a bude se pravidelně aktualizovat. V současné době (březen 2006) je v databázi evidováno 252 právně samostatných původců. Pro veřejnost se na internetu uvádějí u každého z nich tyto údaje: pořadové číslo, charakter činnosti - zda lze původce zařadit do skupiny institucí ústřední povahy nebo do jednoho ze 16 odvětví,

příčemž takto neurčení původci jsou zařazeni do poslední skupiny označené jako "ostatní". Dále se uvádí úřední název, zkratka názvu, sídlo instituce (pouze obec), odkaz na webové stránky s možností přímého přechodu k nim, sumárně nebo výčtově se uvádějí pobočky, detašovaná a regionální pracoviště, jméno archiváře Národního archivu a jeho zástupce, kteří jsou pověřeni předarchivní péčí o instituci a spojení na ně, název státního oblastního archivu v tom případě, že mu Národní archiv předal instituci do předarchivní péče, dále se uvádí Národní nebo jiný archiv, jemuž náleží předarchivní péče o pobočky, detašovaná a regionální pracoviště. Posledním údajem je vyznačení existence dokončené spisové a skartační normy s rozlišením, zda je platná i pro uvedené pobočky a pracoviště. Skupina původců označená jako ústřední se až na dvě výjimky (Nejvyšší kontrolní úřad a Úřad pro ochranu osobních údajů) kryje s pojmem ústřední orgány státní správy (ÚOSS), které definuje § 3 zák. č. 219/2000 Sb. o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, přičemž taxativní výčet těchto institucí je průběžně aktualizován v podobě nových znění zák. č. 2/69 Sb. o federaci o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy ČR. Další instituce jsme rozdělili do odvětví podle jejich činnosti, přičemž kromě tradičních názvů odvětví jsme vytvořili i skupinu pro zeměměřičství, informatiku, místní rozvoj a justici. Posledně jmenovaná skupina původců podchycuje vedle odvětví nazvaného „spravedlnost“ nejvyšší instance justičních institucí. Seznam uzavírá skupina „ostatní“, kam jsme soustředili ty instituce, jež nebyly z různých důvodů zařazeny do jedné z takto vymezených odvětvových skupin.

Předarchivní péče Národního archivu u soukromoprávních původců v roce 2005¹

Jiří Křest'an

Rok 2005 byl rokem, kdy vstoupil v platnost nový zákon o archivnictví a spisové službě, který podstatným způsobem ovlivňuje působnost Národního archivu ve směru k soukromoprávním původcům a soukromým držitelům archiválií. Nový zákon i z něho vycházející nařízení vlády nejsou určité normami jednoduchými, snadno aplikovatelnými a bez problémů kompatibilními s jinými právními předpisy. Projevilo se to ve chvílích, kdy jsme byli našimi partnery žádáni o výklad některých pasáží archivního zákona a konec konců i při přípravě metodických pokynů odboru archivní správy ministerstva vnitra, které se dotýkaly předarchivní péče a evidence Národního archivního dědictví a které jsme připomínkovali a tím ovlivnili jejich finální podobu.

Úkolem přesahujícím rámec Národního archivu byl návrh na stanovení působnosti Národního archivu a státních oblastních archivů v oblasti předarchivní péče u soukromoprávních původců. Tento návrh byl projednán dne 14. 12. 2005 na poradě, svolané odborem archivní správy do Brna. Na poradě byly posouzeny oblasti působnosti zmíněných archivů u politických stran, politických hnutí, občanských sdružení (s výjimkou odborných organizací), nadací a obecně prospěšných společností. Stranou byly zatím ponechány církve a náboženské společnosti a organizace s mezinárodním prvkem (posledně uvedené překvapivě v archivním zákonu nefigurují). Celkově lze říci, že vyjmenované subjekty tvoří skupinu velmi početnou (v řádu 100.000 subjektů – jen občanských sdružení je dnes registrováno téměř 70.000), dynamicky se rozvíjející (každý měsíc je například registrováno v průměru 300 nově vzniklých občanských sdružení). Markantní je rovněž vzrůst váhy nestátního sektoru po roce 1989, který

---

¹ Tento informativní příspěvek nehodnotí ani plody práce v oblasti předarchivní péče u církví a náboženských společností, které shrnuje na jiném místě sborníku Jitka Křečková, ani výsledky dosažené 8. oddělením NA při shromažďování fotografických a audiovizuálních dokumentů od soukromých původců a držitelů.

nutí státní archivy, zvyklé v minulosti komunikovat spíše se státními úřady a institucemi, věnovat mu odpovídající pozornost.

Návrh na vymezení působnosti archivů, zpracovaný pro brněnskou poradu 6. oddělením ve spolupráci s 1., 5. a 8. oddělením, vycházel ze znění archivního zákona a bral do úvahy i zkušenosti získané s aplikací pokynu ředitele archivní správy o delimitaci předarchivního dohledu ze 17. 5. 2001. Národní archiv by se měl i nadále věnovat spolupráci s původci, kteří budují vrcholné a obdobné orgány, tedy v praxi s těmi, kteří mají vícestupňovou (nejméně třístupňovou) strukturu volených orgánů (mezi výbory základních organizací a ústředím je minimálně ještě jeden stupeň orgánů, např. okresních, župních, krajských či zemských). Návrh vzal do úvahy v některých případech také nutnost zachování kontinuity v předarchivní péči. V případě fyzických osob deklaroval Národní archiv svůj zájem shromažďovat nadále archivy špičkových politiků, vysokých státních úředníků, činovníků spolků a organizací, žurnalistů, archivářů, historiků a badatelů, spjatých svou prací s fondy a sbírkami Národního archivu. U soukromých osob (právnických i fyzických) pochopitelně vždy hraje podstatnou roli jejich dobrovolné rozhodnutí spolupracovat s tím či oním archivem.

S legislativním výkladem norem, týkajících se archivnictví, souvisely některé mimořádné úkoly, které řešilo 6. oddělení Národního archivu. Od roku 2004 jednáme o uplatnění předkupního práva státu při nabídce na odkoupení historicky cenných dokumentů Semjona Nikolajeviče Nikolajeva, Jekatěрины Breško-Breškovské a dalších významných představitelů emigrace z Ruska a členů strany socialistů-revolucionářů (eserů) v exilu. V roce 2005 jsme byli požádáni ministerstvem kultury o posouzení žádosti o prohlášení umělecké pozůstalosti spisovatele a herce Miroslava Horníčka za národní kulturní památku. Tato kauza vzbudila velký zájem sdělovacích prostředků. Na tomto místě zmíníme další událost, která připoutala mimořádnou pozornost médií. Dne 15. 6. 2005 se sešli v archivním areálu Chodovec bývalí žáci a studenti československých škol, které působily v letech druhé světové války ve Velké Británii. V průběhu setkání, jehož se zúčastnil také místopředseda Senátu Parlamentu ČR Ing. Edvard Outrata (sám bývalý žák základní školy), byly Národnímu archivu předány archiválie, shromážděné bývalými žáky a studenty a pečlivě uspořádané paní Judith Woltovou z New Yorku. Milou událostí pro nás byla opakovaná setkání s cestovatelem Miroslavem Zikmundem a správci mimořádně významného archivu Jiřího Hanzelky a Miroslava Zikmunda z Muzea Jihovýchodní Moravy ve Zlíně, v průběhu kterých jsme si mohli vyměnit své zkušenosti.

Národní archiv se snaží přispívat k plnění čestného úkolu záchranu českého a československého archivního dědictví v zahraničí. Kromě konkrétních kontaktů, které jsme v minulosti rozvíjeli s představiteli českých spolků ve Francii, Chorvatsku, Rakousku, Rumunsku, Spojených státech amerických, nově i v Norsku (odkazují na výroční zprávu archivu, kde jsou hodnoceny zahraniční styky Národního archivu), jsme spolupracovali s dalšími institucemi, podílejícími se na uchování českých archiválií v zahraničí. Jistým vyvrcholením těchto kontaktů by se mohlo stát dvoudenní odborné sympóziu na téma „České archivy a prameny k dějinám zahraničních Čechů“, které se uskutečnilo v červnu roku 2006 v rámci světového kongresu Společnosti pro vědy a umění v Českých Budějovicích. Národní archiv je spolupořadatelem tohoto setkání (spolu s Komisí Akademie věd ČR pro dějiny krajanů, Krajskou knihovnou Náprstkova muzea a Státním okresním archivem v Českých Budějovicích).

V roce 2005 působil Národní archiv v podstatě „rutinně“ ve vztahu k soukromoprávním původcům, kterým stejně jako v minulosti připomínkoval a pomáhal zpracovávat spisové a skartační normy (celkem u 9 subjektů), poskytoval odborné informace týkající se akreditace soukromých archivů (v součinnosti s odborem archivní správy), správy archiválií a dokumentů, evidence NAD, přípravy vyřazování dokumentů a výběru archiválií i úředních a badatelských potřeb archivářů soukromoprávních subjektů. V souvislosti s novým archivním zákonem jsme zaznamenali nárůst zájmu o tyto služby. Určitou možností, jak se vypořádat s rostoucími nároky našich partnerů, se jeví forma „hromadné“ spolupráce, jakou bylo například setkání s archiváři politických stran a občanských sdružení, konané na archivním areálu Chodovec dne 8. 6. 2005. Na tomto setkání, jehož se zúčastnili ředitel odboru archivní správy MV PhDr. Václav Babička a ředitelka Národního archivu PhDr. Eva Drašarová, CSc., jsme poskytli účastníkům setkání aktuální informace, týkající se aplikace nového archivního zákona a zodpověděli jim na jejich dotazy. Účastníkům byl poskytnut vzorový spisový a skartační plán politických stran, který iniciativně zpracovala archivářka 6. oddělení Alexandra Blodigová.

Příslovečnou „třešničkou na dortu“ v oblasti předarchivní péče bývá výběr archiválií a jejich přejímky. Většina archiválií soukromoprávního původu se vybírá mimo skartační řízení, přesto však bylo 6. oddělením realizováno 7 skartačních řízení, v průběhu kterých bylo vyřazeno 130,5 běžných metrů dokumentů. V roce 2005 6. oddělení převzalo (ve skartačním řízení i mimo ně) 85,26 bm archiválií (746 ukládacích jednotek). Kvantitativní údaje o realizovaných přejímkách podává následující tabulka:

Počty přejímek archiválií:

rok:	počet přejímek:	z toho osobních fondů a archiválií osobní provenience:
1996–97	43	26
1998	47	22
1999	40	17
2000	35	17
2001	39	26
2002	49	27
2003	54	30
2004	48	31
2005	60	24

Koupí bylo získáno 6 přírůstků, ve skartačním řízení se uskutečnilo 5 přejímek, do úschovy (jako depozitum) bylo převzato 6 přejímek (převážně se jednalo o archiválie zahraničních Čechů). Nových archivních souborů získalo 6. oddělení celkem 18. V roce 2005 se bohužel i kvantitativně v počtu přejímek projevil pokles našich aktivit ve směru k držitelům fondů osobní provenience, ke kterému došlo již v minulých letech. Odkládání jednání s držiteli osobních archivů vede k jejich ničení. V ohrožení se ocitají skutečné poklady národní historie, jinými prameny sotva nahraditelné. Lze přitom odhadnout, že trvalým trendem bude nárůst úkolů ve směru k soukromoprávním původcům – právníckým osobám.

Z významnějších přejímek, které byly realizovány v roce 2005, lze zmínit cenné dodatky k fondu Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu (nákupy z antikvariátu), sbírku České spolky Oregon, fondy Karel Bartošek (historik), Jaroslav Kabeš (ministr financí), Martin Rais (účastník protifašistického odboje – Petiční výbor „Věrní zůstaneme“), Jiří Kosta (tajemník Šikova týmu pro přípravu ekonomické reformy), František Kriegel (politik), Jan Masaryk (politik), Svaz nuceně nasazených, Bohumil Šimon (politik), Julius Zajíc (agrární politik), Jan Čefovský (archivář břevnovského kláštera), Josef Danda (architekt; realizováno ing. Miroslavem Kuntem z 5. oddělení NA) a archiválie švýcarských krajanských spolků. Značné publicity se dostalo kromě již zmíněného předání archiválií shromážděných bývalými žáky československých škol ve Velké Británii také přejímkám písemností a předmětů olympioniků Dany a Emila Zátokových, realizovaným v letech 2004–2005. V závěru roku 2005 vzbudil živý zájem médií také archiv bývalého ministerského předsedy, armádního generála Aloise Eliáše (tento archiv přebíráme od roku 2003) – v souvislosti s přípravou pohřbu uřen s popelem manželů Eliášových (myšlenku pohřbu se státními poctami podpořil také předseda vlády Jiří Paroubek).

Vzhledem k tomu, že předarchivní péči v oblasti soukromoprávních původců může být věnován skutečně velmi malý objem pracovní doby (všechny výše popsané výsledky byly realizovány v časovém objemu příliš nepřesahujícím 1 pracovní úvazek; je nutno si uvědomit, že jen samotné 6. oddělení spravuje téměř 16 běžných kilometrů archiválií – z velké části se jedná o archiválie z období po roce 1945, které se těší stále vzrůstající pozornosti badatelů), chci vyjádřit na tomto místě uznání svým kolegyním a kolegům, kteří jsou ochotni nastavit veškeré své síly a um i svůj volný čas, aby dostáli naléhavým a nanejvýše čestným úkolům se ctí. Povzbuzující je zájem kolegů z jiných oddělení (kromě archivních oddělení chci vyzvednout především spolupráci s knihovnou NA), kteří často přispívají ke zdaru konkrétních úkolů (například při přejímkách, při spolupráci se zahraničními Čechy atd.). Velice nás těší uznání a především účinná pomoc, které se nám dostává také mimo Národní archiv.

K péči Národního archivu o klášterní dokumenty

Jitka Křečková

„Přišel jsem si pro archiv“, tak často začínalo naše seznámení se zástupcem nějakého řádu. Po následném projednání záležitosti a prohlídce depozitáře došlo k uzavření depozitní smlouvy. Tato situace se občas opakuje znovu, např. při změně řádového představeného.

Tomu, že řádové instituce ponechávají své v 50. letech 20. století násilím odebrané archiválie nadále v péči Národního archivu, napomáhá nejen naše vstřícnost k jejich přáním, ale i stavební úpravy budovy prvního oddělení, především zavedení klimatizace, bezpečnostního zajištění a provedení celkové rekonstrukce depozitáře, ve kterém jsou řádové archivní fondy uloženy. Počáteční nedůvěra k archivu z doby krátce po sametové revoluci ustoupila a Národní archiv začíná být vnímán jako odborné pracoviště usilující o co nejlepší zabezpečení a uchování archiválií. Podle depozitních smluv řeholní instituce za uložení archiválií ani za odbornou péči neplatí. Nutné konzervátorské a restaurátorské zásahy jsou prováděny většinou také zdarma. V případě větších konzervátorských prací je možná dohoda obou stran o finanční spolupráci. Tímto způsobem budou konzervovány a restaurovány listiny a pečeti archivního fondu Premonstráti Strahov. Kromě toho Královská kanonie premonstrátů na Strahově v minulém roce finančně přispěla také na zrestaurování tzv. Altmannova panoramatu v restaurátorských dílnách Národního archivu.

Řádovým bratřím jsou často poskytovány odborné konzultace a pomoc při vyhledávání archiválií. Na požádání mohou provádět revize svých fondů a vykonávat pravidelné kontroly fyzického stavu a uložení archiválií. V roce 2002 takto např. proběhla společně s archivářem kapucínského řádu celková revize fondu Kapucíni – provincialát a konventy. Zapůjčování archiválií ke studiu v badatelně se řídí platnými právními předpisy a badatelským řádem, avšak řeholní instituce si mohou vyžádat informace o badatelích a zápůjčkách. Některé z nich požadují předchozí souhlas se studiem, a to nejčastěji pro období let 1918 – 1950, jiným stačí zasílání seznamů badatelů, a to v pravidelných intervalech nebo na požádání. Mají nárok i na uložení dalších archiválií ke stávajícímu fondu, čehož některé z nich využívají a přispívají tím ke zcelování svých archivů. To platí hlavně

v případech nálezů archiválií patřících do historického fondu. Pokud nechtějí archiválie přímo předat, žádáme je alespoň o vypracování seznamu, aby bylo jasné, že archiválie existují a kde jsou uloženy. Velmi úzká je v tomto směru spolupráce např. s řády premonstrátů, obutých augustiniánů a františkánů.

Smlouvy o úschově postupně uzavřené během 90. let 20. století byly po změně statutu Národního archivu na samostatnou organizační složku státu obnoveny podle nové situace, bylo uzavřeno i několik smluv nových. Pokud by chtěl některý řád smlouvu o úschově vypovědět, musí prokázat, že splňuje zákonné podmínky pro uložení archivního materiálu dle příslušných ustanovení zákona o archivnictví.

Doposud byly uzavřené smlouvy o úschově s Královskou kanonií premonstrátů na Strahově (1992 a nově 2003), Rytířským řádem křižovníků s červenou hvězdou v Praze (1992 a nově 2004), Benediktinským arcioopatstvím sv. Vojtěcha a sv. Markéty v Břevnově (1995 a nově 2004), Benediktinským opatstvím Panny Marie a sv. Jeronýma v Emauzích (1995 a nově 2004), Českomoravskou provincií sv. Václava bratří františkánů (1993 a nově 2003), Provincií kapucínů v ČR (1998), Českou provincií řádu sv. Augustina (2003), Pražskou provincií kongregace Nejsvětějšího Vykupitele – redemptoristy (2003), Českomoravskou provincií Římské unie řádu sv. Voršily (1993 a nově 2003) a nejnověji s Konventem sester alžbětinek v Praze (2005).

V roce 1995 byl do správy salesiánů předán archivní fond Salesiáni – dům, Praha. Obsahuje archiválie vzniklé z činnosti Salesiánského chlapeckého domova kardinála Karla Kašpara v Praze – Kobylisích v letech 1933 – 1950.

Pracovníci Národního archivu neodmítají ani spolupráci na řádo­vých výstavách. Např. ve dnech 20. února až 7. března 2003 připravili společně s bratry augustiniány výstavu k historii kláštera sv. Tomáše na Malé Straně, která se konala v klášterním refektáři. U příležitosti 400. výročí uvedení františkánů do kláštera Panny Marie Sněžné na Novém Městě pražském uspořádala Provincie bratří františkánů a Státní ústřední archiv v Praze výstavu Historia Franciscana, která se konala ve dnech 28. září až 13. listopadu 2004. Výstava v ambitu kláštera Panny Marie Sněžné přibližovala dějinný vývoj české františkánské provincie v rozmezí let 1604 – 1991, tedy od příchodu františkánů do Prahy až po navrácení kláštera, zabraného komunistickou vládou, zpět do rukou řádu. Na podzim roku 2005 oslavovaly výročí svého příchodu do Prahy sestry voršilký. Při této příležitosti si uspořádaly malou výstavku, na které se Národní archiv podílel zapůjčením a instalací dvou originálů jejich zakládacích listin.

Z odborného hlediska je velmi důležitá pracovní spolupráce a výměna zkušeností archivářů zabývajících se církevní problematikou. V roce 2003 se v klášteře paulánů ve Vranově u Brna uskutečnil seminář pořádaný Moravským zemským archivem, Centrem pro církevní dějiny při České biskupské konferenci a Katedrou historie Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Šlo o zatím první setkání církevních a státních archivářů, zástupců katolických i nekatolických církevních institucí a univerzitních pedagogů k péči o církevní fondy, otázkám spisové a archivní služby u církevních institucí, depozitních smluv apod. Pracovníci prvního oddělení na semináři přednesli referáty k problematice péče o církevní archiválie ve Státním ústředním archivu.

V roce 2005 došlo v souvislosti s novým zákonem č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, k velkému nárůstu činnosti Národního archivu v oblasti předarchivní péče, což se dotklo i spolupráce s řeholními institucemi. Řeholní instituce patří podle nového zákona do skupiny soukromoprávních původců (jako „církev a náboženské společnosti“) a mají povinnost uchovávat dokumenty a umožnit výběr archiválií za podmínek stanovených tímto zákonem. Nejsou tedy povinné vykonávat spisovou službu a proto ani nemusí provádět skartační řízení, pouze pokud by to považovaly za účelné. Výběr archiválií mimo skartační řízení jsou u těchto institucí povinné vykonávat příslušné státní archivy, ale pouze na jejich žádost a v termínech, které si samy určují. U jejich „vrcholných a obdobných orgánů“ tato povinnost přísluší Národnímu archivu. Situace je komplikovaná o to víc, že církevní instituce se řídí také církevním právem a každý řád má vlastní interní předpisy.

Kvůli nárůstu pracovních povinností oddělení Národního archivu, která mají předarchivní péči ve své pracovní náplni, připadla předarchivní péče o církevní instituce vybraným pracovníkům I. oddělení. Kromě péče o stávající fondy musejí tedy tito pracovníci na požádání poskytovat konzultace k novodobým písemnostem přímo v řádových domech, popř. provést výběr archiválií mimo skartační řízení. První oddělení Národního archivu se bude nadále věnovat těm řeholním institucím, kterým pečuje o archivní fondy do roku 1950, ale jeho působnost se vztahuje i na další „klienty“. Byl vypracován jejich rámcový seznam, do kterého patří i další katolické instituce, kterým se první oddělení stará o archivní fondy, především Arcibiskupství pražské, Kolegiální kapitula Všech svatých na Hradě pražském a Královská kolegiální kapitula sv. Petra a Pavla na Vyšehradě. Několikastránkový seznam dále obsahuje další katolické řeholní instituce vrcholného charakteru, instituce církví nekatolických podle seznamu registrovaných církví u Ministerstva kultury ČR i „vrcholné orgány“ různých církevních charitativních organizací. Všechny v seznamu uvedené

katolické řeholní instituce jsme na změny související s novým zákonem o archivnictví upozornili prostřednictvím konferencí vyšších představených mužských a ženských řeholí v ČR, které nám v tomto směru ochotně vyšly vstříc.

V roce 2005 se na první oddělení Národního archivu obrátila Česká katolická charita s návrhem na vyřazení písemností. Tento první případ skartačního řízení tohoto oddělení naznačuje, s jakými problémy se v důsledku nového archivního zákona můžeme setkávat. Během skartačního řízení byly převzaty personální spisy zaměstnanců Charity. V Archivu hl. m. Prahy však již existuje malý nezpracovaný archivní fond České katolické charity, protože předarchivní péči v této organizaci dosud prováděl tento archiv. Bude tedy nutné všechny převzaté písemnosti zcelit v jeden fond uložený v Národním archivu. Není vyloučeno, že taková situace nastane také v jiných případech.

Vzhledem k tomu, že z činnosti řeholních institucí vznikají dokumenty trvalé hodnoty, doporučujeme jim i přes výše uvedené skutečnosti spisovou službu vést a k tomu účelu si vytvořit vlastní spisový a skartační řád i spisový a skartační plán. Vodítkem by mohl být ve spolupráci s premonstráty připravovaný vzorový spisový a skartační řád pro řeholní instituce.

Řádoví bratři možnosti obrátit se na archiv se svými problémy s nově vznikajícími písemnostmi, s jejich pořádáním a ukládáním v klášterních spisovnách, využívají. Jak se ukazuje po prvních návštěvách v několika kláštřích, zdaleka ne ve všech jsou vedeny podací deníky a používají se spisové plány. Ve větších kláštřích, ve kterých je více oddělení (např. ústřední kancelář, exerciční dům, knihovna, ekonomické oddělení, investiční oddělení apod.), je systém spisové služby decentralizovaný, každé oddělení si své spisy ponechává a ne vždy se vede centrální podací deník. Vedle sebe vznikají dokumenty pocházející z činnosti hlavního řádového domu (provincialátu), tamního konventu a fary. Navíc kromě dokumentů pocházejících z běžné činnosti, mnohé kláštery mají nebo svázejí písemnosti z dalších řádových far a uchovávají pozůstalosti po řádových členech. Často se mezi písemnostmi nacházejí matriky, které již patří do státních oblastních archivů.

Důležité je upozorňovat na správné fyzické ukládání dokumentů. U dokumentů určených k archivování doporučujeme ukládání do nekyselých krabic a upozorňujeme na nutnost jejich vyjímání z průhledných desek, fotografií z igelitových sáčků apod. Nemálo dotazů řádových archivářů bývá směřováno i na vhodné podmínky v místnostech určených pro archiv. V některých případech jim doporučujeme obrátit se na naše specializované konzervátorské a restaurátorské pracoviště, což již např. učinili

kapucíni, kteří s ing. Ďurovičem konzultovali své plány na stavební úpravu prostor určených pro jejich archiv. Konzervátorské oddělení také provedlo chemický rozbor krabic, které používají ve své klášterní spisovně bratři františkáni.

Doufejme jen, že nové úkoly vyplývající ze zákona o archivnictví nás nezahltí natolik, že nebude čas na zapracovávání nově přejímaných archiválií a další běžnou archivní činnost.

Zpráva o průzkumu dokumentů ze zámku ve Zbirohu

Zdeňka Kokošková

Na základě pokynu Odboru archivní správy MV ČR ze dne 8. června 2005 čj. AS-958/Ř-2005 navštívili pracovníci Národního archivu PhDr. Zdeňka Kokošková, Ing. Michal Ďurovič a Mgr. Rudolf Kaďorek spolu se zástupkyní OAS MVČR PhDr. Lenkou Linhartovou a zástupcem Vojenského historického archivu prom. hist. Václavem Slukou dne 21. června zámek Zbiroh, kde byly při předchozím čistění staré hradní studně nalezeny vedle různých předmětů vojenského i nevojenského charakteru také písemnosti z období druhé světové války.

Prohlídka nalezených dokumentů proběhla za přítomnosti ředitelky SOKA Rokycany Mgr. Hany Hrachové, majitele zámku pana Jaroslava Páchy a kastelána zámku pana Martina Drhovského. Dokumenty byly umístěny v jedné zámecké místnosti poblíž studny a jejich fyzický stav byl díky předchozímu umístění ve vlhkém prostředí velmi špatný. Již při prvním shlédnutí písemností bylo zřejmé, že se jedná o torza německých spisů a tištěných materiálů, které se po vyjmutí ze studny při usychání slepily. Přesto bylo možné konstatovat, že naprostou většinu tvoří právě zmíněné dobové tisky – nejrůznější sbírky nařízení vojenské povahy (tzv. Verordnungsblätter), seznamy zemřelých, zraněných apod. Pouze malou část nalezu můžeme charakterizovat jako vlastní písemnosti SS-Krafftahrschule I Waffen-SS, která sem byla v říjnu roku 1944 přeložena z Vídně, a jejíž velitelství působilo na zámku zřejmě až do posledních dnů války (srv. NA, NSM, sign. 110-7-65/21-22). Podle zmíněných torz můžeme nalezené

písemnosti datovat lety 1940–1944. Jedná se zpravidla jen o běžné účty (dodávky předmětů vyrobených v koncentračních táborech Dachau či Buchenwald, což byla u formací SS zcela obvyklá záležitost) a části provozní dokumentace, která se vedla k jednotlivým motorovým vozidlům.

Na základě důkladné prohlídky několika nejzajímavějších torz nálezu, kterou bylo možno provést až po vysušení písemných dokumentů v restaurátorském oddělení NA, lze tedy konstatovat, že písemnosti SS-Kraftfahrerschule jsou v naprosto kritickém fyzickém stavu. Z hlediska provenienčního principu spadají do kompetence příslušného oddělení Vojenského historického archivu, kde jsou uloženy archiválie i jiných jednotek SS. Písemnosti, respektive jejich torza, však nemají žádnou vypovídací hodnotu. I ty části, které byly po záchranných pracích čitelné, by pravděpodobně při běžné přejímce byly považovány za skart. Desinfikovaná torza nálezu budou proto na počátku letní sezóny opět vrácena na zámek Zbiroh, kde po umístění v zámecké expozici mohou dokumentovat osudy této památky v období druhé světové války.

Sbírka Československé státní školy ve Velké Británii

Alexandra Blodigová

Za velkého zájmu sdělovacích prostředků proběhlo dne 15. června 2005 slavnostní předání sbírky písemností shromážděných bývalými žáky československých škol ve Velké Británii v období druhé světové války do Národního archivu. Slavnostní předání korunovalo dlouholeté jednání mezi archivy a zástupci skupiny žáků, kteří se nakonec rozhodli o uložení sbírky nesmírné hodnoty v našem archivu. Toto rozhodnutí ve svém projevu vysoce hodnotila rovněž ředitelka Národního archivu Eva Drašarová i místopředseda Senátu ČR Eduard Outrata (sám bývalý žák jedné ze škol). Hlavní poděkování pak patří paní Judith Woltové, která celou sbírku po léta shromažďovala, odborně utřídila, opatřila podrobnými seznamy a připravila k transportu z USA do Prahy. Transport sbírky byl umožněn zásluhou senátora Outraty a za součinnosti našeho zastupitelského úřadu v USA. Velkou zásluhu na předání archiválií mají rovněž bývalé žákyně školy lady Milena Grenfell-Baines a Alice Klímová. Nesmírný dík však patří všem, kteří se rozhodli

podělit se o část svého osudu a dát k dispozici své osobní archiválie podávající cenné svědectví o nelehkém období života československé komunity v období druhé světové války ve Velké Británii. Jen někteří z nich se mohli zúčastnit slavnostního aktu na půdě Národního archivu.

První Československá státní škola ve Velké Británii zahájila zásluhou školského a osvětového odboru exilového Ministerstva vnitra v Londýně již v říjnu 1940 vyučování dětí emigrantů, z nichž řada byla z rodin úředníků československých exilových úřadů či vládních činitelů, zaměstnanců československých podniků v zahraničí (mj. firem Baťa a Sigma) a dětí zachráněné z Československa Nicolasem Wintonem. Nicolas Winton zorganizoval odjezd několika vlakových souprav v nichž se zachránilo okolo 670 dětí převážně židovského původu. Těchto dětí se po příjezdu ujaly britské rodiny.

Zpočátku byla internátní obecná a střední škola umístěna v Camberley, kraj Surrey. Zde však nezůstala dlouho, neboť československá vláda nepovažovala místo pro děti za bezpečné, protože se městečko nalézalo na trase německých letadel směřujících při náletech na Londýn. Po vánocích v roce 1940 se škola přestěhovala do bývalého panského sídla Hinton Hall nedaleko městečka Witchurch v kraji Shropshire, které předtím sloužilo jako ubytovna československých důstojníků. Později v roce 1943 se střední škola přestěhovala do budovy hotelu Abernant Lake v městečku Llanwrtyd Wells ve středním Walesu, kde vyučování pokračovalo až do konce školního roku 1944/1945. V létě 1942 došlo k oddělení školy obecné, která byla přestěhována do Maesfen Hallu u Maltasu a od 3. října začala působit jako samostatná Československá státní škola národní Hany Benešové. Od 1. ledna 1943 byl při této škole zřízen i dětský útulek. České školy ukončily pedagogickou činnost na konci jarního semestru 1945. Žáci se mohli rozhodnout, zda v Anglii dokončí své vzdělání na anglických školách, či zda se vrátí zpět do vlasti. Mnozí z nich se po repatriaci museli vypořádat se skutečností, že z rodiny se kromě nich nezachránil nikdo.

Myšlenka shromáždění sbírky archiválií a dokumentace na období studia na československých školách v období druhé světové války vznikla při pravidelných setkáních bývalých žáků škol. Tohoto úkolu se ujala paní Judith Woltová, manželka jednoho z bývalých studentů Jana Volta, dnes Johna Wolta. Manželé žijící ve Spojených státech amerických různými formami oslovili řadu bývalých žáků nejen střední školy a podařilo se jim soustředit cennou sbírku originálů i kopií osobních dokladů, zápisníků, učebnic, vysvědčení, fotografií a dalších memorabilií v rozsahu 12 kartonů. Sbírkou zahrnuje 91 inventárních jednotek uspořádaných podle původních signatur do 12 archivních kartonů. Pro snadnější orientaci ve Sbírc

byly vypracovány osobní a věcný rejstřík, do něhož byly zahrnuty i typy dokumentů, např. fotografie. Osoby zobrazené na fotografiích nejsou totiž mnohde určeny, proto nemohou být zařazeny do osobního rejstříku a z tohoto důvodu je lze vyhledat v rejstříku věcném. Korespondence J. Woltové s jednotlivými pisateli byla zpracována do osobního rejstříku.

Ve Sbírce jsou uloženy originály i kopie různých dokumentů ze školní výuky i mimoškolních aktivit převážně žáků střední školy. Nalezneme zde různé typy dokumentů: osobní doklady, jako legitimace, v menší míře opisy rodných listů, vysvědčení, zprávy učitelů rodičům nebo jejich zástupcům, deníkové záznamy, vzpomínky, knihy o válečných zážitcích, fotografie, referáty žáků, učebnice, výstřižky s články o českých školách atp. Někteří žáci svůj osud zpracovali literárně, podle textů některých z nich byly natočeny filmové dokumenty. Zřejmě nejznámější se stala předloha Věry Gissingové Perličky dětství, která vychází z autorčiných deníkových záznamů, které si psala po celá válečná léta. Česky vyšla kniha teprve v r. 1992. Osud dětí a jejich zachránce filmově i literárně zpracoval Matej Mináč do knihy Loterie života Nicholase Wintona, která vyšla v r. 2004 s podtitulem Po stopách unikátní akce záchrany dětí, která nemá v novodobé historii lidstva obdoby. Věra Gissingová je spoluautorkou další knihy o svém zachránci, která vyšla v r. 2002 u nás pod názvem Nicholas Winton a zachráněná generace. Spoluautorkou je Muriel Emanuelová. Významný novinář Joe Schlesinger vydal v r. 1990 v Torontu svoji autobiografickou knihu pod názvem The Zones A Journalist On The World. Sylva Součková, neteř Prokopa Drtiny, vydala svědectví nazvané Psáno osudem a politikou. Ve všech uvedených publikacích nalezneme zmínku o české škole v exilu. Sbírka významně doplňuje fondy československých institucí v exilu, které jsou uloženy v Národním archivu.

Americký dar Národnímu archivu

Alena Šimánková – Alena Nosková

Dne 7. června 2005 předal americký velvyslanec v České republice William J. Cabaniss Národnímu archivu vzácný dar. V krabici bylo uloženo 283 soudních spisů týkajících se politických procesů z let 1948–1953. Dokumenty vypovídají o persekuci obyvatel třech moravských okresů Přerova, Hranic a Kojetína. Byly nalezeny v prostorách americké ambasády, kam je údajně předala neznámá osoba na začátku sedmdesátých let a tím zabránila jejich zničení.

Američtí diplomaté tak pomohli zachránit významné dokumenty svědčící o zvůli komunistické justice, která se obracela v tomto případě proti jednotlivcům z řad drobných zemědělců a živnostníků i proti ostatním obyvatelům venkova.

Během násilné kolektivizace byly vystěhovány a zbaveny majetku celé rodiny tzv. kulaků, rodiny byly rozděleny, muži často uvězněni, ženy, děti a staří rodiče přemístěni do vzdálených oblastí v celé republice. Veškerý majetek propadl ve prospěch státu. Podobné osudy sdílela početná skupina živnostníků a malovýrobců.

Násilné odtržení od půdy a řemesla tvrdě zasáhlo do jejich životů a vyvolalo silné projevy nespokojenosti a odporu od protistátních výroků, tzv. pobuřování a letákových akcí až k otevřenému odboji, který byl před soudem označován jako velezrada. Nejčastěji byli zemědělci postihováni za tzv. sabotáže při neplnění úmyslně zveličovaných dodávek a osevních plánů.

Dokumenty v záhlaví označené jako „politické“ byly posílány Krajské prokuratuře v Olomouci a jejím prostřednictvím se v nich objevuje korespondence s Nejvyšším soudem, Generální prokuraturou a Ministerstvem spravedlnosti.

Jsou určitým torzem, ale ve spojitosti s dokumenty fondu Generální prokuratury, uloženého v Národním archivu, ukazují rozsah komunistické represe, která jako nejpočetnější skupinu postihla právě venkovské obyvatelstvo.

Při archivním zpracování nebyl soubor prokurátorských spisů rozdělen, jeho uchránění před skartací a místo nálezu mu totiž dalo další významnou historickou hodnotu. Ve 4. oddělení Národního archivu byl soubor

uspořádán a zpřístupněn podrobným soupisem, který obsahuje jméno odsouzeného, datum narození, zaměstnání v době zatčení, stručný záznam o důvodu odsouzení a nástupu trestu.

Americký dar pomohl obrátit pozornost tisku na tisíce lidí, jejichž osudy poznamenala politická persekuce na celý další život. Dosud bylo publikováno několik nejzajímavějších příběhů. Vzápětí se ozvali pamětníci se vzpomínkami na jednoho z odsouzených a jeho rodinní příslušníci navštívili Národní archiv, aby se seznámili s uloženými dokumenty. Měli jsme tak možnost seznámit se s mimořádnou osobností rokytnického faráře Františka Petrů, člověka jehož milovala pro jeho obětavost a pomoc druhým celá vesnice. Komunistický režim jej „odměnil“ desetiletým nepodmíněným trestem.

Pracovníci Národního archivu se spojili s předsedkyní Konfederace politických vězňů, aby společně posoudili, co lze ještě na základě nově získaných jmen poškozených rodin pro tyto rodiny učinit.

Velvyslanec Spojených států amerických William J. Cabaniss předává ředitelce Národního archivu Evě Drašarové archiválie nalezené v budově velvyslanectví USA v Praze.

Ivana Tigridová při své návštěvě Národního archivu.

Osobní archiv Pavla Tigrida

Zora Machková

Fondy Národního archivu byly v nedávné době obohaceny o velmi cenný osobní archiv Pavla Tigrida. Jedná se o unikátní soubor písemností zesnulého Pavla Tigrida (1917–2003), pocházející z jeho činnosti novináře, spisovatele a politika.

Převzetí fondu předcházela jednání s paní Ivanou Tigridovou, manželkou Pavla Tigrida, která přijala naši nabídku uložit osobní archiv svého zesnulého manžela v Národním archivu. Paní Tigridová se velkoryse rozhodla tento archiv darovat České republice. Písemnosti se nacházely v jejich domku v městečku Héricy ve Francii, kde měl Pavel Tigrid pracovnu. V rámci služební cesty jsem, na žádost paní Tigridové, prošla písemnosti Pavla Tigrida, oddělila je od jejích osobních písemností, roztříдила je do věcných celků (přičemž jsem se snažila maximálně zachovat členění původce), vypracovala jejich soupis a připravila je k převozu do České republiky. Jednalo se asi o cca 10 bm písemností. Kromě písemností Pavla Tigrida se rozhodla paní Tigridová nám předat kompletní řadu časopisu Svědectví, knih Pavla Tigrida a časopisů Výboru Entr' Aide et Action (Help and Action), které redigovala sama. Převoz písemností se uskutečnil prostřednictvím našeho velvyslanectví v Paříži. Písemnosti prošly dezinfekcí a byly uloženy do kartonů. V současnosti se fond pořádá.

Fond lze vymezit lety 1941–2003, větší část materiálů pochází z let 1989–2003. Nejstarší písemnosti, které se ve fondu nacházejí, se vztahují k Tigridově první emigraci, kdy v Anglii během 2. světové války redigoval časopis Kulturní zápisník, jenž přinášel informace o umění v okupované vlasti, ale také o anglickém divadle a literatuře. Z jeho druhé emigrace po roce 1948 se zde nachází rozsáhlá agenda spojená se založením a vydáváním čtvrtletníku Svědectví. Fond dále obsahuje řadu rukopisů Tigridových děl, včetně korespondence s nimi spojené, edičních plánů nakladatelství, jež tato díla vydala, a ohlasů v tisku. Z jeho činnosti politického publicisty se zachovaly jeho články a komentáře pro tisk i komentáře a poznámky pro rozhlasové vysílání (a to jak z dob emigrace, tak i z období po roce 1989), či texty jeho vystoupení v televizi.

Další velký celek tvoří materiály vzniklé z jeho činnosti politické. Zahrnují jeho působení jako poradce, člena kolegia a asistenta prezidenta Václava Havla, jako ministra kultury České republiky a jako předsedajícího české části Koordinační rady česko-německého diskusního fóra. Část písem-

ností se vztahuje ke státním návštěvám, jichž se v letech 1990–1993 zúčastnil. Ke své politické činnosti si Pavel Tigríd shromažďoval množství dokumentačního materiálu, který je ve fondu rovněž obsažen.

Cenným pramenem pro badatele se jistě stane jeho korespondence, která zachycuje pestrou škálu jeho aktivit, ať již veřejných či soukromých.

Fond doplňují rodokmeny rodiny Schönfeldovy, písemnosti týkající se ocenění, jichž se Pavlu Tigrídovi za života dostalo (Řád čestné legie a jiné), nejrůznější pozvánky, programy akcí a schůzek, včetně jeho časových rozvrhů.

Zpřístupnění souboru mikrofilmů s dokumenty k problematice okupace českých zemí v letech 1938 – 1945

Zdeňka Kokošková – Jaroslav Pažout

Od druhé poloviny 60. let 20. století probíhal pod vedením Archivní správy Ministerstva vnitra ČSR systematický výzkum bohemik v zahraničních archivech. Velká pozornost přitom byla věnována archivům tehdejší Německé demokratické republiky, především fondům uloženým v bývalém Ústředním státním archivu v Postupimi (Zentrales Staatsarchiv Potsdam).¹ Těžištěm výzkumu se stala zejména problematika meziválečné německé levice a období nacistické okupace českých zemí. Jedním z výsledků studijních cest pracovníků Státního ústředního archivu v Praze (dnes Národního archivu) byla objednávka souboru mikrofilmů s dokumenty ústředních nacistických úřadů vztahujícími se k problematice odtrženého pohraničí a Protektorátu Čechy a Morava, především k perzekuci českého obyvatelstva. Ke zpracování tohoto celku, uloženého v Národním archivu před rokem 1984 a čítajícího dnes 35 kotoučů, se přistoupilo až v souvislosti s řešením grantu GA ČR č. 409/04/1374 Nacistická okupační politika v Protektorátu Čechy a Morava v letech 1943 – 1945 (edice dokumentů).

¹ Tyto fondy byly po sjednocení Německa začleněny do Spolkového archivu (Bundesarchiv) a nacházejí se v současnosti na příslušném pracovišti v Berlíně.

Většinu tohoto souboru, který je badatelské veřejnosti zpřístupněn formou prozatímního inventárního seznamu s názvem Bohemika z bývalého Ústředního státního archivu NDR v Postupimi (1934-1945), tvoří části trestních spisů československých občanů, později protektorátních příslušníků a českých obyvatel z území přičleněných v r. 1938 k Říši, ale i německých a jiných státních příslušníků, kteří měli nějaký vztah k českému území (mikrofilmy č. 5 – 29)². Všechny tyto spisy pocházejí z fondu Říšské ministerstvo spravedlnosti (Reichsjustizministerium)³ a chronologicky spadají do období 1934-1945. Z téhož fondu pocházejí též kopie kartotéčních listů protektorátních příslušníků z tzv. rejstříku popravených (Mordregister). Pokrývají období 1940–1945 a obsahují základní údaje o osobách, které byly odsouzeny k trestu smrti a popraveny, o rozsudku, výsledku rozhodnutí ve věci žádosti o milost a místě a datu popravy (mikrofilmy č. 30 – 34).

Ve zbylých pěti mikrofilmech (mikrofilmy č. 1 – 4 a mikrofilm č. 35) se nacházejí kopie dokumentů Říšského ministerstva vnitra (Reichsministerium des Innern), Říšského ministerstva financí (Reichsfinanzministerium), Říšského ministerstva hospodářství (Reichswirtschaftsministerium), Říšského ministerstva práce (Reichsarbeitsministerium) a Říšského statistického úřadu (Statistisches Reichsamt). Časově spadají v naprosté většině do období 1938-1943, ale zvláštní pozornost byla při původním výběru kladena na léta 1938-1939. Spisy se týkají především hospodářské podpory německého obyvatelstva v Sudetech, nové správní organizace odtrženého sudetoněmeckého území a jeho hospodářského začleňování do Říše, ale i německých podniků a bank působících na celém území Čech a Moravy. Mikrofilmy dále obsahují písemnosti k výstavbě Úřadu říšského protektora v Čechách a na Moravě i organizace protektorátní správy obecně.

² Mikrofilm č. 29 obsahuje též fotokopii 1. ročníku (1940) tiskoviny *Befehlsblatt des Chefs der Sicherheitspolizei und des SD* vydávané v Berlíně Hlavním úřadem říšské bezpečnosti (Reichssicherheitshauptamt, RSHA).

³ Tyto materiály se částečně překrývají s podobně rozsáhlým souborem mikrofilmů (26 kotoučů) pocházejících z téhož fondu, které byly získány v roce 1958 od Státní archivní správy v Postupimi a dnes tvoří v Národním archivu fond Říšské ministerstvo spravedlnosti Berlín. Fond byl zpřístupněný prostřednictvím pomůcky Říšské ministerstvo spravedlnosti Berlín (Reichsjustizministerium) Berlín 1933–1944. Zpracovala M. Ponocná. Praha 1960. Dalších 11 mikrofilmů, které byly předány v návaznosti, je rovněž opatřeno pomůckou: Říšské ministerstvo spravedlnosti Berlín (Reichsjustizministerium) Berlín 1933–1944. Inventární soupis mikrofilmových procesních spisů souzených československých občanů. 2. díl. 2 části. Zpracoval Vojtěch Sýkora. Praha 1964.

Dlouhodobý plán bezpečnostního snímkování fondů Národního archivu

Emilie Benešová

V roce 2005 byl v Národním archivu schválen dlouhodobý plán bezpečnostního snímkování archiválií. Vytvoření tohoto plánu nebylo nikterak jednoduché. Archiválií I. kategorie je v archivu uloženo více než 20 000 bm, a proto byl akcent položen především na národní kulturní a archivní kulturní památky, což jsou většinou dokumenty listinné. Již dávno před tím se však ukázalo, že pro bezpečnostní snímkování listin je mikrografická forma (tj. 35mm mikrofilm) zcela nevhodná. Mikrografické reprodukce listin jsou nečitelné, z pečetí jsou patrné pouze tmavé „fleký“, a to pomíjíme pochopitelné nedostatky v podání polotónů. Snímkování listin do 35mm mikrofilmu by bylo mrháním finančních i lidských zdrojů. Proto bylo již v minulých letech hledáno jiné řešení. Většina listin prochází postupně rukama restaurátorů a pro jejich účely jsou pořizovány tzv. náhledy (pozitivní zvětšeniny na papírové podložce formátu 13x18), které se zvětšují z kvalitní reprodukce, prováděné na listové filmy 13x18 (listiny) a 9x12 (pečetí), a to jak před konzervací, tak i po konzervaci. Listové filmy mají podobné vlastnosti jako halogenidostříbrný 35mm svitkový film (mikrofilm). Proto vedení archivu rozhodlo, že negativy s reprodukcemi listin po konzervaci budou plnit bezpečnostní funkci, což neodporuje mezinárodním normám. Dále jsme řešili formu studijních reprodukcí, které měly až dosud podobu fotografických zvětšenin formátu 30x40 nebo větší. Vzhledem k tomu, že ceny černobílých fotografických materiálů neustále rostou a vyrábějí se stále menší série, rozhodli jsme se, že jako studijní reprodukce budou využívány zdigitalizované negativy (listové filmy), které budou k dispozici v badatelných archivu po případné zájemce z řad badatelské veřejnosti.

Při sestavování dlouhodobého plánu bezpečnostního snímkování jsme přihlédlí k nutnosti dokončení již započatých prací. Zároveň probíhá revize dříve zhotovených bezpečnostních mikrofilmů při níž se posuzuje především čitelnost dokumentů. Režim pro uložení bezpečnostních reprodukcí archiválií, předepsaný celou řadou mezinárodních norem, neumožňuje duplikování bezpečnostních médií (více než 1x), proto byla zavedena další tzv. matriční řada, která je určena k duplikaci v případě poškození nebo ztráty studijní kopie bezpečnostního média.

Do plánu bezpečnostního snímkování Národního archivu byly zařazeny archivní soubory nejen s ohledem na kategorii, ale také s ohledem na jejich fyzický stav a četnost badatelského využívání. Do konce října 2006 bude dokončeno snímkování Sbírký staničních kronik a osobního fondu Antonín Švehla. Ještě na konci roku 2005 bylo zahájeno snímkování dílčí části archivního souboru ÚV KSČ – předsednictvo. Od roku 2008 budou zahájeny práce na další dílčí části tohoto složitého archivního souboru, a to ÚV KSČ – K. Gottwald. Zároveň bude snímkován archivní fond Předsednictvo ministerské rady. Snímkování uvedených archivních souborů by mělo být dokončeno v roce 2010. Dále bude v roce 2006 dokončeno bezpečnostní snímkování archivních souborů: Registra, Stará manipulace a Apelační soud (2007) a nově bude zahájeno snímkování Židovských kontrolních matrik. Od roku 2007 se začnou snímkovat archivní soubory: Desky hejtmanství německých lén a Komorní soud. V tomto případě jde o velmi rozsáhlé archivní soubory, dokončení bezpečnostního snímkování se předpokládá v roce 2014. Z listinných archivních souborů byly do plánu bezpečnostního snímkování zařazeny především řádové archivy: Františkáni, Dominikáni, Benediktini, Křížovníci, Maltézští rytíři a Archivy zrušených klášterů, u těchto archiválií je postup fotografických prací vázán na postup prací restaurátorských, takže prozatím slouží jako jejich bezpečnostní kopie negativy, pořízené před konzervací.

Ne každá fotografická reprodukce splňuje požadavky na zabezpečení archiválií. Kromě toho, že musí být zhotovena na vhodný materiál, který je nutno kvalitně zpracovat, musí být dále vybavena celou řadou identifikačních a technických příloh. Důležitá je pak evidence bezpečnostních reprodukcí, jejich správná adjustace a uložení. Karty, do nichž se zaznamenávají všechny potřebné údaje jsme zavedli již v polovině 90. let, ale vlastní evidence stále probíhá „ručně“. Snad se podaří zprovoznit segment databáze Janus, který umožní evidenční a identifikační práce bezpečnostních kopií archiválií urychlit.

Bezpečnostní snímkování je časově nesmírně náročné. V Národním archivu probíhá od poloviny 50. let 20. stol. Mohlo by se zdát, že většina archiválií již nesnímkována byla, ale opak je pravdou. V současné době jsou k dispozici dvě klasické mikrografické kamery a dvě operátorky. Lidé i stroje mají určité kapacitní možnosti, leccos se dá zlepšit i za stávajících podmínek, ale stále je to málo. Některé archiválie nelze za současného technického vybavení vůbec snímkovat tak, aby byly dobře čitelné. Proto zjišťujeme, jakým způsobem postupovat dále; některé možnosti se rýsují. Např. některé knižní skenery mají takové možnosti, že dokáží „zviditelnit“ i to co na originálu ani vidět není a řešením by pak mohlo být zpětné ukládání digitálních obrázků do 35mm mikrofilmu. Otázkou však je: jak dlouho

ještě se bude černobílý fotografický materiál vyrábět, specializované firmy výrazně omezují jeho výrobu.

Bezpečnostní snímkování archiválií bylo v průběhu uplynulých 50 let upravováno legislativními a metodickými předpisy a směrnici (viz příloha). Nejnověji získalo oporu v zákoně č. 499/2004 Sb. o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů. Konkrétně v § 20, odst. 4, který ukládá zřizovateli archivu, v němž jsou uloženy archiválie I. kategorie zajistit zhotovení kopií archiválií zaručujících nejvyšší trvanlivost a kopií archiválií určených k uživatelské práci. Dále § 30, odst. 1, uvedeného zákona, ukládá vlastníku nebo držiteli archiválie prohlášené za archivní kulturní památku povinnost, pořídit do 90 dnů od prohlášení na vlastní náklady její bezpečnostní kopii. Vyhláška č. 645/2004 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů pak v § 6, odst. 4, písm. aa) ukládá archivům povinnost uvádět údaje o počtu bezpečnostních kopií a o počtu kopií určených k uživatelské práci v evidenčních listech Národního archivního dědictví. Dále pak § 14 uvedeně vyhlášky stanoví nutnost ukládat bezpečnostní kopie archiválií v jiném objektu, než jsou uloženy originály archiválií. Ani jedna z uvedených zákonných norem neuvádí konkrétní formu bezpečnostních kopií, ale pouze to, že se má jednat o kopie archiválií „které svými vlastnostmi a způsobem zpracování zaručují nejvyšší trvanlivost pro dlouhodobé uložení...“.

Zatím posledním normativem, v němž je patrná snaha o úpravu bezpečnostního snímkování archiválií, je „Metodický návod k postupu prohlášení archiválií, archivních sbírek a archivních fondů nebo jejich ucelených částí za archivní kulturní památky, prohlášení archivních kulturních památek za národní kulturní památky a o nakládání s archiváliemi prohlášenými za tyto památky a péči o ně“, který rozeslal odbor archivní správy MV dne 2. ledna 2006. Metodický návod nešel nad rámec ustanovení zákona o archivnictví a jeho prováděcí vyhlášky avšak avizuje, že podrobnosti, týkající se užití bezpečnostních kopií a kopií určených pro uživatelskou práci určí odbor archivní správy MV samostatně.

Bylo by nanejvýš potřebné celou situaci přehodnotit z pohledu dnešních technických a technologických možností (snad i bez ohledu na ustanovení mezinárodních norem a doporučení) a s přihlédnutím k tomu, že klasický fotografický materiál se pomalu přestává vyrábět. Nový rozměr by do problematiky bezpečnostního snímkování archiválií mohla přinést výzkumná zpráva, řešící dlouhodobé ukládání elektronických dokumentů, která by měla být v letošním roce dokončena.

Právní předpisy

- Zákon č. 97/1974 Sb., o archivnictví, ve znění zákona č. 343/1992 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon České národní rady č. 97/1974 Sb., o archivnictví
- Zákon č. 499/2004 Sb. o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů
- Vyhláška Ministerstva vnitra ČSR č. 101/1974 Sb., o prohlášení archiválií za kulturní památky a o zvýšené ochraně archiválií jako kulturních a národních kulturních památek
- Vyhláška č. 645/2004 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů
- Směrnice pro přefotografování archivního materiálu I. a II. kategorie prováděné z hlediska protipožární ochrany a civilní obrany ve státních archivech, AS MV k čj. As-2498/20-64, 1964
- Směrnice Ministerstva vnitra ČSR č. 1/1975 Ú.v., o způsobu vedení evidence archiválií a skladbě Jednotného archivního fondu v ČSR
- Směrnice Ministerstva vnitra ČSR č. 2/1975 Ú.v., o ochraně a kategorizaci archiválií
- Směrnice Ministerstva vnitra ČSR č. 7/1975 Ú.v., o využívání archiválií
- Základní pravidla pro zpracování archivního materiálu, 1958
- Metodické návody a instrukce pro zpracování archivního materiálu, SAP, roč. X., č. 2, 1960
- Přejícný pokyn o konzervačním mikrofilmování a kategorizaci archivního materiálu, AS MV k čj. As-258/20-69 ze dne 4.2.1969
- Metodické pokyny pro reprodukování archiválií I. a II. kategorie uložených v archivech na území ČSR za účelem zajišťovacím a studijním, AS MV 1975
- Metodický pokyn k využívání digitálních reprodukčních technologií v archivní praxi, AS MV k čj. AS/1-3518/98 ze dne 25.9. 1998

- Metodický návod k postupu prohlášení archiválií, archivních sbírek a archivních fondů nebo jejich ucelených částí za archivní kulturní památky, prohlášení archivních kulturních památek za národní kulturní památky a o nakládání s archiváliemi prohlášenými za tyto památky a péči o ně, OAS MV 2006

Související normativní a technologické dokumenty:

- Konečný, Stanislav, Komentář k technickým normám v oboru reprografie, 1981
- Mikrografie - Mikrosnímkování novin pro archivní účely na 35mm mikrofilm, Národní knihovna České republiky, Odbor správy a ochrany fondů, Praha 1996
- Dokument M 2: Technická zpráva ISO/TR 10200 - Právní přípustnost mikrografických médií, Mikrografie s.r.o., Praha 1993
- Dokument M 4: Kontroly kvality zobrazení v mikrografii, diagnostické pomůcky, Mikrografie s.r.o., Praha 1993
- Dokument M 6: Kontroly kvality v mikrografii. Obecné informace ke zkušebnímu obrazcům - QK 001. Mikrografie s.r.o., Praha 1993
- Dokument M 7: Hustota pozadí mikrozáznamů, nastavení, kontrola - QK 002. Mikrografie s.r.o., Praha 1993
- Dokument M 8: Optimalizace expozice a vyvolání při krokovém snímkování - QK 003. Mikrografie s.r.o., Praha 1993
- Dokument M 10: Zjištění meze čitelnosti při krokovém snímkování - QK 005. Mikrografie s.r.o., Praha 1993
- Dokument M 14: Dlouhodobé uložení mikrografických médií a jejich periodické kontroly, Mikrografie s.r.o., Praha 1993
- Dokument M 16: Kopírování na halogenidostříbrné filmy. Optimalizace režimu - QK 007. Mikrografie s.r.o., Praha 1993
- Dokument M 17: Kopírování na vezikulární filmy. Základy procesu. Optimalizace kopírovacího režimu - QK 008. Mikrografie s.r.o., Praha 1993

- Dokument M 18: Chemické zpracování mikrografických filmů. Preventivní kontroly - QK 011. Mikrografie s.r.o., Praha 1994
- Dokument M 19: Kontroly dlouhodobě uložených halogenidostříbrných mikrografických médií, Mikrografie s.r.o., Praha 1994
- Dokument M 20: Pokyny pro práci s vyvolávacím automatem. Mikrografie s.r.o., Praha 1994
- Dokument M 21: Snímkování do 35mm mikrofilmu. Příručka pro operátory a jejich nadřízené. Mikrografie s.r.o., Praha 1994
- Dokument M 24: Technická dokumentace na 35mm mikrofilmu. Příručka systémového minima pro organizační pracovníky. Mikrografie s.r.o., Praha 1995
- Dokument M 25: Zkušební předlohy M-ZP na zbarvených podložkách. Pro optimalizaci režimu snímkování dokumentů se sníženým kontrastem. Mikrografie s.r.o., Praha 1996
- Dokument M 33: Požadavky na 35mm mikrofilm pro dlouhodobé uložení. Mikrografie s.r.o., Praha 1997
- ČSN 01 3801: 1981 Reprografie - Názvosloví v reprografii.
- ČSN 01 3805: 1988 Reprografie - Symboly na mikrografických médiích a technické předlohy.
- ČSN 01 3820 Reprografie - Zkušební obrazce čitelnosti. Stanovení meze čitelnosti.
- ČSN 01 3823 Reprografie - Zkušební vzorec rozlišovací schopnosti.
- ČSN 01 3829 Reprografie - Technologické kontroly v mikrografii.
- ČSN 01 3844 Reprografie - Mikrofilmy.
- ČSN 01 3850: 1986 Ukládání mikrografických médií.
- ČSN 66 6655 Fotografické materiály - Metody kontroly uchovatelnosti fotografického obrazu.

- ISO 417 Fotografie - Stanovení thiosulfátu a ostatních zbytkových látek ve zpracovaných fotografických filmech, deskách a papírech. Fotometrická metoda s metylénovou modří a denzitometrická metoda.
- ISO 446: 1991 Mikrografie - Zkušební znak a zkušební obrazec ISO 1 - Popis a užití.
- ČSN ISO 446 Mikrografie - Zkušební znak a zkušební obrazce ISO 1.)
- ISO 543: 1990 Fotografie - Fotografické filmy - Požadavky na bezpečný filmový materiál.
- ISO 3334: 1989 Mikrografie - Zkušební obrazec ISO 2 - rozlišovací schopnosti - Popis a užití.
- ISO 4087: 1991 Mikrografie - Snímkování novin.
- ISO 4331: 1986 Fotografie - Zpracovaný fotografický černobílý film pro archivní záznamy - Halogenidostříbrný typ na celulózo-esterové podložce - Požadavky.
- ISO 4332: 1986 Fotografie - Zpracovaný fotografický černobílý film pro archivní záznamy - Halogenidostříbrný typ na celulózo-tereftalátové podložce - Požadavky.
- ČSN ISO 5127: 2003 Informace a dokumentace - Slovník
- ISO 5466: 1986 Fotografie - Zpracovaný bezpečný fotografický film - Pokyny k uložení.
- ISO 6196-1: 1980 Mikrografie - Slovník - Část 01: Obecné termíny.
- (ČSN ISO 6196-1 Mikrografie - Slovník - Část 01: Obecné termíny.)
- ISO 6196-2:1982 Mikrografie - Slovník - Část 02: Polohy obrazu a metody záznamu.
- (ČSN ISO 6196-2 Mikrografie - Slovník - Část 02: Polohy obrazu a metody záznamu.)
- ISO 6196-3: 1983 Mikrografie - Slovník - Část 03: Zpracování filmu.
- ISO 6196-5: 1987 Mikrografie - Slovník - Část 05: Kvality obrazu, čitelnost, kontrola.

- (ČSN ISO 6196-5 Mikrografie - Slovník - Část 05: Kvalita obrazu, čitelnost, kontrola.)
- ISO 6196-6: 1992 Mikrografie - Slovník - Část 06: Přístroje.
- ISO 6199: 1992 Snímkování dokumentů na 16mm a 35mm halogenido-stříbrný film - Postupy.
- (ČSN ISO 6199 Snímkování dokumentů na 16mm a 35mm halogenido-stříbrný film - Postupy.)
- ISO 6200: 1990 Mikrografie - Prvotní mikrografická média primárních dokumentů - Požadavky na denzitu.
- ISO 9878: 1990 Mikrografie - Grafické symboly v mikrografii.
- ISO 10550: 1992 Mikrografie - Krokové kamery - Zkušební předlohy pro kontrolu zobrazovací soustavy.